Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

“Master in Business Administration”

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

“Εκπαίδευση και Δεξιότητες του Σύγχρονου Συμβολαιογράφου: Προσαρμογή στον Ψηφιακό Μετασχηματισμό”

-

“Education and Skills of the Modern Notary: Adapting Digital Transformation”

Σπουδάστρια: Φανίκου Ελισάβετ (Μ013423033)

Επιβλέπων: Βύρων Δαμασιώτης

Ακαδημαϊκό Έτος 2023-2024

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Περίληψη

Το θέμα το οποίο πραγματεύεται η παρούσα ερευνητική μελέτη αφορά στην εκπαίδευση και τις δεξιότητες του σύγχρονου συμβολαιογράφου, και το πώς αυτές καθορίζουν τον τρόπο που ο τελευταίος προσαρμόζεται στον ψηφιακό μετασχηματισμό. Βασικό δεδομένο είναι ότι η ψηφιακή εποχή έχει ήδη φέρει την επανάσταση στις συμβολαιογραφικές υπηρεσίες με την εισαγωγή μιας σειράς από τεχνολογικές καινοτομίες που ενισχύουν την αποτελεσματικότητα, την ασφάλεια και την ευκολία. Το κύριο ερώτημα είναι κατά πόσο οι συμβολαιογράφοι που δραστηριοποιούνται στην ελληνική δημοσιονομική και κοινωνική πολιτική είναι ψηφιακά εγγραμματισμένοι και έτοιμοι να μεταβούν ομαλώς από το παραδοσιακό στο ψηφιακό. Για την απάντηση του εν λόγω ερωτήματος κρίθηκε σκόπιμο αφενός, να αναλυθούν εννοιολογικά με τη βοήθεια της βιβλιογραφίας οι βασικοί όροι, όπως «συμβολαιογράφος» και «ψηφιακός συμβολαιογράφος», «ψηφιακές δεξιότητες», «ψηφιοποίηση» και «ψηφιακός μετασχηματισμός», και αφετέρου, να διερευνηθούν-μετρηθούν ποσοτικά οι αντιλήψεις των συμβολαιογράφων όπως διαμορφώνονται από την προσωπική εμπειρία τους και την καθημερινή άσκηση των καθηκόντων τους.

Στο πλαίσιο αυτό διενεργήθηκε μια έρευνα σε ένα δείγμα συμβολαιογράφων (ν=159) με τη χρήση ενός ερωτηματολογίου έξι (6) ενοτήτων και συνολικά είκοσι μίας (21) ερωτήσεων, που διαμοιράστηκε σε ηλεκτρονική μορφή σε τρεις (3) ομάδες συμβολαιογράφων στο Facebook. Νωρίτερα είχε προηγηθεί η διενέργεια πιλοτικής έρευνας με τη συμμετοχή πέντε (5) συμβολαιογράφων. Τα δεδομένα της έρευνας συλλέχθηκαν με ποσοτικό εργαλείο-ερωτηματολόγιο και η ανάλυσή τους έγινε με χρήση λογισμικού SPSS. Για την έκθεση και την παρουσίαση των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκαν συχνότητες (ν) και ποσοστά (%). Βρέθηκε ότι οι συμβολαιογράφοι σήμερα χρησιμοποιούν βασικά ψηφιακά εργαλεία στις καθημερινές εργασίες τους, ότι είναι απαραίτητο να έχουν έναν σύνολο ψηφιακών δεξιοτήτων ώστε να μπορούν να διαχειρίζονται βασικές ψηφιακές εργασίες όπως να οργανώνουν ψηφιακά αρχεία-έγγραφα, και να εκτελούν ψηφιακές συναλλαγές και ηλεκτρονικές πληρωμές, να επαληθεύουν ηλεκτρονικές υπογραφές, κτλ. Από τις απαντήσεις προέκυψε ότι η πλειοψηφία των συμβολαιογράφων στερείται υψηλού ψηφιακού εγγραμματισμού, λόγω έλλειψης τυπικής ή άτυπης εξειδικευμένης εκπαίδευσης. Οι

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

περισσότεροι αυτοεκπαιδεύονται, συνήθως αναποτελεσματικά και αρκούνται να αξιοποιούν τα ηλεκτρονικά και ψηφιακά μέσα υποστηρικτικά, μη γνωρίζοντας την ακριβή έννοια του ψηφιακού μετασχηματισμού.

Λέξεις Κλειδιά: Συμβολαιογράφος, Εκπαίδευση, Δεξιότητες, Ψηφιοποίηση, Ψηφιακός Μετασχηματισμός

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Abstract

The central thematic of this research study is about the education and skills of the modern notary, and how these determine the way notaries adapt digital transformation. The basic fact is that the digital age has already revolutionized notary services by introducing a range of technological innovations that enhance efficiency, security and convenience. The main question is whether the notaries active in Greek fiscal and social policy are digitally literate and ready to transition smoothly from the traditional to the digital. In order to answer this question, it was considered appropriate, on the one hand, to conceptually analyze with the help of the literature the key terms, such as "notary" and "digital notary", "digital skills", "digitalization" and "digital transformation", and on the other hand, to investigate-quantitatively measure the perceptions of notaries as shaped by their personal experience and the daily exercise of their duties.

The research was conducted on a sample of notaries (n=159) using a questionnaire of six (6) sections and a total of twenty-one (21) questions, which was distributed electronically to three (3) groups of notaries on Facebook. Earlier, a pilot survey was conducted with the participation of five (5) notaries. The research data were collected with a quantitative tool-questionnaire and their analysis was done using SPSS software. Frequencies (n) and percentages (%) were used to report and present the results. It was found that notaries use digital tools in their daily work, that they were “forced” to do so due to the Covid-19 pandemic, that they need to have the skills to manage and organize digital files-documents, digital transactions and electronic payments, integrate new technologies and to verify electronic signatures, as well as to comply with relevant legislation. The majority of notaries lack a high level of digital literacy, as it is not offered through formal or informal specialized training. Most of them usually self-educate ineffectively and are content to use electronic and digital media supportively, not knowing the exact concept of digital transformation.

Keywords: Notary, Education, Skills, Digitization, Digital Transformation

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όλους και όλες όσους μου παρείχαν βοήθεια και υποστήριξη στην ερευνητική μου προσπάθεια. Τις πιο βαθιές μου ευχαριστίες θέλω να εκφράσω στον βασικό επιβλέποντα της έρευνάς μου, τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, κ. Βύρων Δαμασιώτη, ο οποίος υπήρξε σύμβουλος, υποστηρικτής και αρωγός μου καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της ερευνητικής μου μελέτης. Η επιστημονική του καθοδήγηση, η αφιέρωση πολύ και σημαντικού προσωπικού χρόνου, η εμπιστοσύνη που έδειξε προς το πρόσωπό μου και το θέμα της έρευνας, ώστε να με επιλέξει να εκπονήσω μαζί του τη μεταπτυχιακή μου διατριβή, και η διάθεσή του να μου παρέχει κάθε είδους βοήθεια, είναι ένα μικρό δείγμα της συμπαράστασης που έτυχα από αυτόν και για την οποία είμαι ιδιαιτέρως ευγνώμων.

Επίσης, ευχαριστώ από καρδιάς τα υπόλοιπα μέλη της τριμελούς επιτροπής, την επίκουρη καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας κ. Παρασκευή Τσούτσα και τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας κ. Λεωνίδα Ανθόπουλο. Για το τέλος αφήνω τις θερμότερες ευχαριστίες μου στους συμμετέχοντες στην έρευνα που με βοήθησαν με προθυμία και ευγένεια να ανταποκριθώ στις απαιτήσεις της ερευνητικής μου μελέτης με επιτυχία, και στα πρόσωπα του στενού οικογενειακού, φιλικού και επαγγελματικού περιβάλλοντός μου, που με υπομονή, κατανόηση, αγάπη και ενδιαφέρον μου παραστάθηκαν με πολλούς και διάφορους τρόπους. Τους ευχαριστώ λοιπόν που υπάρχουν στη ζωή μου και την ομορφαίνουν καθημερινά.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Περιεχόμενα

Περίληψη 1

Abstract 3

Ευχαριστίες 4

Εισαγωγή 7

Κεφάλαιο 1ο: Ο θεσμός του συμβολαιογράφου 13

1.1 Σύντομη ιστορική επισκόπηση του θεσμού του συμβολαιογράφου 13

1.2 Ο συμβολαιογράφος και οι πράξεις του στην ελληνική έννομη τάξη 15

1.2.1 Συμβολαιογράφος και συμβολαιογραφικό έγγραφο 15

1.2.2 Συμβολαιογράφος ως δημόσιο όργανο αναγκαστικής εκτέλεσης 16

1.3 Ο θεσμός του συμβολαιογράφου στον κόσμο 17

1.4 Ο θεσμός του συμβολαιογράφου στην Ευρώπη-Υφιστάμενη κατάσταση 19

Κεφάλαιο 2ο: Ψηφιακός μετασχηματισμός και ψηφιακός συμβολαιογράφος 22

2.1 Ψηφιακός μετασχηματισμός 22

2.2 «Ψηφιοποίηση» vs «Ψηφιακός μετασχηματισμός» 23

2.3 Ο συμβολαιογράφος και οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας 25

2.4 Διαστάσεις του ψηφιακού μετασχηματισμού 33

2.5 Ψηφιακός μετασχηματισμός του συμβολαιογραφικού θεσμού 35

2.5.1 Ψηφιακός μετασχηματισμός και ηλεκτρονική συμβολαιογραφική πράξη 35

2.5.2 Ψηφιακός Συμβολαιογράφος 38

2.5.3 Διαφορά μεταξύ των σύγχρονων τύπων συμβολαιογράφου 40

2.5.4 Συμβολαιογραφική πράξη και τεχνολογία Blockchain 43

2.5.5 Υπηρεσίες blockchain στη συμβολαιογραφία 45

Κεφάλαιο 3ο: Εκπαίδευση και ψηφιακές δεξιότητες συμβολαιογράφου 48

3.1 Ψηφιακός εγγραμματισμός των συμβολαιογράφων 48

3.3 Εκπαίδευση για τη μετάβαση των συμβολαιογράφων στον ψηφιακό κόσμο 52

3.4 Πώς γίνεται ένας συμβολαιογράφος διαδικτυακός ή ψηφιακός; 54

Κεφάλαιο 4ο: Μεθοδολογία έρευνας 57

4.1 Ερευνητική στρατηγική 57

4.2 Εργαλείο της έρευνας 58

4.3 Δείγμα της έρευνας 60

4.4 Ανάλυση των δεδομένων 61

4.5 Διαδικασία της έρευνας 61

4.6 Περιορισμοί και επεκτασιμότητα της έρευνας 62

Κεφάλαιο 5ο: Έρευνα 63

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

5.1 Αποτελέσματα έρευνας 63
5.1.1 Τρέχουσα κατάσταση ψηφιακής υιοθέτησης στην πρακτική 63
5.1.2 Δεξιότητες και εκπαίδευση 68
5.1.3 Επίδραση του ψηφιακού μετασχηματισμού 77
5.1.4 Διαστάσεις ψηφιακού μετασχηματισμού 80
5.1.5 Μελλοντικές κατευθύνσεις 83
Συμπεράσματα έρευνας και συζήτηση 86
Βιβλιογραφία 96
Ελληνόγλωσση 96
Ξενόγλωσση 97
Διαδικτυακές πηγές 103

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Εισαγωγή

Στην σημερινή εποχή η αυξανόμενη ανάγκη χρήσης νέων ψηφιακών υπηρεσιών όπως, οι ηλεκτρονικές υπογραφές (eSignatures), τα ψηφιακά πιστοποιητικά, η ανάγκη για ασφάλεια των δεδομένων καθώς και χρήσης μιας σειράς τεχνολογικών εργαλείων, οι σημερινοί συμβολαιογράφοι χρειάζονται ένα σύνολο ειδικών ψηφιακών δεξιοτήτων που ήταν άγνωστα μόλις πριν από μια δεκαετία. Στο παρελθόν, οι συμβολαιογράφοι για να επιτύχουν στο έργο τους, το μόνο που χρειαζόταν να γνωρίζουν ήταν το πώς να βάλουν μια σφραγίδα, να συμπληρώσουν ένα πιστοποιητικό και να καταχωρίσουν μια εγγραφή σε ένα βιβλίο πρακτικών ή σε ένα αρχείο, χρησιμοποιώντας χαρτί και μελάνι. Το έτος 2020 κατέστη καθοριστικό, καθώς ανέτρεψε αυτή την παραδοσιακή προσέγγιση του τρόπου εργασίας των συμβολαιογράφων.

Η πανδημία Covid-19 και τα μέτρα κοινωνικής αποστασιοποίησης και μη κινητικότητας που επέβαλε εμμέσως, ανάγκασε τους συμβολαιογράφους να προσαρμοστούν απότομα και ταχύτατα σε ένα νέο πρότυπο απομακρυσμένης συμβολαιογραφικής και διαδικτυακής επικοινωνίας. Με άλλα λόγια, οι συμβολαιογράφοι αναγκάστηκαν να αλλάξουν τον τρόπο που διεκπεραίωναν τα καθήκοντά τους για να ανταποκριθούν στις εν λόγω προκλήσεις, μαθαίνοντας πώς να χρησιμοποιούν ψηφιακές υπογραφές, ηλεκτρονικά βιβλία πρακτικών και ηλεκτρονικό αρχείο, απομακρυσμένες διαδικτυακές πλατφόρμες επικοινωνίας κ.α. Η απόκτηση των νέων αυτών γνώσεων ήταν απαραίτητη, ώστε να μπορούν να εκτελούν συμβολαιογραφικές πράξεις και να διαχειρίζονται υποθέσεις για λογαριασμό πελατών τους οποίους δεν μπορούσαν να συναντήσουν δια ζώσης.

Το επόμενο έτος, το 2021, οι συμβολαιογράφοι αντιμετώπισαν νέες επιπλέον προκλήσεις, οι οποίες υπαγόρευσαν την αναγκαιότητα περαιτέρω κατάρτισης ή επιμόρφωσης σε επιμέρους ζητήματα ψηφιακής τεχνολογίας και νέων μέσων. Οι επιμέρους ψηφιακές δεξιότητες προέκυψαν ως απάντηση στις συνεχώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις του κλάδου τους. Για να είναι επιτυχημένος, ο σημερινός συμβολαιογράφος πρέπει να έχει κατανοήσει και να έχει προσαρμόσει τα παραδοσιακά του καθήκοντα στις νέες διαδικτυακές τεχνολογίες επικοινωνίας και πληροφορίας, στις νέες τεχνολογίες ασφάλειας των προσωπικών και επαγγελματικών δεδομένων και απορρήτου (Wolski, 2021). Παλαιότερα, η συμβολαιογραφική

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

επικύρωση ήταν απλή: ο υπογράφων εμφανιζόταν ενώπιον του συμβολαιογράφου με υπογεγραμμένο έντυπο έγγραφο, ο τελευταίος ταυτοποιούσε τον πρώτο και ολοκλήρωνε τη συμβολαιογραφική επικύρωση υπογράφοντας με στυλό και σφραγίζοντας με σφραγίδα μελάνης. Η εν λόγω διαδικασία δεν είναι τόσο απλή πια. Στα περισσότερα κράτη οι συμβολαιογράφοι είναι εξουσιοδοτημένοι να επικυρώνουν ηλεκτρονικά έγγραφα υπογράφοντας ή «κλικάροντας» σε ένα πεδίο στην οθόνη ενός υπολογιστή. Οι συμβολαιογραφικές επικυρώσεις όχι μόνο μπορούν να εκτελεστούν χωρίς χαρτί (βλ. In Person Electronic Notarizations-IPEN), αλλά και απομακρυσμένα ή online, αν και εφόσον οι πολίτες εξουσιοδοτούν τον συμβολαιογράφο να αλληλεπιδρά εξ αποστάσεως (Thun, 2024a).

Παρά τις ταχείες εξελίξεις σε επίπεδο τεχνολογικών εργαλείων που αναμφίβολα μεταμορφώνουν το τοπίο γύρω από τον τρόπο που η συμβολαιογραφία περνά από το παραδοσιακό στο ψηφιακό, δεν παρατηρούνται ανάλογης ταχύτητας πρωτοβουλίες ως προς τη θεσμοθέτηση κοινών κανόνων σε επίπεδο πολιτείας, έννομων τάξεων και εκπαίδευσης (Wolski, 2021). Ενώ οι συμβολαιογράφοι δύνανται να εκτελούν συμβολαιογραφικές πράξεις με χρήση ηλεκτρονικών σφραγίδων, ηλεκτρονικών υπογραφών και ψηφιακών πιστοποιητικών, δεν είναι απολύτως βέβαιο ή αυτονόητο ότι μεγάλο μέρος τους διαθέτουν την κατάλληλη τεχνολογική γνώση ή εμπειρία, όχι μόνο να τα χρησιμοποιήσουν, αλλά και να κατανοήσουν τι κάνουν ή πώς λειτουργούν αυτά τα εργαλεία στην πράξη (Thun, 2024a). Επιπλέον, σήμερα, πολλά κράτη ανά τον κόσμο επιτρέπουν ή επιβάλλουν διαφορετικά όρια στους «εθνικούς» συμβολαιογράφους, γεγονός που «θολώνει» το πλαίσιο γύρω από τις δικαιοδοσίες, τα εργαλεία, τα μέσα, τα προσόντα και τις δεξιότητες ή ακόμα και τις πιστοποιήσεις (Wolski, 2021).

Επιλογή θέματος, σκοπός και σπουδαιότητα της έρευνας

Η επιλογή της κεντρικής προβληματικής της παρούσας μελέτης έγκειται στο προσωπικό ενδιαφέρον της ερευνήτριας. Με την ιδιότητα της συμβολαιογράφου και έχοντας επαγγελματική εμπειρία σχετικά με τον ψηφιακό μετασχηματισμό του επαγγέλματος, η ερευνήτρια επιδιώκει να διερευνήσει μια θεματική που μέχρι σήμερα δεν κεντρίζει το ενδιαφέρον της έρευνας. Συναναστρεφόμενη με συναδέλφους συμβολαιογράφους που μοιράζονται τις εμπειρίες τους όσον αφορά στον αντίκτυπο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

της πανδημίας και την πρόκληση του παραδοσιακού τους ρόλου, η ερευνήτρια γνώριζε εκ των προτέρων ότι η ανάληψη διεκπεραίωσης απομακρυσμένων ή διαδικτυακών συμβολαιογραφικών πράξεων δεν είναι καθόλου εύκολο εγχείρημα. Αντιθέτως, γνωρίζει ότι θα πρέπει να συντρέχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις ως προς τη χρήση και ενσωμάτωση νέων μέσων τεχνολογίας, ως προς την κατάκτηση ενός ικανοποιητικού επιπέδου ψηφιακού εγγραμματισμού που συνεπάγεται γνώση εφαρμογής μεθόδων υψηλής (και όχι μόνο) τεχνολογίας.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση του πώς και του πόσο οι συμβολαιογράφοι που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα έχουν προσαρμοστεί ή βρίσκονται σε διαδικασία προσαρμογής στη νέα ψηφιακή και ψηφιοποιημένη τάξη πραγμάτων. Παράλληλα, διερευνάται το πώς αντιλαμβάνονται την ψηφιοποίηση ή τον ψηφιακό μετασχηματισμό του επαγγέλματός τους, και το πώς αξιολογούν τις ψηφιακές τους δεξιότητες ή το επίπεδο του ψηφιακού εγγραμματισμού τους. Με άλλα λόγια, βασικός σκοπός της ερευνήτριας είναι να καταδείξει δια της ποσοτικής οδού έρευνας, το αν ο ψηφιακός συμβολαιογράφος είναι μια πραγματικότητα στην ελληνική κοινωνική και δημοσιονομική πολιτική και το αν οι Έλληνες συμβολαιογράφοι παρακολουθούν από «κοντά» τις εξελίξεις σε τεχνολογικό επίπεδο ή όχι και με ποιον τρόπο. Η κεντρική προβληματική πλαισιώνεται από πολλές επιμέρους με στόχο να καλυφθούν όσο το δυνατόν περισσότερες πτυχές της πρώτης και να τεθούν οι βάσεις για τη δόμηση ενός στέρεου υποβάθρου που θα αποβεί βοηθητικό για πιθανές μελλοντικές ερευνητικές προσπάθειες. Το γεγονός ότι λείπουν συναφείς ερευνητικές μελέτες τόσο στην εγχώρια, όσο και στη διεθνή βιβλιογραφία, και ότι ο παραδοσιακός ρόλος του συμβολαιογράφου έχει παγιώσει προ πολλού τον τρόπο που προσλαμβάνεται ως δημόσιος λειτουργός μην επιτρέποντας την ανάπτυξη του ερευνητικού ενδιαφέροντος, καθιστά την παρούσα μελέτη σημαντική.

Το παρόν πόνημα έρχεται να καλύψει το κενό στη βιβλιογραφία σε σχέση με την ψηφιοποίηση και τον ψηφιακό μετασχηματισμό του επαγγέλματος του συμβολαιογράφου, με τον ζωτικό ρόλο του ψηφιακού (online και e) συμβολαιογράφου στη σημερινή εποχή της τεχνολογίας και της εξ αποστάσεως πληροφόρησης και επικοινωνίας, με την αναγκαιότητα οργάνωσης προγραμμάτων εξειδικευμένης εκπαίδευσης των συμβολαιογράφων για την καλλιέργεια και την κατάκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων που διευκολύνουν το έργο τους, με την επιτακτικότητα σχεδιασμού, ενσωμάτωσης και εφαρμογής ψηφιακών-τεχνολογικών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

μέσων που ενισχύουν την ασφάλεια των συμβολαιογραφικών πράξεων και την προστασία των εμπλεκόμενων μερών. Επιπροσθέτως, καταγράφει τις αντιλήψεις και τις στάσεις των ίδιων των συμβολαιογράφων, συμβάλλοντας έτσι στην εξαγωγή έγκυρων συμπερασμάτων σχετικά με την υφιστάμενη κατάσταση, τις σοβαρότερες προκλήσεις και τις χρήσιμες προτάσεις. Είναι πολύ σημαντικό το ότι το παρόν πόνημα αφενός, δίνει το «βήμα» στους επαγγελματίες του κλάδου να εκφράσουν τις σκέψεις και τους προβληματισμούς τους και αφετέρου, στην ερευνήτρια να συγκεντρώσει χρήσιμα στοιχεία πέραν από τα απολύτως θεωρητικά που ενδεχομένως δεν αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα στην ελληνική συμβολαιογραφία.

Διατύπωση του ερευνητικού ερωτήματος και των επιμέρους ερωτημάτων

Εκτός από το κεντρικό ερώτημα που αφορά στην εκπαίδευση και τις δεξιότητες του σύγχρονου συμβολαιογράφου και στον τρόπο που προσαρμόζεται στον κόσμο της ψηφιοποίησης και την εποχή του ψηφιακού μετασχηματισμού, προέκυψαν και κάποια άλλα επιμέρους ερωτήματα, στα οποία έπρεπε να δοθούν απαντήσεις. Τα πιο σημαντικά από αυτά είναι τα εξής:

- Έχουν ενσωματωθεί ψηφιακά εργαλεία στην ελληνική συμβολαιογραφία;
- Ποια είναι τα πιο δημοφιλή τεχνολογικά μέσα που χρησιμοποιούν οι Έλληνες συμβολαιογράφοι;
- Ποιες προκλήσεις αντιμετωπίζουν κατά τον ψηφιακό μετασχηματισμό των καθηκόντων τους;
- Ο ψηφιακός μετασχηματισμός είναι κάτι που μπορεί να γίνει πραγματικότητα σε ατομικό ή σε κλαδικό επίπεδο;
- Ποιες είναι οι προτάσεις για ομαλή μετάβαση από το παραδοσιακό στο ψηφιακό;

Δομή εργασίας

Η εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη: το θεωρητικό και το εμπειρικό. Το πρώτο περιλαμβάνει τη θεωρητική επισκόπηση της κεντρικής και των επιμέρους προβληματικών, δηλαδή τη θεωρητική εξέταση των κυριότερων όρων. Ολοκληρώνεται σε τρία (3) κεφάλαια. Το δεύτερο περιλαμβάνει την έρευνα και

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

απαρτίζεται από δύο (2) κεφάλαια. Ειδικότερα. Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας εξετάζεται ο θεσμός του συμβολαιογράφου με έναν τρόπο σφαιρικό και συνοπτικό. Γίνεται μια σύντομη ιστορική επισκόπηση του θεσμού/επαγγέλματος του συμβολαιογράφου, των πράξεών του στην ελληνική έννομη τάξη με ιδιαίτερη εστίαση στο συμβολαιογραφικό έγγραφο και τον ρόλο του ως δημόσιο όργανο αναγκαστικής εκτέλεσης. Στις δύο τελευταίες ενότητες του πρώτου κεφαλαίου γίνεται μια, επίσης σύντομη, παρουσίαση του θεσμού του συμβολαιογράφου στον κόσμο και την Ευρώπη σήμερα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο το ενδιαφέρον της ερευνήτριας επικεντρώνεται στις έννοιες «ψηφιακός μετασχηματισμός» και «ψηφιακός συμβολαιογράφος». Στις δύο πρώτες ενότητες προσεγγίζονται εννοιολογικά και συγκριτικά οι όροι «ψηφιακός μετασχηματισμός» και «ψηφιοποίηση», ενώ στην τρίτη διερευνάται το «άνοιγμα» της συμβολαιογραφίας προς τις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας. Στη συνέχεια, ορίζονται οι διαστάσεις του ψηφιακού μετασχηματισμού και εξετάζεται σε ποιο βαθμό αυτές περικλείουν τον συμβολαιογραφικό θεσμό. Ειδικότερα, παρουσιάζεται ο ψηφιακός μετασχηματισμός της ηλεκτρονικής συμβολαιογραφικής πράξης, προσδιορίζεται το τι σημαίνει «ψηφιακός συμβολαιογράφος», εντοπίζεται και αναλύεται η διαφορά μεταξύ των σύγχρονων τύπων συμβολαιογράφου, ενώ διερευνάται το πώς επηρεάζει η τεχνολογία Blockchain τη συμβολαιογραφική πράξη και καθορίζει τους τύπους των συμβολαιογραφικών υπηρεσιών.

Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζεται το θέμα της εκπαίδευσης και των ψηφιακών δεξιοτήτων του συμβολαιογράφου. Προσδιορίζεται ο όρος «ψηφιακός εγγραμματισμός» των συμβολαιογράφων, ενώ παρατίθενται οι σημαντικότερες ψηφιακές δεξιότητες εν γένει και εν είδει. Επιπροσθέτως, εξετάζεται το πώς η εκπαίδευση μπορεί να βοηθήσει τους συμβολαιογράφους να μεταβούν στον ψηφιακό κόσμο και το πώς ένας «παραδοσιακός» συμβολαιογράφος μπορεί να γίνει ψηφιακός, δηλαδή online ή e συμβολαιογράφος.

Τα δύο επόμενα κεφάλαιο, το τέταρτο και το πέμπτο, συνθέτουν το εμπειρικό μέρος της μελέτης. Το τέταρτο είναι το κεφάλαιο της μεθοδολογίας όπου περιγράφεται η ερευνητική στρατηγική, το εργαλείο και το δείγμα της έρευνας, ο τρόπος ανάλυσης των δεδομένων, η διαδικασία, οι περιορισμοί και η επεκτασιμότητα της έρευνας, καθώς επίσης, η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της. Στο πέμπτο κεφάλαιο,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

παρουσιάζεται η έρευνα. Ειδικότερα, τα αποτελέσματά της που αφορούν στην τρέχουσα κατάσταση της ψηφιακής υιοθέτησης στην πράξη, στις δεξιότητες και την εκπαίδευση, στην επίδραση και τις διαστάσεις του ψηφιακού μετασχηματισμού, και τέλος, στις μελλοντικές κατευθύνσεις.

Η εργασία ολοκληρώνεται με το κεφάλαιο των συμπερασμάτων και με τον κατάλογο των βιβλιογραφικών πηγών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Κεφάλαιο 1ο: Ο θεσμός του συμβολαιογράφου

1.1 Σύντομη ιστορική επισκόπηση του θεσμού του συμβολαιογράφου

Ο θεσμός του συμβολαιογράφου είναι από τους σπουδαιότερους και αρχαιότερους της ιστορίας της ανθρωπότητας, καθώς εμφανίστηκε ταυτόχρονα με τη «γέννηση» των συναλλαγών. Θεωρείται ένας σύνθετος δικαιοδοτικός, οικονομικός και κοινωνικός θεσμός που διαχρονικά προστατεύει και διασφαλίζει τις συναλλαγές, προλαμβάνει τις καταπατήσεις του δικαίου, λειτουργεί επικουρικά του κράτους στην άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής του, συμβάλλει στην απαρέγκλιτη συμμόρφωση και εφαρμογή των νόμων που εξυπηρετούν και ρυθμίζουν τα δημόσια συμφέροντα (Κωτσάκης, χ.χ.).

Οι συναλλαγές, όπως γίνονται αντιληπτές σήμερα, δημιουργήθηκαν με την εισαγωγή του χρήματος και τη σύναψη οικονομικών σχέσεων μεταξύ των συναλλασσομένων. Στην πρότερή τους μορφή αφορούσαν στην ανταλλαγή πραγμάτων. Η μετάβαση από την ανταλλακτική οικονομία στις χρηματικές συναλλαγές επέφερε κινδύνους για την ασφάλεια, τη σιγουριά και τη σταθερότητα των τελευταίων. Τέτοιοι κίνδυνοι ήταν η ακούσια ή η εκούσια, η κακόπιστη ή η καλόπιστη μη συμμόρφωση στους όρους σύναψης της συμφωνίας, άρα η αθέτηση της συμφωνίας ιδίως από την πλευρά του οφειλέτη ή δανειολήπτη. Για την αντιμετώπιση αυτών των κινδύνων κατά τις χρηματικές συναλλαγές και για την προστασία των μερών ήταν ανάγκη να εφευρεθεί ένας αδιάβλητος τρόπος συμμόρφωσης και τήρησης των όρων των συναλλαγών. Ο εν λόγω τρόπος ανακαλύφθηκε στο πρόσωπο ενός ατόμου κοινωνικά αποδεκτού, με ήθος και κύρος, με την προϋπόθεση ότι δεν μετέχει στη συναλλαγή είτε άμεσα, είτε έμμεσα (Κωτσάκης, χ.χ.).

Αρμοδιότητά του ήταν να διατηρεί στη μνήμη των εμπλεκόμενων μερών τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους επί της συναλλαγής, χωρίς ίδιο συμφέρον ή μεροληψία. Όσοι επιτελούσαν αυτό το καθήκον ονομάζονταν «μνήμονες» (Πλαστήρας, 2017:215), λόγω ακριβώς αυτής της υποχρέωσής τους να διατηρούν στη μνήμη των συναλλασσόμενων μερών τους όρους της μεταξύ τους οικονομικής συμφωνίας. Οι μνήμονες θεωρούνται οι πρώτοι συμβολαιογράφοι (Καρλάφτη-Μουρατίδη, 2008-2012:145-205). Αρχαιολογικά και ιστορικά τεκμήρια επιβεβαιώνουν την παρουσία τους σε πολλές αρχαιοελληνικές πόλεις, καθώς και τη

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

διατήρησή τους στα ρωμαϊκά χρόνια. Βάσει του ρωμαϊκού δικαίου, ο θεσμός των μνημόνων διατηρήθηκε, αλλά οι ασκούντες μετονομάστηκαν στη λατινική αρχικά, σε αγορανόμους (aediles) και στη συνέχεια, σε «ταβελλίωνες» (tabelliones) και «γραφείς» (scribae). Οι πρώτοι είχαν το καθήκον να επιβλέπουν τη λειτουργία της αγοράς, να ελέγχουν τις συναφθείσες στο πλαίσιο αυτής συναλλαγές και να καταρτίζουν συμβάσεις σύμφωνα με τον νόμο. Οι ταβελλίωνες ήταν δημόσιοι λειτουργοί και αναλάμβαναν την εκτέλεση καθηκόντων σύνθεσης δικαιοπραξιών και σύνταξης διαθηκών, τόσο υπέρ της διατήρησης των πράξεων στη μνήμη των μερών, όσο και υπέρ της πλήρους αποδεικτικής τους ισχύος. Ο θεσμός των ταβελλιώνων διατηρήθηκε και κατά τη βυζαντινή περίοδο, όπου σταδιακά μετονομάστηκε. Οι «ταβουλάριοι» πλέον, είχαν την αρμοδιότητα να συντάσσουν δικαιοπραξίες και οι «νοτάριοι» το καθήκον να συντάσσουν συμβόλαια. Λόγω αυτής τους της αρμοδιότητας, δηλαδή της σύνταξης συμβολαίων, επικράτησε ο όρος «συμβολαιογράφος» και οι πράξεις τους ορίστηκαν ως «συμβολαιογραφικές» (Κωτσάκης, χ.χ.).

Στην Οθωμανική αυτοκρατορία οι συμβολαιογραφικές πράξεις των χριστιανών ήταν αρμοδιότητα των εκκλησιαστικών και ιδιωτών νοτάριων που είχαν τη δικαιοδοσία να συντάσσουν προικοσύμφωνα, διαθήκες και λοιπές δικαιοπραξίες, εξαιρουμένων εκείνων που αφορούσαν στη μεταβίβαση ακινήτων. Στις φραγκοκρατούμενες-ενετοκρατούμενες ελλαδικές περιοχές ο συμβολαιογραφικός θεσμός διατηρήθηκε χωρίς προσαρμογές ή εξαιρέσεις για λόγους δημοσίου συμφέροντος και ενισχύθηκε με νέες και πιο εξειδικευμένες διατάξεις (Κωτσάκης, χ.χ.). Ο ρόλος των συμβολαιογράφων αξιολογείται ιστορικά ως σημαίνων για την έκβαση της Ελληνικής Επανάστασης. Υποστηρίζεται ότι συνέβαλαν στην ομαλή συνεργασία των Ελλήνων επί της οργάνωσης και της διεξαγωγής των στρατιωτικών επιχειρήσεων, γεγονός που εξηγεί ότι στις ελεύθερες περιοχές οι αρμοδιότητες του συμβολαιογράφου ορίστηκαν νωρίς με τον νόμο 13/1822 και ότι στην Εθνική Συνέλευση της Τροιζίνας (1827) αποφασίστηκε η συστηματοποίηση του τρόπου διορισμού των νοτάριων-μνημόνων.

Ο Καποδίστριας ρύθμισε τον συμβολαιογραφικό θεσμό με ψήφισμα του 1830, ώστε να κανονιστεί με δικαιικές διατάξεις προς αναμόρφωση, εκσυγχρονισμό και αποφυγή πιθανών καταχρήσεων (Κωτσάκης, χ.χ.). Στο πλαίσιο αυτής, το 1834 συστάθηκε και ψηφίστηκε ο Οργανισμός Δικαστηρίων και Συμβολαιογραφείων (ΟΔΣ), ένα σύνολο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

διατάξεων για τη ρύθμιση της λειτουργίας, των καθηκόντων, των ευθυνών κ.ά. των δικαστηρίων και των συμβολαιογράφων. Ο ΟΔΣ τέθηκε σε ισχύ ως νόμος το 1835 και μέχρι σήμερα έχει υποστεί πολλαπλές τροποποιήσεις και συμπληρώσεις. Οι πρώτες ρυθμίσεις του ήταν σαφώς νομοτεχνικά αρτιότερες, αυστηρότερες και σαφέστερες ως προς τη διατύπωσή τους από τις προηγούμενες (Κωτσάκης, χ.χ.). Το 1958, συντάχθηκε ο Κώδικας Συμβολαιογράφων (ΚΣ), στον οποίο συγκεντρώθηκαν όλοι οι διάσπαρτοι νόμοι που αφορούσαν στον θεσμό του συμβολαιογράφου και συντέθηκε ένα ενιαίο κείμενο (1333/1973) που κατάργησε και αντικατέστησε τις διατάξεις περί Συμβολαιογράφων του ΟΔΣ. Οι αρμοδιότητες του συμβολαιογράφου εκσυγχρονίστηκαν, επιταχύνθηκαν και απλοποιήθηκαν με τον ΚΣ του ν.670/1977, ενώ σήμερα ισχύει ο ΚΣ του ν.2830/2000 (Κωτσάκης, χ.χ.).

1.2 Ο συμβολαιογράφος και οι πράξεις του στην ελληνική έννομη τάξη

1.2.1 Συμβολαιογράφος και συμβολαιογραφικό έγγραφο

Στο ελληνικό δικαιικό σύστημα (ΚΣ άρ.1§1) συμβολαιογράφος είναι ο άμισθος δημόσιος λειτουργός που βοηθά στην απονομή της δικαιοσύνης μέσω των δύο βασικών καθηκόντων του: της φύλαξης παλαιών και της σύνταξης νέων συμβολαίων, καθώς και της διενέργειας πράξεων αναγκαστικής εκτέλεσης. Με τη σύνταξη συμβολαιογραφικών εγγράφων καταρτίζονται δικαιοπραξίες αυστηρού συστατικού τύπου που εμπίπτουν στο πεδίο του ουσιαστικού δικαίου, και συντάσσονται τίτλοι κτήσης εμπράγματων δικαιωμάτων επί ακινήτων, που εμπίπτουν στο πεδίο της δικονομίας. Επομένως, με τα συμβολαιογραφικά έγγραφα αποδεικνύεται η ισχύς των δημοσίων εγγράφων όπως προσδίδεται από τον δικονομικό νομοθέτη (βλ. άρ. 438, 440, 441 ΚΠολΔ), ενώ συνιστούν και εκτελεστούς τίτλους (βλ. άρ.904§1, στ.δ΄, ΚΠολΔ) (Παπαστερίου & Κλαβανίδου, 2021:321· Γεωργιάδης, 2019· Παπαντωνίου, 2009:348).

Τα συμβολαιογραφικά έγγραφα συντάσσονται βάσει των διατάξεων του ΚΣ (ν.2830/2000), αποκλειστικά ενώπιον ενός αρμόδιου συμβολαιογράφου και συνιστούν δημόσια έγγραφα (Γεωργιάδης, 2019). Πολύ χαρακτηριστικά είναι αυτά της μεταβίβασης κυριοτήτων σε ακίνητα (άρ.1033 και 1143 ΑΚ) και σύνταξης διαθηκών (Σπυριδάκης, 2018:89). Τα συμβολαιογραφικά έγγραφα είναι πράξεις που

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

μεταγράφονται (άρ.1192 ΑΚ), ο τύπος τους ορίζεται ως συστατικός (άρ.1033 ΑΚ) και η μη τήρησή τους συνεπάγεται απολύτως την ακυρότητα της εμπράγματης σύμβασης (άρ.159 ΑΚ) (Βαθρακοκοίλης, 2010). Τα συμβολαιογραφικά έγγραφα που δεν καλύπτουν τα ουσιώδη στοιχεία των εμπράγματων συμβάσεων πάσχουν από μερική ή ολική ακυρότητα (άρ.181 ΑΚ) (Παπαστερίου, 2008:223). Η τήρηση των συμβολαιογραφικών εγγράφων αφενός, προστατεύει τα συμβαλλόμενα μέρη από βιαστικές, απερίσκεπτες ή/και επιπόλαιες αποφάσεις και κινήσεις, και αφετέρου, εξασφαλίζει την ασφάλεια των συναλλαγών δεδομένου ότι ο τύπος τους προσφέρει σαφήνεια, βεβαιότητα και ακρίβεια στην ερμηνεία και κατανόηση του περιεχομένου των συμβάσεων (Καράσης, 1996:59).

Συνοπτικά, οι κύριες αρμοδιότητες του συμβολαιογράφου είναι (Παπαγεωργίου, 2019:234-250; Βασιλόπουλος, 2018:189-200):

- Η σύνταξη και η επικύρωση εγγράφων. Ο συμβολαιογράφος συντάσσει, επικυρώνει και διασφαλίζει τη γνησιότητα των εγγράφων που σχετίζονται με συναλλαγές ακινήτων, συμβάσεις, διαθήκες κι άλλες νομικές πράξεις.
- Η παροχή νομικών συμβουλών. Ο συμβολαιογράφος παρέχει νομικές συμβουλές στους πελάτες του σχετικά με τη σύνταξη και την επικύρωση των εγγράφων.
- Η διαφύλαξη αρχείων. Ο συμβολαιογράφος φυλάσσει πρωτότυπα έγγραφα και παρέχει αντίγραφα, όταν αυτό απαιτείται.
- Η διαμεσολάβηση και επίλυση διαφορών. Ο συμβολαιογράφος συμμετέχει στη διαμεσολάβηση και την επίλυση διαφορών μεταξύ των μερών, παρέχοντας εναλλακτικές λύσεις κατά τη δικαστική διαδικασία.
- Η επικύρωση εγγράφων και υπογραφών. Ο συμβολαιογράφος επιβεβαιώνει την αυθεντικότητα εγγράφων και υπογραφών.

1.2.2 Συμβολαιογράφος ως δημόσιο όργανο αναγκαστικής εκτέλεσης

Ο συμβολαιογράφος έχει επίσης σημαντικό ρόλο ως δημόσιο όργανο αναγκαστικής εκτέλεσης. Ενεργεί δημόσιους πλειστηριασμούς (και ηλεκτρονικούς) ως εκπρόσωπος της πολιτείας και ως «πωλών/ούσα» ανεξαρτήτως των επικλήσεων των εχόντων άμεσο έννομο συμφέρον (άρ.959 και 998 ΚΠολΔ), εισπράττει το εκάστοτε

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

πλειστηρίασμα και το καταθέτει στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (άρ.965 και 1003 ΚΠολΔ), συντάσσει τον πίνακα της διανομής του (άρ.974 και 1006 ΚΠολΔ). Επιπροσθέτως, συντάσσει αντίστοιχο πίνακα για χρήματα που κατάσχονται εις χείρας τρίτου (άρ.988 ΚΠολΔ) και μεριμνά υπέρ της καταβολής των πλειστηριασμάτων στους δικαιούχους δανειστές (άρ.980 και 1006 ΚΠολΔ) (Νίκας, 2023:54). Ο συμβολαιογράφος είναι ο καθ' ύλην αρμόδιος δημόσιος λειτουργός για την εκτέλεση των διαδικαστικών πράξεων σύμφωνα με τον νόμο (Γέσιου-Φαλτσή, 2023:97), ενώ επιφορτίζεται με το καθήκον ελέγχου τήρησης όλων των νόμιμων διατυπώσεων της διαδικασίας με τρόπο αυτεπάγγελτο από την προδικασία των πλειστηριασμών.

Συνοπτικά, οι κύριες αρμοδιότητες του συμβολαιογράφου ως δημόσιο όργανο αναγκαστικής εκτέλεσης είναι (Μανωλόπουλος, 2020:123-137; Τσάκος, 2019:198-210):

- Η έκδοση διαταγών πληρωμής. Ο συμβολαιογράφος μπορεί να εκδίδει διαταγές πληρωμής που είναι εκτελεστές αποφάσεις για την είσπραξη χρηματικών απαιτήσεων.
- Η διενέργεια πλειστηριασμών. Ο συμβολαιογράφος έχει την εξουσία να οργανώνει και να διεξάγει πλειστηριασμούς για την αναγκαστική πώληση ακινήτων κι άλλων περιουσιακών στοιχείων.
- Η εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων. Ο συμβολαιογράφος μπορεί να εκτελεί δικαστικές αποφάσεις που απαιτούν την κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων ή την έξωση από ακίνητα.
- Η κατάσχεση και δήμευση περιουσιακών στοιχείων. Ο συμβολαιογράφος έχει τη δυνατότητα να προβαίνει σε κατασχέσεις και δημεύσεις περιουσιακών στοιχείων των οφειλετών για την ικανοποίηση των δανειστών.

1.3 Ο θεσμός του συμβολαιογράφου στον κόσμο

Ο θεσμός του συμβολαιογράφου υπάρχει σε όλα τα κράτη του κόσμου, αν και μπορεί να διαφέρει σε επίπεδο λειτουργίας και οργάνωσης ανά περίπτωση. Παγκοσμίως απαντώνται τρία (3) συστήματα συμβολαιογραφίας: 1. το λατινικό σύστημα, στο οποίο εντάσσεται και ο ελληνικός θεσμός, 2. το αγγλοσαξονικό σύστημα και 3. το

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

ανώνυμο. Το πρώτο είναι το αρχαιότερο και το πληρέστερο, και ασκείται από δημόσιους λειτουργούς. Το δεύτερο διαφέρει συγκριτικά με το πρώτο ως προς τη λειτουργία, την οργάνωση και την αποστολή, ενώ οι συμβολαιογράφοι είναι επαγγελματίες κι όχι λειτουργοί, γεγονός που εγείρει ζήτημα ασφάλειας των συναλλαγών. Το τρίτο σύστημα είναι πολύ διαφορετικό. Η αποστολή του συμβολαιογράφου εκπληρώνεται από διάφορες δημόσιες υπηρεσίες και όργανα της Πολιτείας, καθώς οι αρμοδιότητές του διασκορπίζονται και επιτελούνται κατόπιν δικαστικής ή διοικητικής ανάθεσης (Κωτσάκης, χ.χ.). Είναι σημαντικό να κατανοηθεί ότι ο συμβολαιογράφος στην Ελλάδα διαφέρει εντελώς από τον συμβολαιογράφο στο Χονγκ Κονγκ ή σε άλλα συστήματα κοινού δικαίου, δηλαδή σε άλλες δικαιοδοσίες που βασίζονται εν πολλοίς στο αγγλοσαξονικό δίκαιο. Αυτές είναι της Σιγκαπούρης και της Μαλαισίας, της Αυστραλίας, του Καναδά και της Νέας Ζηλανδίας, των περισσότερων χωρών δηλαδή της Βρετανικής Κοινοπολιτείας. Στην Ελλάδα και σε χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης, της Νότιας Αμερικής και της Ασίας ο συμβολαιογράφος είναι μέρος δικαιοδοσιών αστικού δικαίου που βασίζονται στο λατινικό σύστημα συμβολαιογραφίας (Beavis, 2021).

Οι διαφορές τους είναι οι εξής: οι συμβολαιογράφοι κοινού δικαίου είναι ειδικευμένοι δικηγόροι που ασκούν το επάγγελμά τους στη δικαιοδοσία τους και διορίζονται από κρατική αρχή ή ρυθμιστικό όργανο. Οι συμβολαιογράφοι αστικού δικαίου είναι κάτοχοι προπτυχιακού πτυχίου νομικής, μεταπτυχιακού πτυχίου συμβολαιογραφικού δικαίου και πρακτικής άσκησης, πρακτικής κατάρτισης υπό έμπειρο συμβολαιογράφο και επιτυχόντες σε εθνικό διαγωνισμό εξάσκησης επαγγέλματος. Έχουν δικαιοδοσία σε μεγάλο μέρος του αστικού ιδιωτικού δικαίου, στους τομείς περιουσιακού και οικογενειακού δικαίου, ενώ ο βαθμός του μονοπωλίου άσκησης του επαγγέλματός τους διαφέρει από χώρα σε χώρα. Για παράδειγμα στη Γαλλία και την Ιταλία πολύτιμα περιουσιακά στοιχεία δεν αλλάζουν ιδιοκτησία χωρίς την έγκριση συμβολαιογράφου. Στις ΗΠΑ και τον Καναδά οι συμβολαιογράφοι είναι λαϊκοί, υπεύθυνοι να παρέχουν επίσημα απαιτούμενες υπηρεσίες και ενεργούν με πολύ περιορισμένο τρόπο (Beavis, 2021).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

1.4 Ο θεσμός του συμβολαιογράφου στην Ευρώπη-Υφιστάμενη κατάσταση

Στην Ευρώπη υπάρχουν δύο (2) διαφορετικοί τύποι συμβολαιογράφων: 1. Οι συμβολαιογράφοι λατινικού τύπου ή αστικού δικαίου και 2. οι «επαγγελματίες συμβολαιογράφοι», των οποίων το καθεστώς και οι αρμοδιότητες διαφέρουν πολύ. Οι πρώτοι είναι ανεξάρτητοι και αμερόληπτοι δημόσιοι υπάλληλοι που έχουν λάβει εξουσιοδότηση από το κράτος να προσκομίζουν αυθεντικές πράξεις που έχουν αποδεικτική ισχύ και είναι εκτελεστές, όπως οι δικαστικές αποφάσεις, να συντάσσουν αυθεντικά έγγραφα, να πιστοποιούν υπογραφές και δηλώσεις, να παρέχουν αποδεικτικά στοιχεία, να διασφαλίζουν τη συμμόρφωση των εγγράφων με τον νόμο ή/και την έκδοση κλητεύσεων και εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων. Τους έχει ανατεθεί η διασφάλιση της ελευθερίας συναίνεσης, ο έλεγχος της ταυτότητας των μερών και της δικαιοπρακτικής τους ικανότητας έτσι ώστε να διασφαλίζονται τα έννομα συμφέροντα όλων των ενδιαφερομένων μερών με την παροχή ολοκληρωμένων νομικών συμβουλών και πληροφοριών. Η υπογραφή τους προσδίδει γνησιότητα στις νομικές πράξεις και η άσκηση των εξωδικαστικών νομικών τους αρμοδιοτήτων συμβάλλει στην προληπτική απονομή δικαιοσύνης και οδηγεί στην αποφυγή περαιτέρω δικαστικών διαφορών μειώνοντας τον φόρτο εργασίας και τα δικαστικά έξοδα. (Murray et al., 2011:14-21).

Οι «επαγγελματίες συμβολαιογράφοι», από την άλλη, δεν είναι απαραιτήτως κάτοχοι πτυχίου νομικής. Είναι μάλλον κρατικοί/δημόσιοι υπάλληλοι ή απλοί επαγγελματίες με περιορισμένες δικαιοδοσίες, πράγμα που σημαίνει ότι δεν έχουν εξουσία να συντάσσουν αυθεντικά έγγραφα, αλλά μόνο να πιστοποιούν υπογραφές (CEPEJ, 2023). Από τα 49 ευρωπαϊκά κράτη, όπου υπάρχει ο θεσμός του συμβολαιογράφου, τα 35 έχουν συμβολαιογράφους λατινικού τύπου/αστικού δικαίου, που είναι κάτοχοι δημοσίων αξιωμάτων, που διορίζονται με επίσημη πράξη της κυβέρνησης για να αναβαθμίσουν τις νομικές πράξεις στο πεδίο των αυθεντικών εγγράφων και να συμβάλλουν στην προληπτική απονομή δικαιοσύνης. Η Ελλάδα είναι μία από τις 35 αυτές χώρες (Βλ. πιν.1).

Τύποι συμβολαιογράφων	**Ναι**	**Όχι**	**Άγνωστο**
Ιδιώτες επαγγελματίες που δεν ελέγχονται από κρατικούς φορείς	3	41	1
Δημόσιοι λειτουργοί	35	10	1

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Δημόσιοι υπάλληλοι αμειβόμενοι από την Πολιτεία	4	38	2
Άλλο	5	37	2

Πίνακας 1 Τύποι συμβολαιογράφων στην Ευρώπη (2020) (πηγή: CEPEJ, 2023)

Οι αρμοδιότητες και οι δραστηριότητες των συμβολαιογράφων διαφέρουν από το ένα κράτος στο άλλο. Κύρια αρμοδιότητα του συμβολαιογράφου λατινικού τύπου είναι ο έλεγχος της γνησιότητας των δικαιοπραξιών, η επικύρωση πράξεων υπέρ της εγγύησης της γνησιότητας των υπογραφών, της ταυτότητας, της νομικής και πνευματικής ικανότητας των εμπλεκόμενων. Λειτουργώντας ως ανεξάρτητος και αμερόληπτος σύμβουλός τους διασφαλίζει την ισότιμη ενημέρωση επί του περιεχομένου και των συνεπειών των εγγράφων, εξετάζοντας τις προθέσεις τους και μεριμνώντας για τα απαραίτητα της εκτέλεσης των νομικών και νόμιμων ενεργειών, φέρει την ευθύνη για το κύρος της δικαιοπραξίας στο σύνολό της. Επίσης, είναι το αρμόδιο όργανο άσκησης ελέγχου επί πιθανών νομικών ή άλλων περιορισμών, επικύρωσης και πιστοποίησης πράξεων, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών με τα δημόσια μητρώα, άρα και κρίσιμος παράγοντας της αξιοπιστίας του κρατικού αυτού συστήματος. (Murray et al., 2011:14-21). Επιπλέον, σε ορισμένες έννομες τάξεις ο συμβολαιογράφος επιφορτίζεται με τον ρόλο του διαμεσολαβητή για την τέλεση διαδικασιών, όπως ορκωμοσίες, κληρονομικές εκτελέσεις, διαζύγια, διαιρέσεις περιουσιών, προς αποφόρτιση του δικαστικού σώματος και μείωση των δημοσίων εξόδων (CEPEJ, 2023). Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι σε ορισμένα κράτη ο συμβολαιογράφος δεν είναι ο αποκλειστικός διεκπεραιωτής των ανωτέρω καθηκόντων, αλλά συνεπικουρείται από επίσημες αρχές, όπως δικαστήρια και υπουργεία,

Σε 14 κράτη οι συμβολαιογράφοι ασκούν άλλα δικαστικά καθήκοντα, όπως έκδοση διαταγών πληρωμής. Η αρμοδιότητα έχει μεταφερθεί από τη δικαστική εξουσία στους συμβολαιογράφους, με αποτέλεσμα να αποφορτίζονται τα πολιτικά δικαστήρια. Ωστόσο, στα περισσότερα από αυτά τα κράτη η αρμοδιότητα είναι κοινή, πράγμα που σημαίνει ότι είτε ο συμβολαιογράφος είτε το αρμόδιο δικαστήριο μπορούν να υποβάλουν αυτές τις διαδικασίες. Επιπλέον, μεταβιβάστηκαν στους συμβολαιογράφους και δραστηριότητες δημοσίων υπαλλήλων εκτός του δικαστικού τομέα (σε 8 κράτη). Τέλος, οι συμβολαιογράφοι σε 19 κράτη μέλη διενεργούν δημόσιους πλειστηριασμούς. Στο Βέλγιο, για παράδειγμα, έχει αναπτυχθεί μια

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

διαδικτυακή πλατφόρμα που επιτρέπει δημόσιους πλειστηριασμούς ακίνητης περιουσίας υπό την επίβλεψη συμβολαιογράφου (βλ. biddit.be/fr/landing) (CEPEJ, 2023).

Συμπερασματικά, οι συμβολαιογράφοι εκτελούν μεγάλο αριθμό καθηκόντων σε ένα ευρύ πεδίο σημαντικών για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις δραστηριοτήτων και σε πολλαπλούς δικαιικούς τομείς. Επιφορτίζονται με έναν μεγάλο αριθμό αρμοδιοτήτων, είτε αποκλειστικών είτε κοινών, σχετικών με το οικογενειακό και το κληρονομικό δίκαιο, το δίκαιο των εταιριών, των ακινήτων, των παιγνίων και των ευάλωτων προσώπων, ενώ λειτουργούν ως ουσιαστικοί συνεργάτες των δημόσιων/κυβερνητικών διοικήσεων για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος, της τρομοκρατίας, της διαφθοράς και της απάτης. Με άλλα λόγια, είναι βασικός πυλώνας των δικαστικών συστημάτων των κρατών (CEPEJ, 2023).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Κεφάλαιο 2ο: Ψηφιακός μετασχηματισμός και ψηφιακός συμβολαιογράφος

2.1 Ψηφιακός μετασχηματισμός

Ο όρος «ψηφιακός μετασχηματισμός» έχει χρησιμοποιηθεί με μια ευρεία έννοια προκειμένου να συμπεριλάβει πολλές ιδέες, οι οποίες όμως οδηγούν (και) σε αποκλίνουσες απόψεις. Στην πραγματικότητα, έχουν γίνει λίγες προσπάθειες ορισμού του ψηφιακού μετασχηματισμού, οι οποίες μάλιστα διαφοροποιούνται ως προς την εστίαση. Κοινό τους στοιχείο είναι ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός είναι μια διαδικασία που αξιοποιεί τις ψηφιακές τεχνολογίες (data mining, big data, IOT και cloud computing) για να αλλάξει τη διοίκηση, το λειτουργικό ή επιχειρηματικό μοντέλο και τις διαδικασίες σε έναν οργανισμό, σε μια εταιρία ή σε έναν επαγγελματία, προκειμένου να δημιουργήσει αξία για τους καταναλωτές ή για τους πολίτες ή για τους πελάτες ή για τις υπηρεσίες (Qasem et al., 2023:547). Σύμφωνα με τους Gong και Ribiere (2021), ο όρος «ψηφιακός μετασχηματισμός», αν και είναι ένα πολύ επίκαιρο και σημαντικό θέμα, δεν έχει έναν γενικά αποδεκτό ορισμό.

Στο παρόν πόνημα ο ψηφιακός μετασχηματισμός ορίζεται ως η διαχείριση και η προσαρμογή της ψηφιοποίησης, με έμφαση στην αλλαγή που συντελείται με την εισαγωγή τεχνολογίας και τεχνολογικών μέσων στο εργασιακό περιβάλλον. Είναι μια μορφή οργανωτικής φιλοσοφίας μετατροπής που υιοθετείται από τους επαγγελματίες στην προσπάθειά τους να μεταμορφώσουν το δίκτυο αξιών και αρχών της εργασίας τους, καθώς και το εργασιακό μοντέλο που ακολουθούν (Riasanow et al., 2018). Αυτή η φιλοσοφία μετατροπής αφορά όλα τα αποτελέσματα που επιφέρει η ενσωμάτωση της τεχνολογίας σε μια εταιρία ή οργανισμό ή επάγγελμα, τόσο σε επίπεδο μοντέλου λειτουργίας όσο και σε επίπεδο επιχειρησιακό. Αυτές οι αλλαγές είναι εμφανείς στους ρόλους, τις μορφές και τις προσφορές εργασίας και είναι αποτέλεσμα της υιοθέτησης της τεχνολογίας ψηφιοποίησης προκειμένου να διασφαλιστεί όχι μόνο η αξία της εργασίας, αλλά και η βιωσιμότητα του επαγγελματία (Wiesböck & Hess, 2019).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει τον ψηφιακό μετασχηματισμό ως τη συγχώνευση και επανεκκίνηση προηγούμενων τεχνολογιών και τεχνολογικών μέσων, στα οποία ενσωματώνονται ψηφιακά και φυσικά συστήματα. Όταν αυτό συνδυάζεται με καινοτόμες επιχειρηματικές διαδικασίες και μοντέλα, οδηγεί τους επαγγελματίες στη

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

δημιουργία έξυπνων υπηρεσιών και προϊόντων, διασφαλίζοντας σημαντική βελτίωση της παραγωγικότητάς τους (Brown & Brown 2019; Grebe et al. 2018). Ο ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) ορίζει τον ψηφιακό μετασχηματισμό ως τη διαδικασία ενσωμάτωσης ψηφιακών μεθόδων και τεχνολογιών σε μια επιχείρηση ή οργανισμό ή επαγγελματία, οι οποίες, συνήθως, είτε δεν συμβαδίζουν με την εξέλιξη της ψηφιακής τεχνολογίας είτε δεν λαμβάνουν υπόψη τον παράγοντα ψηφιοποίησης κατά την περαίωση των βασικών λειτουργιών και δραστηριοτήτων (European Commission, 2021).

2.2 «Ψηφιοποίηση» vs «Ψηφιακός μετασχηματισμός»

Οι όροι «ψηφιοποίηση» και «ψηφιακός μετασχηματισμός» συχνά χρησιμοποιούνται εσφαλμένα εναλλακτικά, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η διαφορά τους στη σημασία. Ο όρος «ψηφιοποίηση» είναι η τεχνική διαδικασία μετατροπής αναλογικών δεδομένων και πληροφοριών σε ψηφιακά (Mergel et al., 2019), που χαρακτηρίζεται από χαμηλό κόστος επεξεργασίας, αποθήκευσης και μετάδοσης (Vendrell-Herrero et al., 2017; Sebastian et al., 2017; Li et al., 2016). Σχετίζεται με την απλοποίηση της αποθήκευσης, της αποϋλοποίησης και της αποσύνδεσης των δεδομένων πληροφοριών από αναλογικά εργαλεία διαχείρισης, επεξεργασίας και μετάδοσης (Mergel et al., 2019). Η ψηφιοποίηση ορίζεται από την ανάπτυξη ψηφιακών δεδομένων και τεχνολογίας με σκοπό τη δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τους επαγγελματίες και τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών τους (Albukhitan, 2020). Συνεπάγεται την αλλαγή των διαδικασιών, όχι μόνο σε ό,τι αφορά την αλλαγή από την αναλογική στην ψηφιακή μορφή, αλλά και τη δημιουργία ενός ψηφιακού περιβάλλοντος, όπου η ψηφιακή πληροφορία βρίσκεται στον πυρήνα της, με τη χρήση των ήδη ψηφιοποιημένων δεδομένων και προηγμένων τεχνολογικών μέσων για την καλύτερη εξυπηρέτηση των επαγγελματιών και των πελατών/συνεργατών τους (Bellakhal & Mouelhi, 2020).

Ο Ψηφιακός Μετασχηματισμός είναι στην πραγματικότητα το επόμενο στάδιο της ψηφιοποίησης και ορίζεται ως μια στρατηγική υλοποίησης «ψηφιακών» αλλαγών που γίνονται με την ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών στο επιχειρηματικό και οργανωτικό μοντέλο. Συγκεκριμένα, αυτές οι αλλαγές αφορούν μια σειρά από

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

λειτουργίες και δραστηριότητες μιας επιχείρησης ή οργανισμού, που σχετίζονται με υποδομές, διαχείριση, διαδικασίες, υπηρεσίες και προϊόντα (Hess et al., 2016). Κατά τη διαδικασία του ψηφιακού μετασχηματισμού, πολλές ψηφιακές εφαρμογές τίθενται σε χρήση όπως το cloud computing, το Internet of Things-IoT, τα Big Data και άλλες, ώστε να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις να προσφέρουν την καλύτερη και πληρέστερη εμπειρία στον πελάτη-καταναλωτή τους, να αποκτήσουν πλεονέκτημα έναντι ανταγωνιστικών εταιριών, να ξεκινούν ή υιοθετούν και εφαρμόζουν ένα καινοτόμο μοντέλο λειτουργίας και δραστηριότητας που θα είναι σύμφωνο με τις κύριες ανάγκες και απαιτήσεις της σύγχρονης ψηφιακής εποχής (Markovitch & Willmott, 2014; Westerman, 2011). Ψηφιακός μετασχηματισμός σημαίνει μια ολιστική αλλαγή της επιχείρησης ή του οργανισμού, με σαφή εστίαση σε σχεσιακές, οργανωτικές και πολιτισμικές τροποποιήσεις στο επίπεδο λειτουργικότητας και δραστηριότητας, έτσι ώστε να επιτευχθεί το υψηλότερο επίπεδο ικανοποίησης τόσο για όσους εμπλέκονται στην εταιρία όσο και για εκείνους που είναι πελάτες-καταναλωτές (Morandini et al., 2020; Bartholomae, 2018).

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός δεν αφορά μόνο στη μετατροπή αναλογικών δεδομένων σε ψηφιακά ή την ενσωμάτωση ψηφιακής τεχνολογίας από έναν επαγγελματία. Αντιθέτως, αφορά σε όλες εκείνες τις τεχνικές και κοινωνικές διαδικασίες και φαινόμενα μετασχηματισμού που επηρεάζουν και εν τέλει αλλάζουν τον τρόπο αντίληψης, κατανόησης και δημιουργίας της έννοιας της αξίας μίας εργασίας. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός αν και φαίνεται να σχετίζεται άμεσα με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών σε μία εργασία, είναι πραγματικά πολύ περισσότερο από αυτό (Mergel et al., 2019; Legner et al., 2017). Η πραγματοποίηση του ψηφιακού μετασχηματισμού από έναν επαγγελματία δεν είναι καθόλου εύκολη υπόθεση, καθώς επιφέρει σημαντικές αλλαγές στη λειτουργία και τη δομή της εργασίας του. Παρ’ όλο που ορισμένα μέρη του μετασχηματισμού αφορούν σε απλές αντικαταστάσεις του αναλογικού σε ψηφιακό επίπεδο επεξεργασίας ή διαχείρισης, άλλα είναι πολύπλοκα και απαιτούν επαναστατικές, καινοτόμες και τολμηρές παρεμβάσεις, ικανές να αλλάξουν το status quo της εργασίας. Αυτό που πρέπει να διευκρινιστεί είναι ότι το θέμα του ψηφιακού μετασχηματισμού δεν είναι νέο, αλλά βρίσκεται στο επίκεντρο από τη δεκαετία του '90, όταν άρχισε να συζητείται η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών για μια επαναστατική αλλαγή στις επιχειρήσεις η τους οργανισμούς (Brown & Brown 2019; Grebe et al. 2018).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Σήμερα, οι επαγγελματίες καλούνται να αναβαθμίσουν την εργασία και τις υπηρεσίες τους, δημιουργώντας νέες ικανότητες ανάλυσης και διαχείρισης δεδομένων, περαίωσης καθηκόντων και πράξεων, να δράσουν προκειμένου να τροποποιήσουν το εργασιακό τους μοντέλο και τις εσωτερικές τους διαδικασίες, να επαναπροσδιορίσουν τις στρατηγικές τους πολιτικές στο εργασιακό ήθος, τη δομή, τη λειτουργικότητα, τις δεσμεύσεις και την προώθηση της δραστηριότητας τους συνολικά (Wade et al., 2017). Για αυτούς, η υιοθέτηση του ψηφιακού αντί του αναλογικού και η ενσωμάτωση νέων τεχνολογικών εργαλείων δεν είναι απλώς μια πρόκληση που πρέπει να αποδεχθούν, αλλά αποτελεί μια καινοτόμο πραγματικότητα που πρέπει να εφαρμοστεί στο υπάρχον εργασιακό μοντέλο του επαγγέλματός τους και που αναμφίβολα θα αλλάξει τον τρόπο που λειτουργούν (Earley, 2014).

2.3 Ο συμβολαιογράφος και οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας

Οι νέες Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ), ένας τομέας ραγδαία εξελισσόμενος στα εργασιακά περιβάλλοντα τα τελευταία χρόνια, εισχώρησαν και στο επάγγελμα του συμβολαιογράφου. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο ξέσπασμα της πανδημίας Covid-19, που ανάγκασε τις επιχειρήσεις και τους δημόσιους λειτουργούς, όπως οι συμβολαιογράφοι αστικού δικαίου, να ψηφιοποιήσουν ορισμένες μεθόδους εργασίας τους. Στα περισσότερα κράτη, οι συμβολαιογράφοι έχουν ήδη ενσωματώσει κάποιο είδος ΤΠΕ στην καθημερινή τους επαγγελματική ζωή. Επομένως σήμερα γίνεται διάκριση ως προς το αν και το πόσο οι συμβολαιογράφοι χρησιμοποιούν εξειδικευμένα συστήματα ΤΠΕ στις σχέσεις τους με το κράτος, τους πελάτες τους ή με άλλους συμβολαιογράφους. Όταν γίνεται λόγος για ΤΠΕ στη συγκεκριμένη περίπτωση, εννοούνται συγκεκριμένα (διαδικτυακά) εργαλεία υψηλότερου τεχνικού επιπέδου όσον αφορά στη διεκπεραίωση καθηκόντων, στην ασφάλεια και την προστασία δεδομένων. Περισσότεροι είναι οι συμβολαιογράφοι στις ευρωπαϊκές χώρες που χρησιμοποιούν συστήματα ΤΠΕ ήδη στις σχέσεις τους με το κράτος, ενώ λιγότεροι είναι εκείνοι που χρησιμοποιούν αυτά τα εργαλεία στις σχέσεις τους με πελάτες ή/και με άλλους συμβολαιογράφους (βλ. πίν.2).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Χρήση ΤΠΕ από Συμβολαιογράφους	Χώρες (n)
Στις εργασιακές σχέσεις με την Πολιτεία (Δικαστήρια, φορολογικές αρχές, εμπορικούς συλλόγους, υπουργεία κ.ά.)	38
Στις εργασιακές σχέσεις με πελάτες	27
Στις εργασιακές σχέσεις με άλλους συμβολαιογράφους (ανταλλαγή εγγράφων, διασκέψεις κ.ά.)	27
Σε καμία εργασιακή σχέση	7

Πίνακας 2 Χρήση εξειδικευμένων συστημάτων ΤΠΕ από συμβολαιογράφους (πηγή: CEPEJ, 2023)

Όσον αφορά στα συγκεκριμένα συστήματα ΤΠΕ που χρησιμοποιούν οι συμβολαιογράφοι στις σχέσεις τους με πελάτες, το πιο συνηθισμένο είναι η ψηφιακή αρχειοθέτηση, ακολουθούμενη από τα εργαλεία τηλεδιάσκεψης. Σχεδόν κάθε κράτος, στο οποίο οι συμβολαιογράφοι χρησιμοποιούν εργαλεία ΤΠΕ στις σχέσεις τους με τους πελάτες τους, έχει εφαρμόσει σύστημα ψηφιακής αρχειοθέτησης, καθώς και τηλεδιάσκεψης. Περαιτέρω συστήματα ΤΠΕ που χρησιμοποιούνται συχνά μεταξύ των συμβολαιογράφων είναι εργαλεία ψηφιακής ταυτοποίησης για την αξιόπιστη αναγνώριση του πελάτη, καθώς και εργαλεία για μια ψηφιακή πράξη που επιτρέπουν την ψηφιακή δημιουργία πρωτότυπων συμβολαιογραφικών εγγράφων ίσης νομικής αξίας και βαρύτητας με το έντυπο έγγραφο. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας επεκτάθηκε η χρήση των ψηφιακών αυθεντικών εξουσιοδοτήσεων και των τηλεδιασκέψεων, η δυνατότητα των συμβολαιογράφων να επικυρώνουν συμβολαιογραφικές πράξεις ψηφιακά, να δημιουργούν ψηφιακές συμβολαιογραφικές πράξεις καθώς και να έχουν ψηφιακές γενικές συνελεύσεις. Αυτές οι ψηφιακές επιλογές προέκυψαν από τη νομοθετική απάντηση στην πανδημία και ως εκ τούτου υπάρχουν από τον Απρίλιο του 2020.

Ένα περαιτέρω θέμα στον τομέα των ΤΠΕ είναι η δυνατότητα ενός συμβολαιογράφου να ανατρέξει ή/και να διαχειριστεί ή/και να τροποποιήσει τα δεδομένα σε ένα μηχανογραφικό (ηλεκτρονικό) μητρώο. Οι πληροφορίες που παρέχονται από αυτά τα μητρώα ποικίλλουν. Σήμερα, η πλειονότητα των συμβολαιογράφων στην Ευρώπη δύνανται να συμβουλευτούν το κτηματολόγιο, τα μητρώα επιχειρήσεων, προσωπικής κατάστασης, πληθυσμού, κληρονομικής διαδοχής, οικογενειακού δικαίου, οχημάτων και αδειών οδήγησης, δικαιωμάτων ιδιοκτησίας ή/και πληρεξουσίων. Όσον αφορά στη δυνατότητα είτε άμεσης είτε

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

έμμεσης τροποποίησης των δεδομένων σε αυτά τα μητρώα, δεν παρατηρείται μεγάλη ευχέρεια ή εξουσία στους συμβολαιογράφους να τροποποιούν τα δεδομένα για παράδειγμα, των κτηματολογίων, των μητρώων επιχειρήσεων και προσωπικής κατάστασης ή πληθυσμού, κληρονομικής διαδοχής ή οικογενειακού δικαίου και άλλα μη αναφερόμενα ληξιαρχεία. Αντίθετα, οι συμβολαιογράφοι δικαιοδοτούνται σε σημαντικό βαθμό να διαχειρίζονται μέρος της υπάρχουσας υποδομής μητρώου, όπως για παράδειγμα, είναι το κεντρικό μητρώο διαθηκών, το αντίστοιχο των αντιπροσώπων ή πληρεξουσίων, το υποθηκοφυλακείο κ.ά.

Τα βασικά στοιχεία του ψηφιακού μετασχηματισμού που φέρνουν επανάσταση στις συμβολαιογραφικές υπηρεσίες και ενισχύουν την αποτελεσματικότητα, την ασφάλεια και την ευκολία είναι (Fisher, 2024· Agibalova & Ryzhova, 2022):

1. **Ηλεκτρονική Συμβολαιογραφία (eNotarization)**. Επιτρέπει στους συμβολαιογράφους να εκτελούν τα καθήκοντά τους αξιοποιώντας ψηφιακά έγγραφα και ηλεκτρονικές υπογραφές. Αυτή η καινοτομία απλοποιεί τη διαδικασία συμβολαιογραφικής επικύρωσης, μειώνοντας την ανάγκη για φυσικά έγγραφα και προσωπικές συναντήσεις.

2. **Απομακρυσμένη Online Συμβολαιογραφία (Remote Online Notarization-RON).** Θεωρείται από τις πιο σημαντικές εξελίξεις όσον αφορά στον ψηφιακό μετασχηματισμό του θεσμού. Η RON επιτρέπει την ηλεκτρονική επικύρωση εγγράφων μέσω μιας ασφαλούς πλατφόρμας τηλεδιάσκεψης. Αυτή η διαδικασία περιλαμβάνει επαλήθευση ταυτότητας, ηλεκτρονικές υπογραφές και κρυπτογραφημένη αποθήκευση εγγράφων. Επιπροσθέτως, εξαλείφει τα γεωγραφικά εμπόδια και επιτρέπει στα άτομα να έχουν πρόσβαση στις συμβολαιογραφικές υπηρεσίες από οπουδήποτε. Αυτή η τεχνολογία είναι ιδιαιτέρως ωφέλιμη σε περιόδους που οι αλληλεπιδράσεις πρόσωπο-με-πρόσωπο είναι περιορισμένες, όπως ήταν κατά τη διάρκεια της πανδημίας covid-19. Διευρύνει επίσης, την πρόσβαση σε υπηρεσίες συμβολαιογράφου για άτομα σε απομακρυσμένες ή υποεξυπηρετούμενες περιοχές.

3. **Ηλεκτρονικές/ψηφιακές υπογραφές (e-Signatures).** Η χρήση ηλεκτρονικών/ψηφιακών υπογραφών έχει εξορθολογήσει τις συμβολαιογραφικές πράξεις. Οι νομικά αναγνωρισμένες ψηφιακές υπογραφές, όπως αυτές που προβλέπει ο κανονισμός eIDAS της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιτρέπουν στους συμβολαιογράφους

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

να επικυρώνουν έγγραφα με ασφάλεια και χωρίς τη χρήση χαρτιού, ενώ επίσης, μειώνουν τον κίνδυνο απάτης με τη δημιουργία διαδρομών ψηφιακού ελέγχου.

4. **Συμβολαιογραφία Blockchain.** Η τεχνολογία blockchain διερευνάται ολοένα και περισσότερο ως τρόπος ενίσχυσης της ασφάλειας κατά τις συμβολαιογραφικές πράξεις. Με την αποκέντρωση της διαδικασίας, το blockchain επιτρέπει την καταγραφή των συμβολαιογραφικών εγγράφων σε ένα ασφαλές, αμετάβλητο e-βιβλίο. Καταγράφοντας συμβολαιογραφικές πράξεις σε blockchain, οι συμβολαιογράφοι μπορούν να προσφέρουν βελτιωμένη ασφάλεια και επαληθευσιμότητα, διασφαλίζοντας ότι τα έγγραφα δεν μπορούν να παραβιαστούν ή να τροποποιηθούν μετά τη συμβολαιογραφική επικύρωση. Αυτό μπορεί να εξασφαλίσει υψηλότερο επίπεδο διαφάνειας και γνησιότητας, ιδιαίτερα σε κλάδους που απαιτούν αυστηρή συμμόρφωση, όπως η νομοθεσία περί ακινήτων ή πνευματικής ιδιοκτησίας.

5. **Ψηφιακή επαλήθευση ταυτότητας (Digital Identity Verification).** Οι σύγχρονοι συμβολαιογράφοι αξιοποιούν προηγμένα συστήματα επαλήθευσης ταυτότητας, όπως βιομετρικά στοιχεία, έλεγχο ταυτότητας δύο παραγόντων και κυβερνητικές βάσεις δεδομένων, για τον έλεγχο της ταυτότητας των υπογραφόντων. Η τεχνολογία Live Scan καταγράφει ψηφιακά δακτυλικά αποτυπώματα και τα συγκρίνει με βάσεις δεδομένων για να επιβεβαιώσει την ταυτότητα, προσθέτοντας ένα επιπλέον επίπεδο ασφάλειας στη διαδικασία συμβολαιογραφικής επικύρωσης. Αυτά τα εργαλεία ενισχύουν την εμπιστοσύνη και ελαχιστοποιούν τους κινδύνους, ειδικά σε διαδικτυακά περιβάλλοντα όπου η παραδοσιακή επαλήθευση πρόσωπο με πρόσωπο δεν είναι δυνατή.

6. **Διαχείριση εγγράφων με βάση το cloud.** Οι ψηφιακοί (e) συμβολαιογράφοι χρησιμοποιούν πλατφόρμες που βασίζονται σε cloud για αποθήκευση, κοινή χρήση και ανάκτηση εγγράφων. Αυτές οι πλατφόρμες προσφέρουν κρυπτογραφημένη αποθήκευση και έλεγχο πρόσβασης, διασφαλίζοντας ότι τα συμβολαιογραφικά έγγραφα είναι ασφαλή, αλλά και προσβάσιμα όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο. Η ευκολία των υπηρεσιών cloud επιτρέπει την εύκολη διαχείριση των συμβολαιογραφικών εγγράφων με την πάροδο του χρόνου.

7. **Νομικά πλαίσια και κανονισμοί.** Καθώς η τεχνολογία προχωρά, τα νομικά πλαίσια ενημερώνονται για την υποστήριξη των ψηφιακών συμβολαιογραφικών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

πράξεων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσπίσει νόμους που αναγνωρίζουν τις διαδικασίες ψηφιακής συμβολαιογραφικής πράξης, δίνοντάς τους την ίδια νομική υπόσταση με τις αντίστοιχες παραδοσιακές. Ωστόσο, η συμμόρφωση με αυτούς τους κανονισμούς απαιτεί από τους συμβολαιογράφους να κατανοούν τις αδυναμίες, τα δυνατά σημεία, τις ευκαιρίες και τους κινδύνους των ψηφιακών εργαλείων που χρησιμοποιούν, έτσι ώστε να ενημερώνονται και να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις μεταβαλλόμενες νομικές απαιτήσεις.

8. **Τεχνητή Νοημοσύνη (AI).** Τα εργαλεία που λειτουργούν με τεχνητή νοημοσύνη μπορούν να βοηθήσουν τους συμβολαιογράφους αυτοματοποιώντας εργασίες ρουτίνας, όπως η εξέταση εγγράφων και η εισαγωγή δεδομένων, επιτρέποντας στους συμβολαιογράφους να εστιάζουν σε πιο σύνθετες πτυχές της εργασίας τους. Η AI μπορεί επίσης, να βοηθήσει στον εντοπισμό πιθανής απάτης αναλύοντας μοτίβα και ανωμαλίες σε έγγραφα.

9. **Εφαρμογές συμβολαιογράφου για κινητά τηλέφωνα (Mobile Notary Apps)**. Οι εφαρμογές για κινητά διευκολύνουν τους πελάτες να βρίσκουν και να προγραμματίζουν ραντεβού με συμβολαιογράφους. Αυτές οι εφαρμογές συχνά περιλαμβάνουν λειτουργίες, όπως μεταμόρφωση εγγράφων, παρακολούθηση σε πραγματικό χρόνο και ασφαλή κανάλια επικοινωνίας.

Τα **πλεονεκτήματα** της ψηφιακής (e) συμβολαιογραφίας είναι η ευκολία και η προσβασιμότητα, η αποδοτικότητα και η ταχύτητα, η ενισχυμένη ασφάλεια και η εξοικονόμηση κόστους. Οι e υπηρεσίες συμβολαιογραφίας είναι διαθέσιμες όλο το 24ωρο, επτά (7) ημέρες την εβδομάδα, γεγονός που δίνει τη δυνατότητα στα άτομα να έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες οποιαδήποτε στιγμή από οποιαδήποτε τοποθεσία. Αυτό αξιολογείται ως ιδιαιτέρως επωφελές για διασυνοριακές συναλλαγές. Επίσης, η αυτοματοποίηση της συμβολαιογραφικής διαδικασίας μειώνει τη γραφειοκρατία και τις καθυστερήσεις εξαλείφοντας την ανάγκη των φυσικών και δια ζώσης συναντήσεων. Τα ψηφιακά εργαλεία, όπως είναι το blockchain, οι αποκρυπτογραφημένες υπογραφές και η βιομετρική επαλήθευση, διασφαλίζουν τις διαδικασίες και μειώνουν τον κίνδυνο της απάτης. Την ίδια στιγμή, η εξ αποστάσεως συμβολαιογραφία και η μειωμένη γραφειοκρατία μειώνουν τα διοικητικά έξοδα και τα έξοδα μετακίνησης που είναι άμεσα σχετιζόμενα με πολλά είδη συμβολαιογραφικών πράξεων (Agibalova & Ryzhova, 2022).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Από την άλλη, οι **προκλήσεις** της e συμβολαιογραφίας έγκεινται στους κινδύνους ασφαλείας, στο έλλειμμα ψηφιακής εγγραμματοσύνης και το ψηφιακό χάσμα, καθώς και στις ρυθμιστικές ανισότητες. Αν και η ψηφιακή συμβολαιογραφική επικύρωση αναβαθμίζει τα επίπεδα ασφάλειας, επιφέρει επίσης, νέους δυνητικούς κινδύνους, όπως είναι η κυβερνοεπιθέσεις, οι παραβιάσεις δεδομένων και η απάτη ταυτοτήτων. Οι e συμβολαιογράφοι επιβάλλεται να διασφαλίζουν ότι οι ψηφιακές τους πλατφόρμες συμμορφώνονται απολύτως με τα πρότυπα κυβερνοασφάλειας. Ένας επιμέρους προβληματισμός σχετίζεται με το έλλειμμα ψηφιακών γνώσεων από πλευράς συμβολαιογράφου και με τη δυσκολία προσβασιμότητας στο διαδίκτυο ή τα ψηφιακά εργαλεία. Το πρόβλημα αυτό είναι εντονότερο στις λιγότερο ανεπτυγμένες τεχνολογικά και οικονομικά περιοχές του κόσμου. Παράλληλα όμως, καταγράφονται και περιπτώσεις χωρών λιγότερο νομικά ευπροσάρμοστων, οι οποίες αδυνατούν να συμμορφωθούν στα κυρίαρχα δικαιοδοτικά ρυθμιστικά πλαίσια που διευκολύνουν τον αυτοματισμό και την τυποποίηση των ψηφιακών συμβολαιογραφικών πράξεων, άρα και της νομικής αποδοχής τους ταυτόχρονα σε διάφορα μέρη του κόσμου (Agibalova & Ryzhova, 2022).

Όπως αναλύθηκε εκτενώς ανωτέρω, η ψηφιοποίηση και ο ψηφιακός μετασχηματισμός αναδιαμόρφωσε και εξακολουθεί να αναδιαμορφώνει το επάγγελμα του συμβολαιογράφου με σημαντικούς τρόπους. Ακολουθεί ένας πίνακας που υπογραμμίζει τις βασικές αλλαγές που επιφέρει ο ψηφιακός μετασχηματισμός στο επάγγελμα του συμβολαιογράφου, συμπεριλαμβανομένων των αναφορών στα αποτελέσματα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Κατηγορία	Παραδοσιακή συμβολαιογραφική πρακτική	Επίδραση του ψηφιακού μετασχηματισμού	Αποτελέσματα
Διαχείριση εγγράφων	Φυσική τεκμηρίωση, υπογραφές σε χαρτί	Ηλεκτρονικές υπογραφές, ψηφιακή τεκμηρίωση και συμβολαιογραφική πράξη που βασίζεται σε blockchain	Μετάβαση από τις έντυπες υπογραφές στις ηλεκτρονικές υπογραφές και τη συμβολαιογραφία blockchain που έχει αντίκτυπο στην ασφαλή τεκμηρίωση
Διαδικασία εξακρίβωσης	Προσωπική ταυτοποίηση και αναλογική επαλήθευση	Απομακρυσμένη ηλεκτρονική συμβολαιογραφική επικύρωση, βιομετρικά στοιχεία και επαλήθευση ταυτότητας βάσει τεχνητής νοημοσύνης (AI)	Χρήση AI και βιομετρικής επαλήθευσης για συμβολαιογραφικές υπηρεσίες, απομακρυσμένη ηλεκτρονική διαδικασία συμβολαιογραφικής εξακρίβωσης
Αποθήκευση δεδομένων	Φυσικά αρχεία, που απαιτούν μεγάλες αποθηκευτικές εγκαταστάσεις	Αποθήκευση cloud και blockchain για ασφαλή και αποτελεσματική αποθήκευση	Αποθήκευση συμβολαιογραφικών δεδομένων σε cloud και blockchain
Αλληλεπίδραση με πελάτες	Συναντήσεις πρόσωπο με πρόσωπο για λήψη υπογραφών και έλεγχο ταυτότητας	Απομακρυσμένη συμβολαιογραφική πράξη (Remote Online Notary-RON) μέσω τηλεδιάσκεψης και ασφαλών διαδικτυακών πλατφορμών	Απομακρυσμένη αλληλεπίδραση με πελάτη-επιπτώσεις της RON
Νομική συμμόρφωση	Αυστηρή τήρηση της τοπικής νομοθεσίας και έλλειψη αυτοματισμών στους ρυθμιστικούς ελέγχους	Αυτοματοποιημένα συστήματα συμμόρφωσης, ψηφιακοί έλεγχοι και διασυνοριακή συμβολαιογραφία	Αυτοματοποιημένα συστήματα συμμόρφωσης

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Λειτουργική αποδοτικότητα	Χρονοβόρες αναλογικές διαδικασίες, γραφειοκρατία	Βελτιστοποιημένες ροές εργασίας μέσω της αυτοματοποίησης, μείωση του διοικητικού φόρτου	Αυξημένη λειτουργική αποδοτικότητα
Ασφάλεια και πρόληψη απάτης	Ευαλωτότητα σε παραποίηση και πλαστογραφία φυσικών εγγράφων	Βελτιωμένη ασφάλεια μέσω κρυπτογράφησης, ελέγχου ταυτότητας πολλαπλών παραγόντων και blockchain	Ενισχυμένη ασφάλεια μέσω ψηφιακών εργαλείων
Προσβασιμότητα	Περιορίζεται σε γεωγραφικές τοποθεσίες όπου απαιτείται φυσική παρουσία	Υπηρεσίες συμβολαιογράφου διαθέσιμες εξ αποστάσεως, διεύρυνση της εμβέλειας και της προσβασιμότητας παγκοσμίως	Διευρυμένη προσβασιμότητα μέσω ψηφιακών πλατφορμών
Κόστος και χρόνος	Υψηλότερο κόστος και μεγαλύτερος χρόνος επεξεργασίας	Μειωμένο κόστος και μειωμένος χρόνος μέσω ψηφιακών εργαλείων και αυτοματισμών	Μείωση κόστους και χρόνου στην ψηφιακή συμβολαιογραφική πράξη
Εκπαίδευση και δεξιότητες	Εστίαση στις παραδοσιακές νομικές γνώσεις και πρακτικές	Ανάγκη για τεχνική επάρκεια σε ψηφιακά εργαλεία, κυβερνοασφάλεια και blockchain	Αλλαγή στις απαιτήσεις δεξιοτήτων

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

2.4 Διαστάσεις του ψηφιακού μετασχηματισμού

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Παγκόσμιο Κέντρο για τον Ψηφιακό Μετασχηματισμό των Επιχειρήσεων (Global Center for Digital Business Transformation), ένα σύνολο ερωτήσεων απασχολούν εκατοντάδες ειδικούς και εμπλεκόμενους με τις περισσότερες να αφορούν στο πώς πρέπει να γίνει αυτός ο ψηφιακός μετασχηματισμός, από που πρέπει να ξεκινήσει κανείς, ποια είναι η αλληλουχία των ενεργειών, σε ποιους τομείς, τι ακριβώς πρέπει να αλλάξει και σε ποιο βαθμό (Wade et al., 2017). Το 2015, ο Wade πρότεινε το πλαίσιο «digitalization piano» για να απαντήσει στο κρίσιμο ερώτημα του ψηφιακού μετασχηματισμού, δηλαδή τι πρέπει να μετασχηματιστεί. Ανέπτυξε επτά (7) διακριτές κατηγορίες που αφορούν αντίστοιχους βασικούς τομείς σε έναν οργανισμό ή μια επιχείρηση που μπορούν να μετασχηματιστούν ψηφιακά, και διαμόρφωσε ισάριθμες διαστάσεις. Οι επτά αυτές κατηγορίες και διαστάσεις είναι το επιχειρηματικό μοντέλο, το πώς δηλαδή κερδίζει χρήματα η επιχείρηση, η δομή, το πώς δηλαδή είναι οργανωμένη, οι άνθρωποι που εργάζονται, οι διαδικασίες, το πώς δηλαδή διεκπεραιώνει, οι προσφορές, δηλαδή τα προϊόντα και οι υπηρεσίες, και το μοντέλο δέσμευσης, δηλαδή το πώς αλληλεπιδρά με πελάτες και προμηθευτές.

Οι Berman και συνεργάτες (2016) υποστήριξαν ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός ενός οργανισμού ή μιας επιχείρησης είναι ζωτικής σημασίας να συνοδεύει μια νέα στρατηγική εστίασης, να οικοδομήσει νέα τεχνογνωσία και να εισάγει νέους τρόπους εργασίας. Ουσιαστικά, να ακολουθηθεί μια επανεφεύρεση στρατηγικής, λειτουργιών και τεχνολογίας από-πάνω-προς-τα-κάτω με αξιοποίηση πολλαπλών ψηφιακών τεχνολογιών, όπως cloud computing, blockchains, IoT κ.ά. Οι Nylen και Holmstrom (2015) πρότειναν ότι οι επιχειρήσεις που επιδιώκουν να μετασχηματιστούν ψηφιακά πρέπει να έχουν μια ολιστική άποψη 360° κατά την αναζήτηση τρόπων διαχείρισης των διαθέσιμων ψηφιακών καινοτομιών και να εστιάσουν σε τρεις (3) διαστάσεις: τα προϊόντα, το ψηφιακό περιβάλλον, την οργανωσιακή λειτουργία.

Οι Hess και συνεργάτες (2016) δήλωσαν ότι μια επιχείρηση μπορεί να μετασχηματιστεί ψηφιακά σε τέσσερις (4) βασικές διαστάσεις, όπως η χρήση της τεχνολογίες, οι αλλαγές στη δημιουργία αξίας, οι διαρθρωτικές αλλαγές και η οικονομική διάσταση. Νωρίτερα, οι Corver και Elkhuizen (2013) ανέφεραν ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός πρέπει να ξεκινά από τον πελάτη, από την καλύτερη

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

γνωριμία μαζί του, από τη βελτίωση των επιπέδων εξυπηρέτησης και την ψηφιοποίηση της εμπειρίας του. Ως εκ τούτου, η διαδικασία επεκτείνεται σε τρεις επιμέρους διαστάσεις: την ψηφιοποίηση των λειτουργιών, των προϊόντων και των υπηρεσιών, του οργανισμού ή της επιχείρησης. Οι Matt και συνεργάτες (2015) υπογράμμισαν ότι υπάρχουν τέσσερις (4) βασικές διαστάσεις για μια στρατηγική ψηφιακού μετασχηματισμού. Ειδικότερα, είναι η χρήση τεχνολογιών, οι αλλαγές στη δημιουργία αξίας, οι δομημένες αλλαγές και οι οικονομικές πτυχές. Προσθέτουν επίσης ότι, ο πυρήνας μιας οποιασδήποτε ψηφιακής στρατηγικής θα πρέπει να είναι η οικονομική διάσταση, καθώς σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να εξασφαλίζεται η αποδοτικότητα που οδηγεί σε μακροπρόθεσμα κέρδη και σε βιώσιμη ανάπτυξη.

Κατόπιν εξέτασης των ανωτέρω μελετών και λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της παρούσας έρευνας, συνοψίζονται σε επτά (7) οι διαστάσεις του ψηφιακού μετασχηματισμού που αναφέρονται στους βασικούς τομείς που μεταβάλλονται ή επηρεάζονται με την ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών. Συγκεκριμένα, είναι:

- Η διάσταση της **Τεχνολογίας** και της **Καινοτομίας**. Χρήση **Νέων Τεχνολογιών**, όπως το cloud computing, τη τεχνητή νοημοσύνη (AI), τα big data, το Internet of Things (IoT), η blockchain και άλλες ψηφιακές τεχνολογίες που συμβάλλουν στην καινοτομία. **Αυτοματοποίηση** των διαδικασιών για τη βελτίωση της αποδοτικότητας και μείωση του κόστους. Ενίσχυση της ψηφιακής **ασφάλειας** για την προστασία δεδομένων και συστημάτων από απειλές.
- Η διάσταση των **Δεδομένων** και της **Αναλυτικής**. **Αξιοποίηση** των **Δεδομένων** μέσω των τεχνολογικά υποστηριζόμενων διαδικασιών συλλογής, ανάλυσης και χρήσης εισροών για τη λήψη αποφάσεων και την περαίωση πράξεων, όπως η σύνταξη συμβολαιογραφικών εγγράφων.
- Η διάσταση της **Πελατοκεντρικής Κουλτούρας**. Βελτίωση της **Εμπειρίας** του **Πελάτη** μέσω της παροχής εξατομικευμένων υπηρεσιών και ψηφιακών καναλιών επικοινωνίας. Η **Εξατομίκευση** επιτυγχάνεται με χρήση δεδομένων για την παροχή υπηρεσιών και προσαρμοσμένων προϊόντων σε πραγματικό χρόνο.
- Η διάσταση των **Διαδικασιών** και των **Επιχειρησιακών Μοντέλων**. Η ενσωμάτωση Ψηφιακών Τεχνολογιών επιτρέπει τη ριζική **Αναδιοργάνωση** των επιχειρηματικών **Διαδικασιών** και την εισαγωγή **Νέων Επιχειρηματικών**

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Μοντέλων βασισμένων σε ψηφιακές υπηρεσίες και πλατφόρμες, όπως είναι οι πλατφόρμες e-commerce, τα συνδρομητικά μοντέλα κ.ά.

- Η διάσταση των **Εργαζομένων** και των **Δεξιοτήτων**. Εκπαίδευση και η ενδυνάμωση των εργαζομένων για την κατάκτηση του ψηφιακού εγγραμματισμού, που συνεπάγεται την κατανόηση των νέων τεχνολογιών και την απόκτηση **Ψηφιακών Δεξιοτήτων**. Με αυτά καθίσταται δυνατή η **Εργασία από Απόσταση** και τηλεργασία, μέσω της αξιοποίησης σχετικών τεχνολογιών.
- Η διάσταση της **Οργανωσιακής Κουλτούρας** και της **Διαχείρισης Αλλαγών**. Η πρώτη αφορά στην ανάγκη υιοθέτησης κουλτούρας προσαρμογής σε νέες τεχνολογίες και καινοτομίας, ενώ η δεύτερη στην ικανότητα του οργανισμού ή της επιχείρησης να προσαρμόζεται γρήγορα και ομαλά σε νέες προκλήσεις και μέσα.
- Η διάσταση του **Οικοσυστήματος** και των **Συνεργασιών**. Σύναψη στρατηγικών **Συνεργασιών με Τεχνολογικούς Παρόχους** για την ανάπτυξη ψηφιακών λύσεων.

2.5 Ψηφιακός μετασχηματισμός του συμβολαιογραφικού θεσμού

2.5.1 Ψηφιακός μετασχηματισμός και ηλεκτρονική συμβολαιογραφική πράξη

Από την προηγούμενη ενότητα και την παράθεση των διαστάσεων του ψηφιακού μετασχηματισμού των οργανισμών και των επιχειρήσεων μπορεί να γίνει κατανοητό ότι ο «ψηφιακός μετασχηματισμός των συμβολαιογραφικών δραστηριοτήτων» είναι μια θεμελιώδης αλλαγή στον τρόπο οργάνωσης, προώθησης, υλοποίησης και διαχείρισης διαδικασιών και δραστηριοτήτων παροχής συμβολαιογραφικών υπηρεσιών βασισμένων στην ψηφιακή τεχνολογία για τη δημιουργία μεγαλύτερης αξίας και αποτελεσματικότητας (Khanh & Linh, 2022). Οι διαστάσεις του ψηφιακού μετασχηματισμού του επαγγέλματος του συμβολαιογράφου περιλαμβάνουν την **τεχνολογία** και την **καινοτομία**, την **ανάλυση δεδομένων**, την **πελατοκεντρική προσέγγιση**, τα **νέα επιχειρησιακά μοντέλα** και **διαδικασίες**, το **ανθρώπινο δυναμικό** και τις **δεξιότητες**, την **κουλτούρα οργάνωσης** και τη **διαχείριση αλλαγών**, το **οικοσύστημα** και τις **συνεργασίες**.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Συγκεκριμένα, σε ένα ψηφιακά μετασχηματισμένο συμβολαιογραφείο γίνεται χρήση νέων μέσων (IoT, blockchain, cloud computing) και ενσωματώνονται ψηφιακές τεχνολογίες υπέρ της καινοτομίας, υπέρ της αυτοματοποίησης των διαδικασιών που αυξάνουν την αποτελεσματικότητα και μειώνουν τα κόστη, υπέρ της ενίσχυσης της ψηφιακής ασφάλειας και της προστασίας από επιθέσεις και απειλές. Αξιοποιούνται ψηφιακά μέσα για τη συλλογή, την ανάλυση και τη χρήση των δεδομένων που απαιτούνται για τις συμβολαιογραφικές πράξεις, ενώ διευκολύνεται η εξατομίκευση και η προσαρμογή των παρεχόμενων στους πελάτες υπηρεσίες προς τη μέγιστη δυνατή ικανοποίηση των τελευταίων.

Το ανωτέρω είναι ενδεικτικό της γενικότερης αναδιοργάνωσης των συμβολαιογραφικών διαδικασιών και την εισαγωγή νέων μοντέλων εργασίας βασισμένων σε ψηφιακές τεχνολογίες και μέσα, τα οποία μαρτυρούν την υιοθέτηση μιας καινοτόμου επαγγελματικής κουλτούρας που προετοιμάζει τον συμβολαιογράφο στην ορθή διαχείριση των προκλήσεων. Οι αλλαγές αυτές αντανακλώνται στις δεξιότητες τόσο του συμβολαιογράφου όσο και των συνεργατών του, που εκπαιδεύονται προς κατάκτηση του ψηφιακού εγγραμματισμού, στον τρόπο εργασίας τους, εφόσον δύνανται να διεκπεραιώνουν τις υποθέσεις τους εξ αποστάσεως, αλλά και στις συνεργασίες τους, με παρόχους ψηφιακών πόρων και λύσεων (Khanh & Linh, 2022:1-2).

Από τη μία, οι συμβολαιογράφοι μπορούν να συντάσσουν έγγραφα με χρήση ψηφιακών τεχνολογιών (**τεχνολογία και καινοτομία**) και να τα αρχειοθετούν στις βάσεις δεδομένων-αρχείων μεγάλης χωρητικότητας και άμεσης-εύκολης προσβασιμότητας (**ανάλυση δεδομένων**), και από την άλλη καλούνται να μάθουν νέες διαδικασίες, νέους τρόπους εργασίας (**δεξιότητες**), να αλλάξουν την επαγγελματική τους ζωή και την εργασιακή καθημερινότητά τους (**κουλτούρα οργάνωσης**, **οικοσύστημα**, **νέα επιχειρησιακά μοντέλα**). Στην πραγματικότητα, ο ψηφιακός μετασχηματισμός του επαγγέλματος δημιουργεί έναν νέο τύπο συμβολαιογράφου, τον ψηφιακό ή e-συμβολαιογράφο (Adhi et al., 2022:313-322) που μπορεί να προχωρά σε ηλεκτρονικές συμβολαιογραφικές πράξεις.

Ο εκσυγχρονισμός του επαγγέλματος του συμβολαιογράφου και η «γέννηση» του online και του e-συμβολαιογράφου δεν είναι αποτέλεσμα μόνο ψηφιακού μετασχηματισμού, αλλά και (κυρίως) ψηφιοποίησης. Στην πραγματικότητα, στο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

επάγγελμα του συμβολαιογράφου ο ψηφιακός μετασχηματισμός πυροδοτείται από την ψηφιοποίηση, δηλαδή από την ενσωμάτωση των εργασιών Office[1], όπως του Microsoft 365, τη λήψη και την αποθήκευση δεδομένων σε ψηφιοποιημένη μορφή, τις λύσεις τύπου cloud, όπως είναι τα Google Cloud, Microsoft Azure και Amazon Web Services, που προστατεύονται με μεθόδους κρυπτογράφησης, καθώς επίσης την επεξεργασία, την ενοποίηση και οπτικοποίησή τους. Μέσω των δυνατοτήτων της ψηφιοποίησης, ο συμβολαιογράφος υποβάλλει σε επεξεργασία τα αποθηκευμένα δεδομένα με χρήση εργαλείων ανάλυσης και αλγορίθμων ML ή/και τα ενοποιεί με συστήματα και εφαρμογές που ενεργοποιούνται μέσω Διεπαφής Προγραμματισμού Εφαρμογών (Application Programming Interface-API) προς κοινή χρήση ή/και τα οπτικοποιεί προς διευκόλυνσή του, προς εξατομίκευση ή προς ορθή διαχείριση.

Μέσω της ψηφιοποίησης γίνεται πραγματικότητα και ο ψηφιακός μετασχηματισμός του συμβολαιογράφου, που σημαίνει ότι είναι έτοιμος να προσαρμοστεί στις νέες τεχνολογικές συνθήκες. Δηλαδή, να ανασχεδιάσει τις διαδικασίες, να τις αυτοματοποιήσει, να τις εξατομικεύσει και να τις βελτιώσει. Η αναθεώρηση και η ανανέωση των ροών εργασίας για τη μείωση των γραφειοκρατικών παρεμβάσεων με χρήση ψηφιακών τεχνολογιών συνδέεται με την ικανότητά του να προσαρμοστεί, δηλαδή με το επίπεδο του ψηφιακού του εγγραμματισμού. Ο ψηφιακά εγγραματισμένος συμβολαιογράφος δύναται να επιλέξει το κατάλληλο λογισμικό για τη διεκπεραίωση μιας συμβολαιογραφικής πράξης που προϋποθέτει ή επιτάσσει την αξιολόγηση διαφορετικών λύσεων, δύναται να προσαρμόσει την κατάλληλη λύση στο λογισμικό και να την ενσωματώσει στις διαδικασίες έτσι, ώστε να εξασφαλιστεί ότι τα δεδομένα μπορούν να μοιράζονται μεταξύ των συστημάτων προς εξυπηρέτηση του ίδιου, των άμεσα ή έμμεσα εμπλεκομένων μερών και των κρατικών ή άλλων φορέων/αρχών. Ψηφιακός μετασχηματισμός είναι και η προσπάθεια για συνεχή βελτίωση των παρεχόμενων συμβολαιογραφικών υπηρεσιών μέσα από συστήματα ανατροφοδότησης των πελατών, από συνεχή παρακολούθηση των τεχνολογικών εξελίξεων και τη σύναψη συνεργασιών με τεχνολογικούς παρόχους (Adhi et al., 2022).

[1] Τα βασικά προγράμματα του Office Microsoft είναι τα Word, Excel, PowerPoint, Access, Outlook, OneNote, OneDrive, Teams, Publisher, InfoPath, Lync, Project, Visio, Power BI.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

2.5.2 Ψηφιακός Συμβολαιογράφος

Σε πολλές μελέτες, οι όροι «Ηλεκτρονικός Συμβολαιογράφος» (e-notary), «Απομακρυσμένος ή διαδικτυακός Συμβολαιογράφος» (remote and online) και «Ψηφιακός Συμβολαιογράφος» (digital notary) είναι συνώνυμοι, καθώς είναι συναφείς με την έννοια ότι ο συμβολαιογράφος πιστοποιεί τα έγγραφα και διεκπεραιώνει συμβολαιογραφικές πράξεις με ηλεκτρονικά μέσα ή μέσα ΤΠΕ. Ωστόσο, υπάρχει και η άποψη ότι η έννοια του «Απομακρυσμένου ή διαδικτυακού Συμβολαιογράφου» είναι ευρύτερη από εκείνη του «Ηλεκτρονικού Συμβολαιογράφου», επειδή πολλές δραστηριότητες του πρώτου εκτελούνται ταυτόχρονα από ηλεκτρονικές και ψηφιακές συσκευές, ενώ του δεύτερου από αναλογικά και ψηφιακά μέσα (Khanh & Linh, 2022:1-2; Khanh et al., 2022). Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης κρίνεται σκόπιμο να συμπεριληφθούν οι Online και οι e συμβολαιογράφοι σε μια ευρύτερη κατηγορία υπό τον όρο «Ψηφιακοί Συμβολαιογράφοι», εφόσον αμφότεροι δύνανται να προσαρμοστούν σε έναν ψηφιοποιημένο η/και ψηφιακά μετασχηματισμένο εργασιακό τοπίο.

Στις αρχές της δεκαετίας του 2000, όταν οι πρώτες κυβερνήσεις χωρών είχαν την ιδέα να εφαρμόσουν ηλεκτρονική συμβολαιογραφική επικύρωση, η ψηφιακή τεχνολογία είχε ήδη αναπτυχθεί δυναμικά και είχε εφαρμοστεί ευρέως στις περισσότερες δραστηριότητες που χρησιμοποιούν ηλεκτρονικό εξοπλισμό για τη μετάδοση και αποθήκευση πληροφοριών. Ως εκ τούτου, οι λέξεις «remote and online», «e», «digital» και «cyber» άρχισαν να χρησιμοποιούνται με την ίδια περίπου σημασία. Έτσι, προτιμάται ο όρος-ομπρέλα «ψηφιακός» εφόσον κοινό χαρακτηριστικό των μη παραδοσιακών συμβολαιογράφοων είναι ότι ψηφιοποιούν ή/και μετασχηματίζουν ψηφιακά τις συμβολαιογραφικές δραστηριότητες τους. Η εν λόγω πρωτοβουλία τους συνεπάγεται θεμελιώδεις αλλαγές στον τρόπο οργάνωσης, υλοποίησης και διαχείρισης διαδικασιών παροχής συμβολαιογραφικών υπηρεσιών και πράξεων, οι οποίες βασίζονται στην ηλεκτρονική και την ψηφιακή τεχνολογία για τη δημιουργία μεγαλύτερης αξίας και αποτελεσματικότητας (Khanh & Linh, 2022:1-2).

Η ανάπτυξη της ψηφιακής οικονομίας αποτελεί τομέα προτεραιότητας της κρατικής πολιτικής πολλών χωρών παγκοσμίως, με την πλειονότητά τους να δίνει μεγάλη προσοχή στην ανάπτυξη των ΤΠΕ στην οικονομία και τη δημόσια διοίκηση. Η πληροφοριοποίηση πολλών τομέων της δημόσιας ζωής οδήγησε στην εμφάνιση της

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

«ψηφιακής διακυβέρνησης», της «ψηφιακής δικαιοσύνης», των «ψηφιακών συναλλαγών» και του «ψηφιακού συμβολαιογράφου». Εφόσον, όπως καταδείχθηκε, ο συμβολαιογραφικός θεσμός, ως θεσμός προστασίας της γνησιότητας των πράξεων, συγκαταλέγεται στους νομικούς θεσμούς που διασφαλίζουν την αξιοπιστία των πολιτικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων (Skachkova et al., 2020:361).

Ο ρόλος του ψηφιακού συμβολαιογράφου ως φορέα της συμβολαιογραφικής τεχνολογίας[2] και απαραίτητο στοιχείο της ψηφιακής οικονομίας, έχει ήδη αρχίσει να συζητιέται ενεργά στο υψηλότερο επίπεδο. Γίνεται προφανές ότι η νέα σύγχρονη μορφή οικονομικών σχέσεων απαιτεί μια παρόμοια μορφή εγγυήσεων σταθερότητας του κύκλου εργασιών των πολιτών, άρα και τη μετάβαση του συμβολαιογραφικού θεσμού από την αναλογική στην ψηφιακή εποχή. Εξάλλου, η απονομή της γνησιότητας των πράξεων από τον συμβολαιογράφο παραμένει μια από τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την προστασία των πολιτικών δικαιωμάτων φυσικών και νομικών προσώπων, καθώς και για την αποτροπή εμφάνισης αμφιλεγόμενων καταστάσεων στην εμπορική πρακτική στον σύγχρονο ψηφιοποιημένο κόσμο (Skachkova et al., 2020:361).

Ψηφιακό είναι το συμβολαιογραφικό σύστημα που διαφέρει από τη συμβατική διαδικασία της παραδοσιακής συμβολαιογραφίας και περιλαμβάνει την επαλήθευση της γνησιότητας των εγγράφων, των υπογραφών και των συναλλαγών με κρυπτογραφικές τεχνικές και ψηφιακές υπογραφές. Απώτερος στόχος, εκτός από τη διεκπεραίωση των πράξεων, είναι η διασφάλιση της ακεραιότητας και της γνησιότητάς τους. Ο ψηφιακός συμβολαιογράφος χρησιμοποιεί κρυπτογραφικούς αλγόριθμους για να δημιουργήσει μια μοναδική ψηφιακή υπογραφή για κάθε έγγραφο

[2] Η συμβολαιογραφική τεχνολογία αφορά στα ψηφιακά εκείνα μέσα που επιτρέπουν την εκτέλεση ηλεκτρονικών συμβολαιογραφικών πράξεων, οι οποίες είναι ίδιες με εκείνες που εκτελούνται αυτοπροσώπως (γραφειοκρατικά). Τέτοια ψηφιακά μέσα είναι τα eSeals (ηλεκτρονική σφραγίδα), eSignatures (ηλεκτρονική υπογραφή) και digital certificate (ψηφιακό πιστοποιητικό) για την εκτέλεση iPEN ή RON. Για παράδειγμα, η ηλεκτρονική σφραγίδα σε ηλεκτρονικά έγγραφα εξυπηρετεί τον ίδιο σκοπό με μια σφραγίδα μελάνης σε έντυπα έγγραφα: πιστοποιεί τη γνησιότητα της συμβολαιογραφικής πράξης και παρέχει πληροφορίες για τον συμβολαιογράφο που την έκανε. Ανάλογα με τους επιμέρους νόμους του κράτους, μια ηλεκτρονική σφραγίδα είναι μια ηλεκτρονική εικόνα μιας φυσικής σφραγίδας σε μορφή PNG, PDF, JPEG ή άλλης μορφής. Ο συμβολαιογράφος πρέπει να την ασφαλίζει όπως τη φυσική σφραγίδα, ώστε να βεβαιωθεί ότι κανένας άλλος δεν μπορεί να έχει πρόσβαση και να τη χρησιμοποιήσει ερήμην του. Ορισμένοι Συμβολαιογράφοι διατηρούν την ηλεκτρονική σφραγίδα τους αποθηκευμένη σε διακομιστή εγκεκριμένης τεχνολογικής πλατφόρμας που είναι προσβάσιμος μόνο με τα σωστά διαπιστευτήρια σύνδεσης. Άλλοι επιλέγουν να αποθηκεύσουν τη σφραγίδα στον σκληρό δίσκο του προσωπικού τους υπολογιστή (NNB, 2020).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

ή πράξη, η οποία χρησιμεύει ως σφραγίδα απόδειξης παραποίησης, ότι δηλαδή το έγγραφο δεν έχει τροποποιηθεί από τότε που υπογράφηκε και βεβαιώθηκε από τον ψηφιακό συμβολαιογράφο. Η ψηφιακή υπογραφή μπορεί να επαληθευτεί από οποιονδήποτε έχει πρόσβαση στα κατάλληλα κρυπτογραφικά κλειδιά, παρέχοντας μια αξιόπιστη μέθοδο για την επιβεβαίωση της γνησιότητας του εγγράφου (Uikey et al., 2023:2).

2.5.3 Διαφορά μεταξύ των σύγχρονων τύπων συμβολαιογράφου

Οι κινούμενοι (mobile), οι απομακρυσμένοι και διαδικτυακοί (remote and online), και οι e-συμβολαιογράφοι αναμφίβολα αποτελούν τους σύγχρονους λειτουργούς διεκπεραίωσης συμβολαιογραφικών πράξεων. Στο παρόν σταυροδρόμι παράδοσης και καινοτομίας, η κατανόηση των διαφορετικών αποχρώσεων μεταξύ των διακριτών αυτών συμβολαιογραφικών πρακτικών καθίσταται σημαίνουσας σημασίας για τους ιδιώτες και τις επιχειρήσεις. Ο παραδοσιακός συμβολαιογράφος ενεργεί ως αμερόληπτος μάρτυρας για την υπογραφή εγγράφων. Χρησιμοποιεί τη συμβατική σφραγίδα για την επικύρωση της γνησιότητας των υπογραφών σε έντυπα και μέσω αυτής διασφαλίζει ότι οι υπογράφοντες είναι αυτοί που λένε ότι είναι, περιορίζοντας τις πιθανότητες εξαπάτησης. Διατηρεί επίσης, λεπτομερές αρχείο εγγράφων, στο οποίο μπορεί να ανατρέχει ανά πάσα στιγμή για την εξακρίβωση στοιχείων ιδίως σε περιπτώσεις διαφωνιών. Για την ολοκλήρωση των εργασιών του απαιτεί από όλους τους εμπλεκόμενους να είναι φυσικά παρόντες, κάτι που μερικές φορές σήμερα μπορεί να είναι πραγματικό πρόβλημα.

Κινητοί συμβολαιογράφοι είναι όσοι παρέχουν υπηρεσίες εν κινήσει. Αν και στην Ελλάδα αυτό το είδος συμβολαιογράφου ούτε απαντάται, ούτε ευδοκιμεί, στο εξωτερικό και ιδίως σε μεγάλα αστικά κέντρα, δραστηριοποιείται εντόνως. Ένας συμβολαιογράφος σε κίνηση προσφέρει την απαραίτητη ευελιξία μετακινούμενος απευθείας στους πελάτες, όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο. Εξυπηρετεί ιδιαίτερα όσους χρειάζονται επείγουσα βοήθεια εκτός των γεωγραφικών και τον χρονικών ορίων της «κανονικής» εργασίας, καθιστώντας τη διαδικασία εύκολη και απλούστερη. Ουσιαστικά, ένας κινούμενος συμβολαιογράφος δεν διαφέρει ως προς τον τρόπο διεκπεραίωσης των συμβολαιογραφικών πράξεων από έναν «παραδοσιακό»

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

συνάδελφό του, παρά μόνο στο ότι μεταβαίνει εκείνος στους πελάτες και όχι οι τελευταίοι σε αυτόν.

Ο e-συμβολαιογράφος είναι δημιούργημα της ψηφιακής εποχής. Αντικαθιστά τις φυσικές σφραγίδες με ψηφιακά πιστοποιητικά και δύναται να επικυρώνει ηλεκτρονικά έγγραφα χρησιμοποιώντας ηλεκτρονική υπογραφή. Αν και αυτή η διαδικασία εξακολουθεί να απαιτεί τη φυσική παρουσία του υπογράφοντος, θεωρείται περισσότερο αξιόπιστη και ασφαλής από τη συμβατική, δεδομένου ότι το κάθε έγγραφο συνδέεται με ένα μοναδικό ψηφιακό αναγνωριστικό. Από την άλλη, οι απομακρυσμένοι και διαδικτυακοί (RON) συμβολαιογράφοι που συνδέονται επίσης με την ψηφιακή εποχή, έχουν μεταμορφώσει τις παραδοσιακές πρακτικές και υπηρεσίες. Μπορούν να εκτελούν διαδικτυακές και απομακρυσμένες ηλεκτρονικές συμβολαιογραφικές πράξεις από οπουδήποτε στον κόσμο, εξυπηρετώντας τους πελάτες που βρίσκονται μακριά και χρειάζονται πιστοποιημένα έγγραφα, χωρίς να είναι παρόντα. Την περίοδο της πανδημίας Covid-19 οι διαδικτυακοί συμβολαιογράφοι ικανοποιήσαν την αυξημένη ανάγκη για ασφαλείς, ακέραιες και αυθεντικές απομακρυσμένες διαδικτυακές υπηρεσίες και συναλλαγές που επιτρέπουν την τήρηση της προβλεπόμενης νομικής γραφειοκρατίας μέσω εικονικών καναλιών.

Ο e-συμβολαιογράφος και ο RON συμβολαιογράφος διαφέρουν σε μερικά βασικά σημεία. Αμφότεροι αξιοποιούν τεχνολογικά μέσα για να βελτιώσουν τις παραδοσιακές διαδικασίες συμβολαιογραφικής επικύρωσης εγγράφων, αλλά ακολουθούν διαδικασίες που διαφέρουν σημαντικά. Στην e-συμβολαιογραφική πράξη η φυσική παρουσία είναι όχι μόνο αναπόσπαστο μέρος της, αλλά και ζωτικής σημασίας. Ο υπογράφων πρέπει να είναι φυσικά παρών και πρόσωπο-με-πρόσωπο με τον e-συμβολαιογράφο κατά την υπογραφή εγγράφων, όπως δηλαδή συμβαίνει με τις παραδοσιακές συμβολαιογραφικές πράξεις. Η διαφορά έγκειται στον τρόπο επικύρωσης των υπογεγραμμένων εγγράφων: αντί για τη μέθοδο με το στυλό και το χαρτί, χρησιμοποιείται η ηλεκτρονική σφραγίδα. Αυτό σημαίνει ότι στην περίπτωση υπογραφής ενός εγγράφου για τη λήψη δανείου ή οποιουδήποτε άλλου είδους νομικού εγγράφου που χρήζει επικύρωσης από πιστοποιημένο δημόσιο λειτουργό, ο e-συμβολαιογράφος θα επαληθεύσει την ταυτότητα των εμπλεκόμενων χρησιμοποιώντας έγκυρες μεθόδους ταυτοποίησης πριν την εφαρμογή της ψηφιακής σφραγίδας στα ηλεκτρονικά έγγραφα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Οι RON συμβολαιογράφοι χρησιμοποιούν τεχνολογίες επικοινωνίας που τους επιτρέπουν να εκτελούν εξ αποστάσεως τα καθήκοντά τους. Συγκεκριμένα, να ελέγχουν τις ταυτότητες των εμπλεκόμενων και να αναγνωρίζουν υπογραφές από σχεδόν οπουδήποτε στον κόσμο. Ο όρος «απομακρυσμένη» συμβολαιογραφία αναφέρεται συγκεκριμένα στην προβολή διαπιστευτηρίων ταυτότητας μέσω ζωντανής ροής εικόνας και ήχου, και όχι αυτοπροσώπως και δια ζώσης. Οι συμβολαιογραφικές πράξεις διεκπεραιώνονται σε πραγματικό χρόνο μέσω κλήσεων Zoom ή Facetime, όπου οι πελάτες υπογράφουν ηλεκτρονικά έγγραφα και ο διαδικτυακός συμβολαιογράφος παρακολουθεί και ελέγχει εξ αποστάσεως. Αυτή η διαδικασία διασφαλίζει ότι και τα δύο μέρη είναι παρόντα και συμφωνούν με τους όρους του εγγράφου, ακόμα κι όταν δεν βρίσκονται στον ίδιο χώρο. Έτσι, στην περίπτωση της e-συμβολαιογραφικής πράξης ο πελάτης έχει πρόσωπο-με-πρόσωπο αλληλεπίδραση με τον συμβολαιογράφο που εφαρμόζει την ψηφιακή σφραγίδα στο ηλεκτρονικό έγγραφο, ενώ σε εκείνη της RON, ο πελάτης και ο συμβολαιογράφος συναντιούνται εξ αποστάσεως μέσω ψηφιακών εργαλείων, όπως είναι το λογισμικό της τηλεδιάσκεψης.

Η RON συμβολαιογραφική πράξη είναι μια διαδικασία που επιτρέπει σε έναν υπογράφοντα να εμφανίζεται ενώπιον συμβολαιογράφου με τη χρήση οπτικοακουστικής τεχνολογίας κι όχι δια ζώσης. Οι συσκευές αυτές μπορεί να είναι ηλεκτρονικοί υπολογιστές ή ακόμα και έξυπνα κινητά τηλέφωνα, ανάλογα πάντα με αυτό που ταιριάζει καλύτερα στους εμπλεκόμενους. Η εν λόγω διαδικασία λαμβάνει χώρα σε τρία (3) στάδια: 1. προετοιμασία εγγράφων, 2. επαλήθευση ταυτότητας και 3. τοποθέτηση της ψηφιακής σφραγίδας. Στο πρώτο, ετοιμάζονται τα ηλεκτρονικά έγγραφα που απαιτούν επικύρωση, τα οποία αποθηκεύονται με ασφάλεια σε ηλεκτρονικό αρχείο. Στο δεύτερο, όπου γίνεται η ζωτικής σημασίας επαλήθευση της ταυτότητας, δεν χρειάζεται η συμβολή αξιόπιστων μαρτύρων ή η προσωπική γνώση των υπογραφόντων. Σήμερα, οι πλατφόρμες εξ αποστάσεως διαδικτυακής συμβολαιογραφίας παρέχουν ειδικά εργαλεία, όπως η Ανάλυση Διαπιστευτηρίων[3] (Credential Analysis) και για η Αυθεντικοποίηση της Ταυτότητας βάσει Γνώσης[4]

[3] Η Ανάλυση Διαπιστευτηρίων είναι μια διαδικασία με την οποία επικυρώνεται το δελτίο ταυτότητας ενός ατόμου που έχει εκδοθεί από το Κράτος (Thun, 2024).

[4] Η Αυθεντικοποίηση της Ταυτότητας βάσει Γνώσης (KBA) είναι μια μέθοδος ελέγχου ταυτότητας που βασίζεται σε μια σειρά ερωτήσεων γνώσης που χρησιμοποιούνται για την επαλήθευση της ταυτότητας ενός ατόμου προκειμένου να αποτραπεί η πρόσβαση ενός μη εξουσιοδοτημένου ατόμου σε ένα μέρος ή συνηθέστερα σήμερα, σε λογαριασμός. Όπως υποδηλώνει η ίδια η έννοια του KBA, αυτός ο τύπος

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

(Knowledge-Based Authentication-KBA). Το τελευταίο, αλλά σίγουρα σημαντικό στάδιο, περιλαμβάνει την τοποθέτηση μιας επίσημης σφραγίδας ή τη σφράγιση της συμφωνίας με ένα ψηφιακό πιστοποιητικό.

Συνοπτικά, ο RON συμβολαιογράφος επικυρώνει τα έγγραφα από οποιαδήποτε τοποθεσία και ανά πάσα στιγμή, διασφαλίζει τις διαδικασίες μέσω προηγμένων μεθόδων αυθεντικοποίησης, διευκολύνει τη διαχείριση των εγγράφων αποθηκεύοντας ηλεκτρονικά αντίγραφα με ασφάλεια, τα οποία μπορούν πολύ εύκολα και άμεσα να ανακτηθούν, όταν είναι αυτό αναγκαίο, ενώ απλοποιεί τις συμβολαιογραφικές διαδικασίες που διαφορετικά απαιτούν πολλαπλές γραφειοκρατικές πράξεις. Είναι πολύ σημαντικό να κατανοηθεί ότι η online και η e-συμβολαιογραφική πράξη είναι οι λεγόμενες «ψηφιακές», καθώς προϋποθέτουν τη χρήση ψηφιακών εργαλείων και τεχνολογιών διαδικτύου. Η διαφοροποίησή τους έγκειται στο ότι η πρώτη επιτρέπει την εκτέλεση πράξεων μέσω ασφαλούς βιντεοκλήσης-εικονικής πλατφόρμας/ RON vendor (επαλήθευση ταυτοτήτων, έλεγχος υπογραφών, επικύρωση εγγράφων με απαραβίαστη ψηφιακή σφραγίδα), ενώ η δεύτερη απαιτεί την πρόσωπο-με-πρόσωπο διαδικασία και την παράλληλη χρήση ψηφιακών μέσων (NotaryCam, 2023).

2.5.4 Συμβολαιογραφική πράξη και τεχνολογία Blockchain

Η τεχνολογία blockchain αναμένεται να αποβεί απολύτως επαναστατική στη διαδικασία επικύρωσης συμβολαιογραφικών εγγράφων εισάγοντας πρωτοφανή επίπεδα ασφάλειας, διαφάνειας και αποτελεσματικότητας. Συνιστά το πιο πρόσφατο και το πιο χαρακτηριστικό τεχνολογικό εργαλείο στην επαγγελματική πραγματικότητα του συμβολαιογράφου, που σηματοδοτεί τον ψηφιακό μετασχηματισμό του και την αλλαγή του τρόπου μεταφοράς αξιών. Η τεχνολογία

ελέγχου ταυτότητας βασίζεται στη γνώση των πληροφοριών. Δηλαδή, βασίζεται στην προϋπόθεση ότι μόνο ο πραγματικός κάτοχος ενός λογαριασμού θα μπορεί να γνωρίζει τις απαντήσεις στις ερωτήσεις που τίθενται. Ο έλεγχος ταυτότητας KBA μπορεί να χωριστεί σε δύο κύριες κατηγορίες: στατικό και δυναμικό. Αυτή η διαίρεση γίνεται με βάση τις ερωτήσεις του KBA που μπορούν να ζητήσουν οτιδήποτε, από βασικές προσωπικές πληροφορίες έως πιο σύνθετες πληροφορίες, όπως το ιστορικό τραπεζικών συναλλαγών. Παρ' όλο που αυτός ο μηχανισμός ελέγχου ταυτότητας έχει χρησιμοποιηθεί ευρέως στο παρελθόν, ειδικά σε διαδικασίες επαναφοράς κωδικού πρόσβασης ή ανάκτησης λογαριασμού, είναι ευαίσθητος σε ευπάθειες και δημιουργεί μεγάλη τριβή στους χρήστες. Όταν εντάσσεται σε μια προσέγγιση ελέγχου ταυτότητας πολλαπλών παραγόντων, το KBA αποτελεί μέρος του τύπου "γνώσης" του ελέγχου ταυτότητας ή "κάτι που γνωρίζετε", μαζί με τους κωδικούς πρόσβασης (Incognia, χ.χ.).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

blockchain προωθεί έναν καινοτόμο τρόπο διατήρησης και δημιουργίας πληροφοριών, όπως επίσης έναν καινοτόμο μηχανισμό συναίνεσης για τη διεκπεραίωση μιας συναλλαγής. Σε μια blockchain πλατφόρμα παράγεται και αποθηκεύεται κάθε είδους ψηφιοποιημένο ή ψηφιακό στοιχείο που μέσω ενσωματωμένων εφαρμογών γίνεται αντικείμενο διαπραγμάτευσης, ανταλλαγής ή/και μεταφοράς.

Η τεχνολογία blockchain είναι ένα αποκεντρωμένο σύστημα λογισμικού που δημιουργεί ένα μητρώο συναλλαγών στο οποίο καταγράφονται όλες οι συναλλαγές. Κάθε υποβολή εγγράφου σφραγίζεται χρονικά και κρυπτογραφικά σε μπλοκ, σχηματίζοντας μια αμετάβλητη αλυσίδα εγγραφών. Για την επικύρωση μια συναλλαγής υπεύθυνοι είναι όλοι οι κόμβοι του συστήματος μέσα μιας ειδικής διαδικασίας κι όχι μόνο μια αρχή. Ακριβές αντίγραφο του μητρώου κρατείται από όλους τους κόμβους του συστήματος διασφαλίζοντας διαφάνεια και λογοδοσία. Έτσι, ανά πάσα στιγμή, οι κόμβοι αυτοί έχουν πρόσβαση στην ίδια κατάσταση του μητρώου. (Καλφάογλου, 2022).

Η ανθεκτικότητα του ψηφιακού αυτού συμβολαιογραφικού συστήματος στην απάτη και τη χειραγώγηση είναι ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του. Είναι σχεδόν ανέφικτο κάποιος να αφαιρέσει ή να τροποποιήσει μια συναλλαγή από το blockchain. Έτσι, οι εμπλεκόμενοι μπορεί να είναι αρκετά βέβαιοι για την ακεραιότητα των ψηφιακών τους στοιχείων. Επιπλέον, δεν υπάρχει κανένα κεντρικό σημείο αποτυχίας του λόγω της αποκεντρωμένης αρχιτεκτονικής του blockchain, Το συμβολαιογραφικό σύστημα με τεχνολογία blockchain λειτουργεί ως εξής:

1. Ψηφιακές Υπογραφές και Κρυπτογραφική Ασφάλεια. Το εν λόγω σύστημα χρησιμοποιεί ψηφιακές υπογραφές και κρυπτογραφικούς αλγόριθμους για να εξασφαλίσουν την αυθεντικότητα των εγγράφων. Σε κάθε έγγραφο εκχωρείται ένα μοναδικό ψηφιακό αποτύπωμα, το οποίο καταγράφεται στο blockchain. Αυτό το ψηφιακό αποτύπωμα, γνωστό ως κατακερματισμός, προστατεύει πλήρως το έγγραφο από απάτες και αλλοιώσεις, και μπορεί να επαληθευτεί από οποιονδήποτε έχει πρόσβαση στο blockchain.

2. Αμετάβλητα και Διαφανή Αρχεία. Μόλις ο κατακερματισμός ενός εγγράφου καταγραφεί στο blockchain δεν μπορεί ούτε να τροποποιηθεί, ούτε να διαγραφεί. Αυτό δημιουργεί ένα μόνιμο και διαφανές αρχείο της συμβολαιογραφικής πράξης,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

στο οποίο μπορούν να έχουν πρόσβαση και να εξακριβώνουν όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Αυτή η διαφάνεια μειώνει τον κίνδυνο απάτης και ενισχύει την αξιοπιστία.

3. Αποκέντρωση και Προσβασιμότητα. Σε αντίθεση με τα παραδοσιακά συμβολαιογραφικά συστήματα, το ψηφιακό σύστημα που βασίζεται στην τεχνολογία blockchain δεν δεσμεύεται από γεωγραφικούς περιορισμούς. Τα συμβολαιογραφικά έγγραφα μπορούν να επικυρωθούν και να εξακριβωθούν από οπουδήποτε στον κόσμο, καθιστώντας τη διαδικασία πιο προσιτή και βολική.

4. Αποδοτικότητα και Σχέση Κόστους-Οφέλους. Η τεχνολογία blockchain απλοποιεί τη διαδικασία συμβολαιογραφικής επικύρωσης, μειώνοντας τον χρόνο και το κόστος που σχετίζεται με τη μη αυτόματη επαλήθευση. Τα έξυπνα συμβόλαια-συμβάσεις που εκτελούνται μόνα τους με τους όρους της συμφωνίας συνταγμένους απευθείας σε κώδικα, μπορούν να αυτοματοποιήσουν τη διαδικασία συμβολαιογραφικής επικύρωσης, ενισχύοντας περαιτέρω την αποτελεσματικότητα (Singh, 2024).

2.5.5 Υπηρεσίες blockchain στη συμβολαιογραφία

Ακολουθούν ορισμένοι τύποι υπηρεσιών που παρέχονται από το blockchain και μπορούν να εξυπηρετήσουν τον συμβολαιογράφο κατά τη διεκπεραίωση των καθηκόντων του:

• Ψηφιακές υπογραφές: Οι πλατφόρμες blockchain επιτρέπουν τη χρήση ψηφιακών υπογραφών για έγγραφα. Επειδή αυτές οι υπογραφές είναι αμετάβλητες και κρυπτογραφικά ασφαλείς, προσφέρουν έναν αξιόπιστο τρόπο επιβεβαίωσης της νομιμότητας και της συνέπειας των εγγράφων.

• Χρονική σήμανση: Η χρονική σήμανση εγγράφου ή η καταγραφή της ώρας και της ημερομηνίας δημιουργίας ή ενημέρωσης ενός εγγράφου, είναι δυνατή χρησιμοποιώντας την τεχνολογία blockchain. Αυτή η χρονική σήμανση χρησιμεύει ως αναμφισβήτητη απόδειξη της ύπαρξης του εγγράφου σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή και καταγράφεται στο αμετάβλητο καθολικό του blockchain.

• Έξυπνα συμβόλαια: Τα συμβόλαια που εκτελούνται μόνα τους ή τα έξυπνα συμβόλαια έχουν ρητά κωδικοποιημένους τους όρους της σύμβασης. Τα έξυπνα συμβόλαια χρησιμοποιούνται από υπηρεσίες βεβαίωσης που βασίζονται σε

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

τεχνολογία blockchain για την οργάνωση και την επιβολή των όρων των συμφωνιών, όπως οι συναλλαγές ακινήτων ή οι νομικές συμβάσεις. Με τον τρόπο αυτό εκμηδενίζεται η ανάγκη για την ύπαρξη μεσαζόντων.

• Απόδειξη ύπαρξης: Το blockchain μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία αποδεικτικών για έγγραφα. Κατακερματίζοντας ένα έγγραφο και αποθηκεύοντας τα μέρη του στο blockchain, οι χρήστες μπορούν να αποδείξουν ότι ένα έγγραφο υπήρχε σε μια συγκεκριμένη στιγμή, χωρίς να αποκαλύπτουν το περιεχόμενό του. Αυτό είναι χρήσιμο για δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, διπλώματα ευρεσιτεχνίας και προστασία πνευματικών δικαιωμάτων.

• Εξακρίβωση εγγράφων: Οι ψηφιακοί συμβολαιογράφοι που βασίζονται σε τεχνολογία blockchain επιτρέπουν στους χρήστες να συγκρίνουν τους κρυπτογραφικούς κατακερματισμούς της τεκμηρίωσης με εγγραφές στο καθολικό blockchain προκειμένου να εξακριβώσουν και να επιβεβαιώσουν τη νομιμότητα των εγγράφων. Αυτό καθιστά περιττές τις παραδοσιακές υπηρεσίες συμβολαιογράφου και προσφέρει έναν πιο αξιόπιστο και οικονομικό τρόπο εξακρίβωσης των εγγράφων.

• Αλυσίδα φύλαξης: Η τεχνολογία blockchain μπορεί να παρακολουθεί την αλυσίδα αλλαγών για σημαντικά έγγραφα ή περιουσιακά στοιχεία, παρέχοντας ένα διαφανές και αμετάβλητο αρχείο του ιστορικού ιδιοκτησίας και μεταβίβασής τους. Αυτό είναι ιδιαίτερα χρήσιμο σε κλάδους όπως η διαχείριση της εφοδιαστικής αλυσίδας, η ακίνητη περιουσία και η πνευματική ιδιοκτησία.

• Αποκεντρωμένοι Αυτόνομοι Οργανισμοί (Decentralized Autonomous Organizations-DAO): Οι DAO είναι οργανισμοί που λειτουργούν με έξυπνα συμβόλαια σε blockchain, με αποφάσεις που λαμβάνονται με συναίνεση μεταξύ των μελών. Οι συμβολαιογραφικές υπηρεσίες που βασίζονται σε blockchain μπορούν να αξιοποιήσουν τους DAO για να δημιουργήσουν αποκεντρωμένες και αυτόνομες οντότητες για τη διαχείριση νομικών ή επιχειρηματικών διαδικασιών, όπως η ψηφοφορία επί συμβάσεων ή η επαλήθευση ταυτότητας.

• Διασυνοριακές συναλλαγές: Οι συμβολαιογραφικές υπηρεσίες που βασίζονται σε blockchain έχουν σχεδιαστεί για να διευκολύνουν τις διασυνοριακές συναλλαγές, προσφέροντας ένα διαφανές και ασφαλές σύστημα για την επαλήθευση εγγράφων και συμφωνιών μεταξύ των χωρών. Αυτό μειώνει το κόστος και τη δυσκολία της διεθνούς επιχειρηματικής δραστηριότητας και της πλοήγησης στο νομικό σύστημα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Ένα συμβολαιογραφικό σύστημα βασισμένο στην τεχνολογία blockchain προσφέρει σημαντικές λύσεις για τη χρονοσήμανση και την επαλήθευση των ψηφιακών εγγραφών, παρέχοντας ταυτόχρονα, αξιοπιστία και ασφάλεια μη παραβίασης. Με την αξιοποίηση της μη μεταβαλλόμενης και κατανεμημένης φύσης της εν λόγω τεχνολογίας, το συμβολαιογραφικό σύστημα διασφαλίζει ότι οι χρονικές σημάνσεις είναι ασφαλείς και ότι δεν μπορούν να τροποποιηθούν αναδρομικά. Επιπλέον, δεν επιτρέπεται κανένα περιθώριο αποτυχίας ή ελέγχου, και η κατανεμημένη δομή των δικτύων blockchain ενισχύει και εδραιώνει την εμπιστοσύνη και τη διαφάνεια στις διαδικασίες επαλήθευσης, επιβεβαίωσης και εξακρίβωσης. Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα ανωτέρω, η εγκατάσταση ενός ψηφιακού συμβολαιογραφικού συστήματος που βασίζεται σε blockchain τεχνολογία μπορεί να βελτιώσει σημαντικά τη νομιμότητα και την ακεραιότητα των ψηφιακών πράξεων, κι έτσι να καταστεί ένα χρήσιμο εργαλείο εν γένει.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Κεφάλαιο 3ο: Εκπαίδευση και ψηφιακές δεξιότητες συμβολαιογράφου

3.1 Ψηφιακός εγγραμματισμός των συμβολαιογράφων

Η ψηφιοποίηση και ο ψηφιακός μετασχηματισμός μπορεί να οδηγήσει τον συμβολαιογραφικό θεσμό σε σημαντικό περιορισμό του κόστους του και σε αύξηση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας των λειτουργών/επαγγελματιών του. Ωστόσο, το ζήτημα της ελλιπούς λεπτομερούς νομοθετικής διαμόρφωσης των κανόνων που ρυθμίζουν ειδικά τα καθήκοντα των συμβολαιογράφων εγείρει πολλαπλά ερωτήματα αφενός, για το πώς μπορεί να γίνει ο ψηφιακός μετασχηματισμός στη συμβολαιογραφία και αφετέρου, για τις επιλογές των ψηφιακών εργαλείων εργασίας από τους συμβολαιογράφους με βάσει τις ισχύουσες νομοθεσίες. Κάποια σύγχρονα ψηφιακά εργαλεία, όπως η Τεχνητή Νοημοσύνη (AI), το Cloud Computing ή η τεχνολογία Blockchain, αναμένεται να οδηγήσουν μελλοντικά και σε πολλές περιπτώσεις οδηγούν ήδη, σε ανατρεπτικές εξελίξεις το επάγγελμα του συμβολαιογράφου. Σε αυτό το τεχνολογικό σκηνικό οι συμβολαιογράφοι καλούνται να εκπαιδευτούν και να κατακτήσουν ψηφιακές δεξιότητες, ώστε να μπορέσουν να ενσωματώσουν τα ΤΠΕ στην καθημερινή τους εργασία. Ωστόσο, αυτό δεν μπορεί να γίνει πράξη χωρίς τις αναγκαίες νομοθετικές προσαρμογές και χωρίς ειδικά προγράμματα προετοιμασίας, εκπαίδευσης ή κατάρτισης των μελλοντικών, των νέων ή και των παλαιότερων συμβολαιογράφων (Koos, 2023).

Επί του παρόντος, η δικαιοδοσία του συμβολαιογράφου δεν μένει πίσω από την ψηφιακή εποχή, καθώς ορισμένες και διαρκώς αυξανόμενες αριθμητικά δραστηριότητες σχετίζονται με την τεχνολογία. Ακόμα δηλαδή, κι αν ο ολιστικός ψηφιακός συμβολαιογράφος δεν υπάρχει πουθενά στον κόσμο, η σταθερή μετάβαση από το αναλογικό στο ψηφιακό και η μετατροπή των πράξεων από αναλογικής μορφής σε ψηφιακή είναι μια συνεχώς αυξανόμενη διαδικασία. Επομένως, η εξέλιξη του συμβατικού συμβολαιογράφου σε ψηφιακό είναι η σύγχρονη απαίτηση της ψηφιακής εποχής, αλλά μπορεί να γίνει ολοκληρωμένη πραγματικότητα όταν οι εθνικοί και υπερεθνικοί κανονισμοί και νομοθεσίες για τον τρόπο διαχείρισης πληροφοριών και τους τρόπους ηλεκτρονικών συναλλαγών εξελιχθούν αναλόγως (Adhi et al., 2022:313-322).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Στη σημερινή ψηφιακή εποχή, οι συμβολαιογράφοι πρέπει να είναι ανταγωνιστικοί και αποτελεσματικοί στην παροχή υπηρεσιών στους πελάτες. Πρέπει να χρησιμοποιήσουν την ψηφιοποίηση ως ισχυρή ώθηση για να κάνουν αλλαγές στον τρόπο που παρέχουν υπηρεσίες και στην ποιότητα των υπηρεσιών αυτών. Οι συμβολαιογράφοι που δεν είναι ή που δεν θα είναι σε θέση να συμβαδίσουν με τις τεχνολογικές εξελίξεις αναπόφευκτα θα περιθωριοποιηθούν ή θα αποκλειστούν από τον ανταγωνισμό. Είναι ανάγκη να κατανοηθεί από τους συμβολαιογράφους το τι σημαίνει ψηφιοποίηση στην πράξη και το ποια είναι τα οφέλη της έμπρακτης εφαρμογής της. Θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να προετοιμαστούν, να εκπαιδευτούν, να καταρτιστούν σε σχέση με τη χρήση ΤΠΕ και να κατακτήσουν ψηφιακές δεξιότητες, λόγω του ότι αυτό επηρεάζει τη συμπεριφορά τους, αλλάζει τον τρόπο περαίωσης των καθηκόντων και τροποποιεί τη διαχείριση των νομικών πράξεων (Adhi et al., 2022:313-322).

Ο ψηφιακός εγγραμματισμός, δηλαδή η κατάκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων, είναι το εφόδιο που μπορεί να μετατρέψει τις προκλήσεις της ενσωμάτωσης των νέων τεχνολογικών μέσων στα συμβολαιογραφικά καθήκοντα σε ευκαιρίες και να λειτουργήσει αποτρεπτικά στον μετασχηματισμό τους σε αδυναμίες. Δεδομένου ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός αναγκάζει τους συμβολαιογράφους να είναι τεχνολογικά «μορφωμένοι», ο ψηφιακός εγγραμματισμός αναδεικνύεται σε ανάγκη. Ο ψηφιακά εγγράμματος συμβολαιογράφος θα είναι σε θέση να επωφεληθεί από τα κύρια πλεονεκτήματα του ψηφιακού μετασχηματισμού και θα αποκτήσει προβάδισμα έναντι του ανταγωνισμού, ιδίως εκείνου που αντιτίθεται στις αλλαγές λόγω ανησυχιών για την ασφάλεια και για την πολυπλοκότητα των διαδικασιών. Εφόσον οι συμβολαιογράφοι κατακτήσουν τις ψηφιακές δεξιότητες που αφορούν στα καθήκοντά τους, οι προκλήσεις της μετάβασης στην ψηφιακή εποχή παύουν να είναι αδυναμία και μετατρέπονται σε ευκαιρία.

3.2 Ψηφιακές δεξιότητες

Οι ψηφιακές δεξιότητες, αν και διακρίνονται σε διαφορετικές κατηγορίες και διαφορετικά επίπεδα προσόντων, τείνουν όλο και περισσότερο να συνδέονται με υψηλών απαιτήσεων ικανότητες διαχείρισης νέων τεχνολογικών μέσων. Σήμερα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

θεωρούνται αναγκαίες στις περισσότερες θέσεις εργασίας και διαπερνούν πλέον σε διαφορετικό βαθμό τα παραδοσιακά επαγγέλματα. Οι εν λόγω δεξιότητες μπορεί να είναι βασικές (απλή χρήση ηλεκτρονικών συσκευών για περιήγηση στο διαδίκτυο, για αποστολή και λήψη μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου κ.ά.), ενδιάμεσου επιπέδου (δημιουργία και επεξεργασία υπολογιστικών φύλλων ή/και εγγράφων κ.ά.), προχωρημένες και εξειδικευμένες (προγραμματισμός, ανάπτυξη εφαρμογή, χρήση εξελιγμένων συστημάτων στατιστικής ανάλυσης κ.ά.) (Vuorikari et al., 2022). Επιπλέον, υπάρχουν οι ψηφιακές δεξιότητες που αφορούν όλους και που επιτρέπουν τη συμμετοχή στην ψηφιακή κοινωνία, οι ψηφιακές δεξιότητες για τους εργαζομένους, που επιτρέπουν τη συμμετοχή στην ψηφιακή οικονομία, οι ψηφιακές δεξιότητες για εξειδικευμένους επαγγελματίες στα ΤΠΕ, που επιτρέπουν τη συμμετοχή στη βιομηχανία και οι ψηφιακές δεξιότητες που επιτρέπουν τη διδασκαλία και την εκμάθηση σε δια βίου και συνεχή προγράμματα εκπαίδευσης (European Commission, 2022b).

Ο όρος «ψηφιακές δεξιότητες» χρησιμοποιείται στην παρούσα ερευνητική μελέτη ως όρος-ομπρέλα, καθώς περιλαμβάνει τις ικανότητες, τις δεξιότητες, τις γνώσεις και τις στάσεις. Ικανότητες είναι οι αποδεδειγμένες δυνατότητες εφαρμογής των δεξιοτήτων, των γνώσεων και των στάσεων, δεξιότητες είναι οι ικανότητες εκτέλεσης αξιοποίησης γνώσεων και διαδικασιών, οι γνώσεις συντίθενται από έννοιες, στοιχεία, γεγονότα, αντιλήψεις, ιδέες και καθιερωμένες θεωρίες επί ενός συγκεκριμένου θέματος ή τομέα, ενώ οι στάσεις περιγράφουν τη νοοτροπία και τη διάθεση για δράση σε καταστάσεις, πρόσωπα και ιδέες. Όλα τα παραπάνω σχετίζονται με την επίτευξη συγκεκριμένων αποτελεσμάτων σε επαγγελματικό επίπεδο (Vuorikari et al., 2022). Έτσι, ο όρος «ψηφιακές δεξιότητες» θα μπορούσε να οριστεί ως ένα ευρύ φάσμα ικανοτήτων, δεξιοτήτων, γνώσεων και στάσεων σχετικών με τη χρήση ψηφιακών μέσων επικοινωνίας και δικτύων με σκοπό την πρόσβαση σε πληροφορίες και τη διαχείρισή τους. Αυτές οι δεξιότητες (όπως και ο συνδυασμός τους) επιτρέπουν την ανταλλαγή και τη δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου, τη συνεργασία και την επικοινωνία με τρίτους, την εύρεση δημιουργικών ευκαιριών και την επίλυση προβλημάτων (European Commission, 2019· UNESCO, 2009).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέπτυξε το 2022 ένα πλαίσιο ψηφιακών δεξιοτήτων (DigComp) που καλύπτει πέντε (5) τομείς ψηφιακού εγγραμματισμού: 1. Ψηφιακή επάρκεια σε θέματα δεδομένων και πληροφοριών, 2. Ψηφιακή επάρκεια σε θέματα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

επικοινωνίας και συνεργασίας, 3. Ψηφιακή επάρκεια σε θέματα δημιουργίας ψηφιακού περιεχομένου, 4. Ψηφιακή επάρκεια σε θέματα ασφάλειας και 5. Ψηφιακή επάρκεια σε θέματα επίλυσης προβλημάτων (Vuorikari et al., 2022). Στους πέντε (5) αυτούς τομείς προβλέπονται είκοσι μία (21) ειδικές δεξιότητες, κάθε μία από τις οποίες εξελίσσεται σε οκτώ (8) επίπεδα επάρκειας. Τα επίπεδα 1 και 2 θεωρούνται θεμελιώδη, ενώ τα 7 και 8 εξαιρετικής εξειδίκευσης. Οι τομείς και οι ειδικές δεξιότητες παρατίθενται κατωτέρω:

Πληροφοριακός εγγραμματισμός και γνώση δεδομένων	Περιήγηση σε μηχανές αναζήτησης και φιλτράρισμα δεδομένων, πληροφοριών και ψηφιακού περιεχομένου
	Αξιολόγηση δεδομένων, πληροφοριών και ψηφιακού περιεχομένου
	Διαχείριση δεδομένων, πληροφοριών και ψηφιακού περιεχομένου
Επικοινωνία και συνεργασία	Αλληλεπίδραση μέσω ψηφιακών τεχνολογιών
	Κοινή χρήση πληροφοριών και περιεχομένου μέσω ψηφιακών τεχνολογιών
	Συμμετοχή στην ιθαγένεια μέσω ψηφιακών τεχνολογιών
	Συνεργασία μέσω ψηφιακών τεχνολογιών
	Τήρηση του πρωτοκόλλου σε συνομιλίες στο διαδίκτυο
	Διαχείριση ψηφιακής ταυτότητας
Δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου	Δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου
	Ενσωμάτωση και εκ νέου επεξεργασία ψηφιακού περιεχομένου
	Πνευματικά δικαιώματα και άδειες
	Προγραμματισμός
Ασφάλεια	Προστατευτικές συσκευές
	Προστασία προσωπικών δεδομένων και απορρήτου
	Προστασία της υγεία και της ευεξίας
	Προστασία του περιβάλλοντος
Επίλυση προβλημάτων	Επίλυση τεχνικών προβλημάτων
	Προσδιορισμός αναγκών και τεχνολογικών απαντήσεων
	Δημιουργική χρήση ψηφιακών τεχνολογιών
	Εντοπισμός κενών ψηφιακών ικανοτήτων

Το εννοιολογικό μοντέλο αναφοράς του DigComp της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (πηγή: Vuorikari et al., 2022)

Δεδομένου ότι δεν υπάρχει συγκεκριμένο θεσμοθετημένο πλαίσιο ψηφιακής κατάρτισης και εγγραμματισμού των σύγχρονων συμβολαιογράφων, λαμβάνεται για

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

την παρούσα μελέτη ως δεδομένο ότι οι βασικές ψηφιακές δεξιότητες που ορίζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή επαρκούν για τον προσδιορισμό των δεξιοτήτων που απαιτούνται για να θεωρηθεί ένας συμβολαιογράφος ψηφιακά εγγραμματισμένος. Το ιδανικό επίπεδο του ψηφιακού εγγραμματισμού του συμβολαιογράφου επίσης, δεν μπορεί να προκαθοριστεί (βασικό ή μέσο ή προχωρημένο ή εξειδικευμένο) υπό το πρίσμα ότι κάθε επαγγελματίας ακολουθεί τις τυπικές και καλώς οργανωμένες διαδικασίες σε δομημένες καταστάσεις. Το μόνο που μπορεί να αξιολογηθεί είναι το πόσο καλά και με πόση μεγάλη ευχέρεια μπορεί να το κάνει αυτό. Ενδεικτικό του ελλείμματος θεσμοθετημένου πλαισίου ψηφιακής εκπαίδευσης και ακριβούς προσδιορισμού των απαιτούμενων ψηφιακών δεξιοτήτων των συμβολαιογράφων είναι το κενό στη βιβλιογραφία και την έρευνα, όχι μόνο σε εγχώριο επίπεδο, αλλά και σε διεθνές.

3.3 Εκπαίδευση για τη μετάβαση των συμβολαιογράφων στον ψηφιακό κόσμο

Οι συμβολαιογράφοι ανήκουν σε μια κατηγορία επαγγελματιών που συνήθως διστάζουν να ακολουθήσουν τις τεχνολογικές εξελίξεις και να προσαρμοστούν στο ψηφιακό τοπίο. Ωστόσο, επιβάλλεται να αναγνωριστεί ότι η υιοθέτηση της ψηφιακής συμβολαιογραφικής πράξης δεν είναι απλώς μια επιλογή, αλλά μια αναγκαιότητα για επαγγελματική ανάπτυξη και βιωσιμότητα στον ταχέως τεχνολογικά εξελισσόμενο κόσμο. Η εξοικείωση με το ψηφιακό συμβολαιογραφικό σύστημα είναι ευκολότερη από ό,τι φαίνεται, αν και εφόσον ο συμβολαιογράφος ακολουθήσει πέντε (5) βήματα (Lewis, 2024):

1. Εκπαίδευση. Ο συμβολαιογράφος θα πρέπει να εκπαιδευτεί για τις υπάρχουσες πλατφόρμες ψηφιακής συμβολαιογραφίας, για τις δυνατότητες που παρέχει και τον τρόπο που λειτουργεί. Πολλές πλατφόρμες προσφέρουν στην αρχή, δωρεάν διαδικτυακά σεμινάρια, μαθήματα και πόρους. Η ενεργητική συμμετοχή στις εν λόγω πλατφόρμες και η εμβάθυνση στα γνωσιακά αντικείμενα αναμένεται να προσδώσουν στον εκπαιδευόμενο συμβολαιογράφο την αναγκαία αυτοπεποίθηση, ώστε να υιοθετήσει την ψηφιακή τεχνολογία κατά τη διεκπεραίωση των καθηκόντων του.

2. Σταδιακή μετάβαση στο ψηφιακό. Ο συμβολαιογράφος έχει τη δυνατότητα να ξεκινήσει συγκρατημένα προσφέροντας ψηφιακές συμβολαιογραφικές πράξεις ως

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

πρόσθετες υπηρεσίες. Επομένως, η πλήρης αντικατάσταση των αναλογικών από τα ψηφιακά εργαλεία θα λάβει χώρα σταδιακά και αργότερα, όταν ο ίδιος νιώσει άνετα με την τεχνολογία και έτοιμος, να πραγματοποιήσει τη μετάβαση από τις παραδοσιακές υπηρεσίες στις ψηφιακές.

3. Συνεργασία με την κοινότητα. Παράλληλα με την παρακολούθηση μαθημάτων και σεμιναρίων σε εκπαιδευτικές πλατφόρμες ψηφιακής συμβολαιογραφίας, είναι εξαιρετικά ωφέλιμο ο συμβολαιογράφος να συμμετέχει σε forums και σε συνέδρια του κλάδου, να δικτυώνεται και να συνάπτει συνεργασίες με άλλους συμβολαιογράφους που έχουν ήδη μεταβεί επιτυχώς στο ψηφιακό συμβολαιογραφικό σύστημα. Με τέτοιες πρακτικές, ο συμβολαιογράφος αναμένεται να αποκομίσει πρακτικές γνώσεις και να μάθει μέσω της προσωπικής εμπειρίας, γεγονός που αναμφίβολα συμβάλλει ενισχυτικά στην καλύτερη κατανόηση των θεωρητικών γνώσεων.

4. Ανατροφοδότηση. Έχοντας κατακτήσει τις θεωρητικές και τις πρακτικές γνώσεις σχετικά με τα ψηφιακά εργαλεία στη συμβολαιογραφία, ο ψηφιακός μετασχηματισμός φαντάζει περισσότερο εφικτός. Είναι πολύ σημαντικό ο συμβολαιογράφος να επιζητά την ανατροφοδότηση των πελατών του, όσον αφορά στην ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών. Επομένως, καλείται να τους ενθαρρύνει να αξιολογούν τις ψηφιακές υπηρεσίες που προσφέρει, να εστιάζουν στα θετικά ή/και τα αρνητικά του, προκειμένου ο ίδιος να βελτιώνεται.

5. Δια βίου συνεχής εκπαίδευση. Η δια βίου και συνεχής εκπαίδευση συνιστά μια αναπόφευκτη πραγματικότητα για το επάγγελμα του συμβολαιογράφου (Thun, 2024b).

Ειδικότερα, η συνεχής εκπαίδευση πληροφορεί τους συμβολαιογράφους για τις νέες γνώσεις και τις νέες βέλτιστες πρακτικές στον τομέα, που είναι βοηθητικές για τη μελλοντική διαχείριση των συμβολαιογραφικών πράξεων με μεγαλύτερη ακρίβεια και αποτελεσματικότητα. Από αυτό εξαρτάται και η βελτίωση της συνολικής ποιότητας των υπηρεσιών τους εν γένει. Εξάλλου, οι συμβολαιογράφοι που επιδιώκουν τη συνεχή εκπαίδευση επιδεικνύουν αφοσίωση στο επάγγελμά τους και προθυμία να επενδύσουν στις δεξιότητές τους. Αυτό μπορεί να ενισχύσει τη φήμη και την αξιοπιστία τους μεταξύ των πελατών, των συναδέλφων και άλλων επαγγελματιών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Επίσης, λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι το επάγγελμα του συμβολαιογράφου «ανοίγεται» όλο και περισσότερο προς τις νέες τεχνολογίες, όπως είναι οι ψηφιακές πλατφόρμες συμβολαιογράφων και τα ηλεκτρονικά συστήματα διαχείρισης εγγράφων, η συνεχής εκπαίδευση τους βοηθά να παραμένουν ενημερωμένοι για τις τεχνολογικές εξελίξεις και προετοιμασμένοι στο να προσφέρουν σύγχρονες υπηρεσίες με γνώσεις τεχνολογίας που ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των πελατών (CynaNotary, χ.χ.a).

Οι συμβολαιογράφοι, μέσω της συνεχούς εκπαίδευσης, μπορούν να διαφοροποιήσουν τις προσφορές υπηρεσιών τους μαθαίνοντας για νέους τύπους συμβολαιογραφικών και εξειδικευμένων υπηρεσιών. Η συνεχής εκπαίδευση περιλαμβάνει ευέλικτα προγράμματα επιμόρφωσης ή κατάρτισης για την ευθυγράμμιση τεχνολογικών αναγκών και στόχων, καθώς επίσης, πρακτικά σενάρια και μελέτες περιπτώσεων που βοηθούν τους συμβολαιογράφους να αναπτύξουν καλύτερες δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων με χρήση καινοτόμων τεχνολογικών εργαλείων, δηλαδή τους προετοιμάζουν να χειριστούν αποτελεσματικά τις πολύπλοκες ή ασυνήθιστες περιπτώσεις. Είναι πολύ σημαντικό η εκπαίδευση να παρέχεται από διαπιστευμένο φορέα που πληροί τα πρότυπα και καλύπτει τα βασικά τεχνολογικά θέματα του κλάδου, όπως και προσφέρει γνώσεις επί των πρόσφατων εξελίξεων στις καινοτόμες τεχνικές και τεχνολογίες συμβολαιογραφίας (CynaNotary, χ.χ.a).

3.4 Πώς γίνεται ένας συμβολαιογράφος διαδικτυακός ή ψηφιακός;

Ελλείψει κατατοπιστικών βιβλιογραφικών πηγών σχετικά με τις ψηφιακές δεξιότητες του συμβολαιογράφου, η παρούσα ερευνητική μελέτη στοχεύει να απαντήσει εμμέσως, δηλαδή μέσω της απάντησης στο ερώτημα «πώς γίνεται ένας συμβολαιογράφος διαδικτυακός ή ψηφιακός». Συγκεκριμένα, το να γίνει ένας συμβολαιογράφος διαδικτυακός ή απομακρυσμένος (online) ή/και ψηφιακός (e) δεν είναι απλώς μια επαγγελματική επιλογή, αλλά ένα «άνοιγμα» προς την ευελιξία, την ευκολία και την κάλυψη της αυξανόμενης ζήτησης για διαδικτυακές υπηρεσίες. Είναι ο ήδη εντεταλμένος συμβολαιογράφος που κατόπιν παρακολούθησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων κατάρτισης ή επιμόρφωσης εξουσιοδοτείται να εκτελεί

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

συμβολαιογραφικές πράξεις είτε μέσω διαδικτύου και τεχνολογικών μέσων, είτε με την αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων. (CynaNotary, χ.χ.b).

Πολλές χώρες απαιτούν από τους επίδοξους e και online συμβολαιογράφους να ολοκληρώνουν ένα τουλάχιστον εκπαιδευτικό μάθημα για την αξιοποίηση ψηφιακού συμβολαιογραφικού συστήματος. Αυτή η εκπαίδευση καλύπτει θέματα όπως ψηφιακές υπογραφές (eSignatures), ψηφιακές σφραγίδες (eSeals), πλατφόρμες ηλεκτρονικών συμβολαιογραφικών πράξεων και ψηφιακά πιστοποιητικά επαλήθευσης ταυτότητας (digital certificates). Η ολοκλήρωση αυτής της εκπαίδευσης προορίζεται να εξοπλίσει τον συμβολαιογράφο με τις απαραίτητες δεξιότητες για την αποτελεσματική εκτέλεση των συμβολαιογραφικών πράξεων είτε εξ αποστάσεως, είτε μέσω ψηφιακών μέσων (CynaNotary, χ.χ.b).

Αμέσως μετά την ολοκλήρωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, το επόμενο βήμα είναι η απόκτηση της πιστοποίησης του e ή/και online συμβολαιογράφου. Ορισμένες χώρες απαιτούν από τους συμβολαιογράφους να υποβληθούν σε μια πρόσθετη εξέταση ειδικά για την απομακρυσμένη ή διαδικτυακή συμβολαιογραφία. Αυτή η πιστοποίηση διασφαλίζει ότι ο εξεταζόμενος συμβολαιογράφος κατανοεί τις νομικές και τις τεχνικές πτυχές της online διαδικασίας, και ότι αποδεδειγμένα διαθέτει την ικανότητα να εκτελεί τα προβλεπόμενα καθήκοντά του. Στη συνέχεια, θα χρειαστεί να χρησιμοποιήσει μια εγκεκριμένη πλατφόρμα απομακρυσμένης ή διαδικτυακής συμβολαιογραφίας για τη διενέργεια απομακρυσμένων συμβολαιογραφικών πράξεων. Αυτές οι πλατφόρμες προσφέρουν τα απαραίτητα εργαλεία για ηλεκτρονική επικύρωση, όπως τηλεδιάσκεψη, δυνατότητες ηλεκτρονικής υπογραφής και ασφαλή αποθήκευση συμβολαιογραφικών εγγράφων. Πριν ο συμβολαιογράφος επιλέξει μια τέτοια πλατφόρμα πρέπει να βεβαιωθεί ότι τηρεί τους κανονισμούς της εκάστοτε Πολιτείας και παρέχει μια φιλική προς τον χρήση εμπειρία, δηλαδή τόσο για τον ίδιο, όσο και για τους πελάτες του (CynaNotary, χ.χ.b).

Ως e ή online συμβολαιογράφος είναι απαραίτητο να έχει πρόσβαση σε συγκεκριμένη τεχνολογία, συμπεριλαμβανομένου ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή με κάμερα web ικανή να καταγράφει καθαρές εικόνες, ενός μικροφώνου που παράγει κατανοητό ήχο κατά τη διάρκεια της ζωντανής κλήσης, μιας αξιόπιστης και ασφαλούς σύνδεσης στο διαδίκτυο, ενός ψηφιακού πιστοποιητικού και μιας ηλεκτρονικής σφραγίδας. Το ψηφιακό πιστοποιητικό χρησιμεύει ως ηλεκτρονική υπογραφή και η ηλεκτρονική

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

σφραγίδα λειτουργεί ως συμβολαιογραφική σφραγίδα σε ψηφιακή μορφή. Αμφότερα τα εργαλεία είναι απαραίτητα για την επικύρωση των συμβολαιογραφικών πράξεων και για τη διασφάλιση της νομιμότητάς τους. Είναι πολύ σημαντικό ο συμβολαιογράφος να πληροφορηθεί σχετικά με τις τεχνικές προδιαγραφές που αναγνωρίζει ή προτείνει η εκάστοτε πολιτεία γύρω από τις απαιτούμενη χρήση κάθε τεχνολογικού εργαλείου. Επίσης, για μεγαλύτερη ασφάλεια προτείνεται η σύναψη συμβολαίου με έναν πάροχο κυβερνοασφάλειας-ασφάλειας διαδικτύου που διαθέτει τη τεχνογνωσία να πραγματοποιεί ψηφιακές επαληθεύσεις ταυτότητας, αναλύσεις διαπιστευτηρίων, ασφαλείς αποθηκεύσεις οπτικοακουστικών εγγραφών κ.ά. (Wilson, 2021).

Ο online ή e συμβολαιογράφος δύναται να εκκινήσει τη δραστηριότητά του αφού προηγουμένως εγγραφεί επισήμως στους επίσημους κρατικούς καταλόγους ως τέτοιος. Αυτή η διαδικασία εγγραφής συνήθως περιλαμβάνει την υποβολή αίτησης που μεταξύ άλλων γνωστοποιεί προσωπικά στοιχεία, όπως είναι η ημερομηνία γέννησης, τους αριθμούς μητρώου και κοινωνικής ασφάλισης. Με την εν λόγω αίτηση παρέχονται αποδείξεις για την εν ενεργεία επαγγελματική ιδιότητα και για την πιστοποίηση της online ή e εξειδίκευσης, ενώ επιβεβαιώνεται και η πληρωμή των πιθανών σχετικών τελών (CynaNotary, χ.χ.b). Σε μερικές περιπτώσεις, απαιτείται η προσκόμιση γραπτής εγγύηση για την κάλυψη των διαδικτυακών ή ψηφιακών συμβολαιογραφικών πράξεων, καθώς επίσης ένα ασφαλιστήριο συμβόλαιο σφαλμάτων και παραλείψεων. Με την έγκριση της εγγραφής και αφού αγοράσει τα διαδικτυακά τα ψηφιακά εργαλεία (Wilson, 2021), ο συμβολαιογράφος εξουσιοδοτείται να πραγματοποιεί απομακρυσμένες και διαδικτυακές ή ψηφιακές συμβολαιογραφικές πράξεις. Έχοντας έτοιμα τα διαπιστευτήρια του Online ή e συμβολαιογράφου, μπορεί να ξεκινήσει την προώθηση των υπηρεσιών του μέσω της ισχυρής διαδικτυακής (επίσημος ιστότοπος, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ιστολόγιο κ.ά.) παρουσίας που είναι το «κλειδί» για την προσέλκυση πελατών (CynaNotary, χ.χ.b).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Κεφάλαιο 4ο: Μεθοδολογία έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας, όπως προαναφέρθηκε στα εισαγωγικά, είναι η διερεύνηση του πώς και του πόσο οι συμβολαιογράφοι που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα έχουν προσαρμοστεί ή βρίσκονται σε διαδικασία προσαρμογής στη νέα ψηφιακή και ψηφιοποιημένη τάξη πραγμάτων. Στο περιθώριο της κεντρικής προβληματικής διερευνάται και το πώς αντιλαμβάνονται την ψηφιοποίηση ή τον ψηφιακό μετασχηματισμό του επαγγέλματός τους και το πώς αξιολογούν τις ψηφιακές τους δεξιότητες ή το επίπεδο του ψηφιακού εγγραμματισμού τους. Στόχος της ερευνήτριας είναι να καταδείξει το αν ο ψηφιακός συμβολαιογράφος είναι μια πραγματικότητα στην ελληνική κοινωνική και δημοσιονομική πολιτική και το αν οι Έλληνες συμβολαιογράφοι παρακολουθούν από «κοντά» τις εξελίξεις στο τεχνολογικό πεδίο. Εκτός από το κεντρικό ερώτημα που αφορά στην εκπαίδευση, στις δεξιότητες και τον τρόπο που ο συμβολαιογράφος προσαρμόζεται στο ψηφιακό, η έρευνα απαντά στο αν έχουν ενσωματωθεί ψηφιακά εργαλεία στην ελληνική συμβολαιογραφία, στο ποια είναι τα πιο δημοφιλή τεχνολογικά μέσα που χρησιμοποιούν οι Έλληνες συμβολαιογράφοι, στο ποιες προκλήσεις αντιμετωπίζουν οι τελευταίοι κατά τον ψηφιακό μετασχηματισμό των καθηκόντων τους, στο αν ο ψηφιακός μετασχηματισμός είναι κάτι που μπορεί να γίνει πραγματικότητα σε ατομικό ή σε κλαδικό επίπεδο, στο ποιες είναι οι προτάσεις για ομαλή μετάβαση από το παραδοσιακό στο ψηφιακό.

4.1 Ερευνητική στρατηγική

Για τη διενέργεια της έρευνας επιλέχθηκε η ποσοτική μέθοδος συλλογής, ανάλυσης και ερμηνείας των δεδομένων με στόχο την κατανόηση των απόψεων των συμβολαιογράφων σχετικά με την προβλεπόμενη εκπαίδευση και τις απαιτούμενες δεξιότητες του επαγγέλματός τους, οι οποίες θα τους επιτρέψουν να περάσουν από το «παραδοσιακό» στο ψηφιακό. Η ποσοτική μέθοδος προτιμήθηκε από την ερευνήτρια αφενός, για την ποσοτικοποίηση των δεδομένων και αφετέρου, για τη δυνατότητα που παρέχει να είναι ταυτόχρονα περιγραφική, ερευνητική και αιτιολογική περιλαμβάνοντας συγκεκριμένους παράγοντες που σχετίζονται με την υπό εξέταση προβληματική και συσχέτιση συγκεκριμένων φαινομένων (Leedy & Ormrod,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

2000:82-123). Η παρούσα έρευνα είναι ποσοτική και περιγραφική, και συλλέγει τις απόψεις των υποκειμένων μέσα από ερωτηματολόγιο.

Η ποσοτική μέθοδος προτιμήθηκε λόγω των πλεονεκτημάτων του μεγάλου μεγέθους του δείγματος που κάνει τα αποτελέσματα περισσότερο γενικεύσιμα και της χρήσης των στατιστικών μεθόδων που κάνουν την ανάλυση περισσότερο αξιόπιστη και έγκυρη. Η ωφέλεια των πλεονεκτημάτων αυτών για την παρούσα έρευνα εκτιμήθηκε ως σημαντικότερη από τους περιορισμούς των μειονεκτημάτων της ποσοτικής έρευνας, όπως το ότι δεν εξετάζει την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης εμπειρίας, το ότι μπορεί να αποδώσει το εύρος του εξεταζόμενου φαινομένου, αλλά όχι την αιτία του, και το ότι συχνά δημιουργεί λανθασμένα την εντύπωση ενός ομοιογενούς δείγματος (LUMS, 2016). Έχοντας υπόψη τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα, τις δυνατότητες και τις αδυναμίες, τις ευκαιρίες και τους περιορισμούς της ποσοτικής μεθόδου, ο σχεδιασμός της παρούσας έρευνας εκκίνησε με την παράθεση της προβληματικής και των υποθέσεων, και συνεχίστηκε με τη βιβλιογραφική επισκόπηση και την ανάλυση των δεδομένων (Creswell, 2016:141-172).

4.2 Εργαλείο της έρευνας

Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων είναι το ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου με συμμετέχοντες συμβολαιογράφους και υπαλλήλους συμβολαιογραφείων από όλη την Ελλάδα και δεν δαπανήθηκε σημαντικός και πολύτιμος χρόνος για τη συλλογή των δεδομένων (De Vaus, 2014:39-52; Gall et al., 2007:222-229). Το ερωτηματολόγιο που αξιοποιήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας (παρατίθεται στο παράρτημα) για τη συλλογή δεδομένων περιλαμβάνει ερωτήματα που προορίζονται να δώσουν τις απαραίτητες απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα και να εξυπηρετήσουν τον γενικό σκοπό και τους επιμέρους στόχους της, χωρίς την παρουσία της ερευνήτριας (Robson, 2010:331-366). Η αξία του έγκειται στη διευκόλυνση της διενέργειας της στατιστικής ανάλυσης των μετρήσιμων ερευνητικών ευρημάτων (Cohen et al., 2007:415-432).

Το τελικό ερωτηματολόγιο της έρευνας αποτελείται από έξι (6) ενότητες και συνολικά από είκοσι μία (21) ερωτήσεις κλειστού τύπου. Πριν από την παράθεσή τους, στην πρώτη σελίδα του χορηγούμενου ερωτηματολογίου υπάρχει ένα εισαγωγικό

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

σημείωμα που ενημερώνει τους συμμετέχοντες για την αναγκαιότητα διενέργειας της έρευνας, για τους σκοπούς που εξυπηρετεί, για τον τρόπο συμπλήρωσής του, καθώς επίσης τους πληροφορεί για την τήρηση της ανωνυμίας τους και τους παρέχει εγγυήσεις για την εμπιστευτικότητα της διαδικασίας. Τέλος, κλείνει με την έκφραση της εκτίμησης και των ευχαριστιών της ερευνήτριας για την παρεχόμενη βοήθεια και συμβολή των συμμετεχόντων στην υλοποίηση της έρευνας.

Η πρώτη ενότητα των τριών (3) ερωτήσεων είχε σκοπό να καταγράψει πληροφορίες σχετικά με τους συμμετέχοντες, όπως για τον ρόλο τους στο συμβολαιογραφικό γραφείο, για την επάρκεια των ψηφιακών τους δεξιοτήτων και έτη της προϋπηρεσίας/εμπειρίας τους. Η δεύτερη ενότητα ερωτήσεων είχε σκοπό να καταγράψει την τρέχουσα κατάσταση όσον αφορά στην ενσωμάτωση των ψηφιακών μέσων στα συμβολαιογραφικά γραφεία. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε τέσσερις (4) ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών. Η τρίτη ενότητα ερωτήσεων είχε σκοπό να καταγράψει την άποψη των συμμετεχόντων για το ποιες κατά τη γνώμη τους ψηφιακές δεξιότητες είναι σημαντικές για τους συμβολαιογράφους και το αν έχουν λάβει οι ίδιοι κάποια εκπαίδευση πάνω σε αυτές. Επιπλέον, στην ίδια ενότητα καταγράφηκαν οι κυριότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι συμβολαιογράφοι στην προσπάθειά τους να καταρτιστούν έτσι ώστε να κατακτήσουν ψηφιακές δεξιότητες, άρα να εγγραμματιστούν ψηφιακά. Η ενότητα αυτή αποτελείται από έξι (6) ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών. Η τέταρτη ενότητα ερωτήσεων είχε σκοπό να καταγράψει την άποψη των συμμετεχόντων για την επίδραση του ψηφιακού μετασχηματισμού στην εργασία τους. Η ενότητα αυτή αποτελείται από τέσσερις (4) ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών. Η πέμπτη ενότητα ερωτήσεων είχε σκοπό να καταγράψει την άποψη των συμμετεχόντων για τις διαστάσεις του ψηφιακού μετασχηματισμού στην εργασία τους. Η ενότητα αυτή αποτελείται από τέσσερις (4) ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών. Η έκτη ενότητα ερωτήσεων είχε σκοπό να καταγράψει την άποψη των συμμετεχόντων για τις μελλοντικές κατευθύνσεις του ψηφιακού μετασχηματισμού στο χώρο εργασίας τους. Η ενότητα αυτή αποτελείται από τέσσερις (4) ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών.

Να σημειωθεί ότι, αρχικά, συντάχθηκε ένα ερωτηματολόγιο το οποίο περιλάμβανε είκοσι επτά (27) ερευνητικά ερωτήματα δύο ειδών, κλειστού τύπου και απαντήσεων ανάπτυξης, το οποίο δοκιμάστηκε πιλοτικά σε δείγμα πέντε (5) συμβολαιογράφων, δια ζώσης με προσωπική επαφή των ερωτωμένων με την ερευνήτρια, στις 23

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Σεπτεμβρίου 2024, ώστε να διαπιστωθεί το ενδιαφέρον του κλάδου προς διερεύνηση των συγκεκριμένων ζητημάτων, η πληρότητα και η σαφήνεια των ερωτημάτων και το εύρος των γνώσεων και των δεξιοτήτων των ερωτωμένων πάνω στην εφαρμογή των νέων τεχνολογιών οι οποίες ερευνώνται στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας ώστε να είναι κατανοητά γι' αυτούς τα ερωτήματα. Έπειτα, σύμφωνα με τις παρατηρήσεις που εκφράστηκαν στην ερευνήτρια και καταγράφηκαν από το δείγμα της πιλοτικής έρευνας διαμορφώθηκε το τελικό ερωτηματολόγιο, το οποίο μειώθηκε σε έκταση και απλοποιήθηκε, περιλαμβάνοντας στην τελική του μορφή είκοσι μία (21) ερωτήσεις κλειστού τύπου, οι οποίες κρίθηκαν από τους ερωτώμενους του πιλοτικού ερωτηματολογίου και από την ερευνήτρια ως οι πιο κρίσιμες και ουσιώδεις για την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων στα οποία απαντά η παρούσα εργασία.

4.3 Δείγμα της έρευνας

Συνολικά στην έρευνα συμμετείχαν 159 συμβολαιογράφοι.

Για την επιλογή του τελικού δείγματος πραγματοποιήθηκε ανάρτηση του ερωτηματολογίου της έρευνας σε ηλεκτρονική μορφή σε τρεις ομάδες συμβολαιογράφων στο Facebook κατά την 2η-10-2024 και παρέμεινε ενεργό για χρονική διάρκεια έξι (6) ημερών, δηλαδή έως την 7η-10-2024 οπότε και συλλέχθηκε το τελικό σύνολο των απαντήσεων και ξεκίνησε η διαδικασία επεξεργασίας των συλλεχθέντων δεδομένων. Συνολικά από τη διαδικασία ανταποκρίθηκαν 159 συμβολαιογράφοι. Από τον Πίνακα 1 προκύπτει πως το 97.5% (ν = 155) του δείγματος ήταν συμβολαιογράφοι ενώ το 2.5% (ν = 4) ήταν βοηθοί. Τέλος, από τον Πίνακα 1 προκύπτει πως το 31.4% (ν = 50) των συμμετεχόντων είχαν εργασιακή εμπειρία πάνω από 20 έτη, το 28.3% (ν = 45) είχαν εργασιακή εμπειρία από 10 έως 20 έτη, το 22.6% (ν = 36) είχαν εργασιακή εμπειρία μικρότερη από 5 έτη και το 17.6% (ν = 28) είχαν εργασιακή εμπειρία μεταξύ 5 και 10 ετών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

		ν	%
Ρόλος στο συμβολαιογραφικό γραφείο	Συμβολαιογράφος	155	97.5%
	Νομικός Βοηθός	4	2.5%
Πόσα είναι τα χρόνια εμπειρίας σας σε συμβολαιογραφικό γραφείο;	Λιγότερο από 5 έτη	36	22.6%
	5-10 έτη	28	17.6%
	10-20 έτη	45	28.3%
	Πάνω από 20 έτη	50	31.4%

Πίνακας 1. Πληροφορίες για το δείγμα της έρευνας

4.4 Ανάλυση των δεδομένων

Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε στο λογισμικό SPSS version 25. Για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκαν συχνότητες (ν) και ποσοστά (%) καθώς όλες οι ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν στο ερωτηματολόγιο ήταν πολλαπλών επιλογών και αντιστοιχούν σε ονομαστικές μεταβλητές.

4.5 Διαδικασία της έρευνας

Στο πρώτο στάδιο της διαδικασίας της έρευνας, η ερευνήτρια μερίμνησε να εξασφαλίσει τη συναίνεση των συμμετεχόντων με ηλεκτρονική επιστολή που προωθήθηκε μέσω Facebook. Μέσω αυτής, πληροφορήθηκαν αναφορικά με τον σκοπό και τους στόχους της έρευνας, με την ταυτότητα της ερευνήτριας, με την πορεία και τη διαδικασία της έρευνας, με τα κριτήρια της επιλογής τους, με την τήρηση των αρχών της εχεμύθειας και της ανωνυμίας, με το δικαίωμα τους να αποχωρήσουν από τη διαδικασία χωρίς περιορισμό και χωρίς να λαμβάνεται υπόψη σε ποια φάση βρίσκεται η διαδικασία, καθώς επίσης, με το ότι το συμπληρωμένο από αυτούς ερωτηματολόγιο θα χρησιμοποιούταν αποκλειστικά υπέρ της έρευνας και για κανέναν άλλο λόγο (Ισαρη & Πουρκός, 2015:106). Πρωταρχικό μέλημα της ερευνήτριας ήταν να υπογραμμίσει σαφώς τη δέσμευσή της για την τήρηση του απορρήτου των συμμετεχόντων, δηλαδή την προστασία της ανωνυμίας και τη συμμόρφωση στην αρχή της εχεμύθειας. Επίσης, τους κατέστη απολύτως κατανοητό το ανοικτό ενδεχόμενο να αποχωρήσουν σε όποια φάση της διαδικασίας ένιωθαν άβολα και επιθυμούσαν τη διακοπή της (Creswell, 2016:174-202).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

4.6 Περιορισμοί και επεκτασιμότητα της έρευνας

Η παρούσα ερευνητική μελέτη μπορεί να αποτελέσει τη βάση για μελλοντικές έρευνες με περισσότερο πρακτικό ή/και παρεμβατικό χαρακτήρα. Η υπόθεση αυτή βασίζεται στο γεγονός ότι κυρίως στην εγχώρια, αλλά και στη διεθνή βιβλιογραφία δεν υπάρχουν ανάλογης προβληματικής μελέτες. Επομένως, τα πορίσματα που παρατίθενται στο επόμενο κεφάλαιο (5ο Κεφάλαιο) αποκαλύπτουν πτυχές ενός τομέα έρευνας που παραμένει ανεξερεύνητος. Παραδείγματα επεκτασιμότητας του παρόντος πονήματος θα αφορούν στη μέτρηση της επάρκειας των ψηφιακών δεξιοτήτων των συμβολαιογράφων για την εξαγωγή συμπερασμάτων επί του επιπέδου των προσόντων τους, στη διαπίστωση της καταλληλότητας ή/και της αναγκαιότητας κατάκτησης συγκεκριμένων ψηφιακών δεξιοτήτων για τη διεκπεραίωση συγκεκριμένων online ή e συμβολαιογραφικών πράξεων, στον σχεδιασμό, στην οργάνωση και την υλοποίηση εξειδικευμένων και εξατομικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων με στόχο την πραγμάτωση του ψηφιακού εγγραμματισμού των συμβολαιογράφων της νέας εποχής. Τα εν λόγω προγράμματα-παρεμβάσεις θα είναι τυπικής εκπαίδευσης και ευρέως προσφερόμενα με σκοπό να αντικαταστήσουν τις όποιες μέχρι τώρα άτυπες προσπάθειες αυτομόρφωσης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Κεφάλαιο 5ο: Έρευνα

5.1 Αποτελέσματα έρευνας

5.1.1 Τρέχουσα κατάσταση ψηφιακής υιοθέτησης στην πρακτική́

Αρχικά, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης σχετικά με την τρέχουσα κατάστασης της υιοθέτησης και χρήσης ψηφιακών εργαλείων από συμβολαιογραφικά γραφεία. Αναφορικά με την επάρκεια των συμμετεχόντων σε ψηφιακές δεξιότητες που σχετίζονται με το επάγγελμά τους, τα στοιχεία δείχνουν πως το 49.4% (ν = 78) των συμμετεχόντων δήλωναν πολύ ικανοί και το 37.3% (ν = 59) ικανοί (Πίνακας 2).

		ν	%
Πώς θα αξιολογούσατε την επάρκειά σας σε ψηφιακές δεξιότητες που σχετίζονται με το επάγγελμά σας;	Μη ικανός	1	0.6%
	Μέτρια ικανός	20	12.7%
	Ικανός	59	37.3%
	Πολύ ικανός	78	49.4%

Πίνακας 2. Πληροφορίες για το δείγμα της έρευνας

Από το Διάγραμμα 1 προκύπτει πως το 98.7% (ν = 157) των συμμετεχόντων στην έρευνα αναφέρουν πως κάνουν χρήση ψηφιακών εργαλείων για τις συμβολαιογραφικές διαδικασίες.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

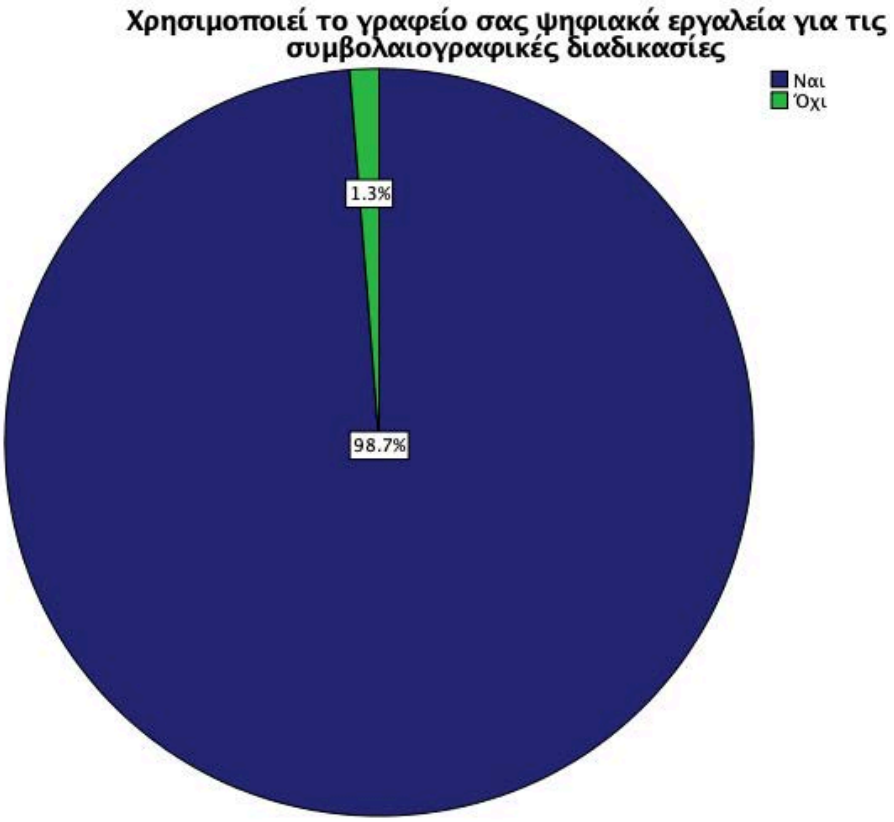

Διάγραμμα 1. Αποτελέσματα για το ποσοστό γραφείων που κάνει χρήση ψηφιακών εργαλείων για τις συμβολαιογραφικές διαδικασίες

Αναφορικά με το πόσο καιρό κάνουν χρήση ψηφιακών εργαλείων για τις συμβολαιογραφικές διαδικασίες, το 33.1% (ν = 52) των συμμετεχόντων ανέφερε πως αυτό γίνεται τα τελευταία 1 με 3 έτη ενώ το 30.6% (ν = 38) των συμμετεχόντων ανέφερε πως το συμβολαιογραφικό γραφείο τους κάνει χρήση ψηφιακών εργαλείων για περισσότερα από 5 έτη. Μικρότερο ποσοστό του δείγματος ανέφερε πως χρησιμοποιούν ψηφιακά εργαλεία και λιγότερο από 1 έτος (ν = 27, 17.2%) ή από 3 έως 5 έτη (ν = 30, 19.1%) (Διάγραμμα 2).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

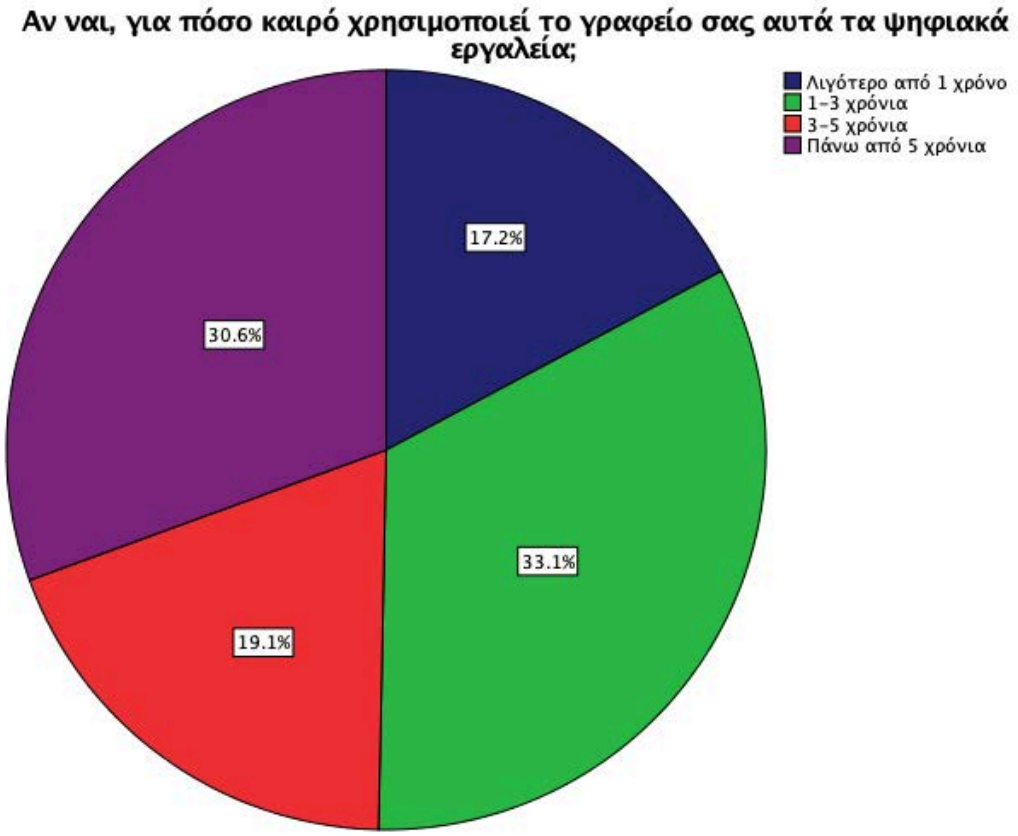

Διάγραμμα 2. Αποτελέσματα για τα έτη χρήσης ψηφιακών εργαλείων

Στη συνέχεια καταγράφηκε το είδος ψηφιακών εργαλείων που χρησιμοποιούνται στα συμβολαιογραφικά γραφεία. Από τον Πίνακα 3 προκύπτει πως η μεγάλη πλειοψηφία των γραφείων κάνει χρήση ψηφιακών σφραγίδων (ν = 156, 98.1%). Επιπλέον, η πλειοψηφία των συμβολαιογραφικών γραφείων κάνει χρήση ασφαλών ηλεκτρονικών πλατφορμών πληρωμών (ν = 127, 79.9%) και λογισμικού διαχείρισης εγγράφων (ν = 113, 71.1%). Τα ευρήματα δείχνουν πως η πλειοψηφία των συμβολαιογραφικών γραφείων δεν χρησιμοποιούν τα υπόλοιπα αναφερόμενα ψηφιακά εργαλεία, όμως ένα σημαντικό ποσοστό ανέφεραν πως χρησιμοποιούν λογισμικά τηλεδιάσκεψης για απομακρυσμένες συναντήσεις (ν = 77, 48.4%) και λογισμικά δημιουργίας αυτοματοποιημένων νομικών εγγράφων (ν = 58, 36.5%). Το μικρότερο ποσοστό χρήσης καταγράφηκε για τα συστήματα διαχείρισης συμμόρφωσης για την παρακολούθηση συμμόρφωσης με νομικά και κανονιστικά πλαίσια (ν = 8, 5%) και οι πλατφόρμες διαχείρισης ροής εργασίας (workflow

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

management) για την οργάνωση και παρακολούθηση ψηφιακών διαδικασιών (ν = 15, 9.4%).

	Ναι		Όχι	
	ν	%	ν	%
Ψηφιακές υπογραφές	**156**	**98.1 %**	3	1.9%
Λογισμικό διαχείρισης εγγράφων	**113**	**71.1 %**	46	28.9%
Τηλεδιάσκεψη για απομακρυσμένες συναντήσεις	77	48.4 %	82	**51.6 %**
Λογισμικό δημιουργίας αυτοματοποιημένων νομικών εγγράφων	58	36.5 %	101	**63.5 %**
Λογισμικό ψηφιακής επικύρωσης και σφραγίδας	44	27.7 %	115	**72.3 %**
Ασφαλείς ηλεκτρονικές πλατφόρμες πληρωμών	**127**	**79.9 %**	32	20.1%
Πλατφόρμες διαχείρισης ροής εργασίας (workflow management) για την οργάνωση και παρακολούθηση ψηφιακών διαδικασιών	15	9.4 %	144	**90.6 %**
Σύστημα διαχείρισης συμμόρφωσης για την παρακολούθηση συμμόρφωσης με νομικά και κανονιστικά πλαίσια	8	5.0 %	151	**95.0 %**
Συστήματα διαχείρισης πελατών (CRM)	29	18.2 %	130	**81.8 %**

Πίνακας 3. Αποτελέσματα για το είδος ψηφιακών εργαλείων που χρησιμοποιούνται στα συμβολαιογραφικά γραφεία

Από το Διάγραμμα 3 προκύπτει πως το 88% (ν = 139) των συμβολαιογραφικών γραφείων κάνουν χρήση ψηφιακών εργαλείων σε καθημερινή βάση για τις συμβολαιογραφικές δραστηριότητες τους. Αντίστοιχα, το 9.5% (ν = 15)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

των συμβολαιογραφικών γραφείων κάνουν χρήση ψηφιακών εργαλείων σε εβδομαδιαία βάση για τις συμβολαιογραφικές δραστηριότητες τους.

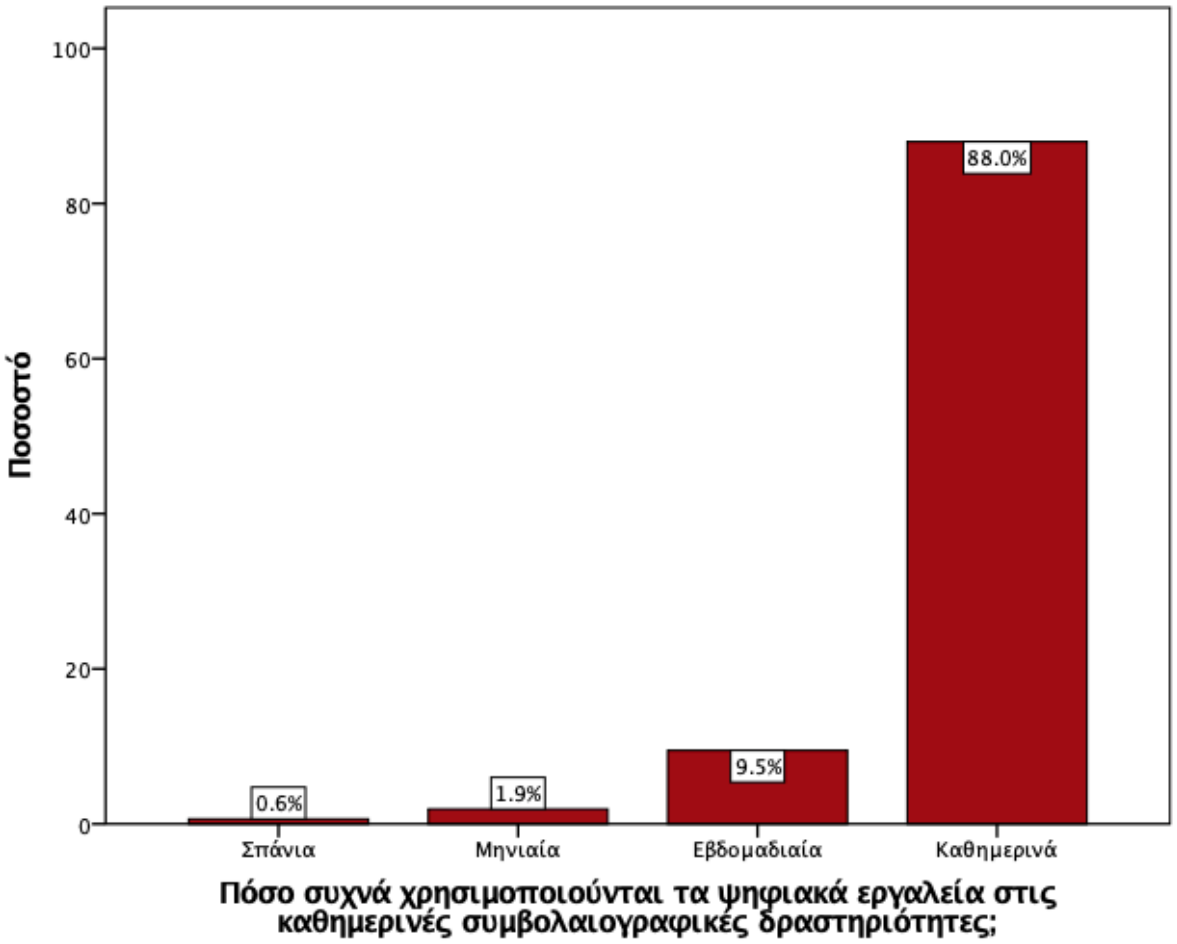

Διάγραμμα 3. Αποτελέσματα για τη συχνότητα χρήσης των ψηφιακών εργαλείων σε καθημερινές συμβολαιογραφικές δραστηριότητες

Στη συνέχεια με χρήση του ελέγχου ανεξαρτησίας χ^2 διερευνήθηκε το κατά πόσο υπάρχει σημαντική εξάρτηση μεταξύ του επιπέδου ψηφιακών δεξιοτήτων (ικανότητα) με τη χρήση συγκεκριμένων ψηφιακών εργαλείων από τους συμβολαιογράφους. Τα ευρήματα δίνονται στον Πίνακα 4 και τα αποτελέσματα δείχνουν πως καταγράφεται μόνο μία στατιστικά σημαντική εξάρτηση μεταξύ του επιπέδου ικανοτήτων και της χρήσης ψηφιακών υπογραφών ($p = 0.006$). Τα αποτελέσματα δείχνουν πως το ποσοστό των συμβολαιογράφων που είναι ικανοί ή πολύ ικανοί και κάνουν χρήση ψηφιακών υπογραφών (99.3%) είναι σημαντικά μεγαλύτερο από ποσοστό

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

συμβολαιογράφων που αναφέρουν πως δεν είναι ικανοί ή είναι μέτρια ικανοί και κάνουν χρήση ψηφιακών υπογραφών (90.5%).

	Ικανότητα		p
	Μη ικανοί/ Μέτρια ικανοί	Ικανοί/ Πολύ ικανοί	
Ψηφιακές υπογραφές	90.5%	99.3%	0.006
Λογισμικό διαχείρισης εγγράφων	66.7%	72.3%	0.597
Τηλεδιάσκεψη για απομακρυσμένες συναντήσεις	33.3%	51.1%	0.129
Λογισμικό δημιουργίας αυτοματοποιημένων νομικών εγγράφων	23.8%	38.7%	0.188
Λογισμικό ψηφιακής επικύρωσης και σφραγίδας	28.6%	27.7%	0.937
Ασφαλείς ηλεκτρονικές πλατφόρμες πληρωμών	76.2%	80.3%	0.663
Πλατφόρμες διαχείρισης ροής εργασίας (workflow management) για την οργάνωση και παρακολούθηση ψηφιακών διαδικασιών	14.3%	8.8%	0.421
Σύστημα διαχείρισης συμμόρφωσης για την παρακολούθηση συμμόρφωσης με νομικά και κανονιστικά πλαίσια	4.8%	5.1%	0.946
Συστήματα διαχείρισης πελατών (CRM)	19.0%	18.2%	0.930

Πίνακας 4. Είδος ψηφιακών εργαλείων που χρησιμοποιούνται και ψηφιακή ικανότητα

5.1.2 Δεξιότητες και εκπαίδευση

Η επόμενη ενότητα ερωτήσεων είχε σκοπό να καταγράψει στοιχεία αναφορικά με τις ψηφιακές δεξιότητες και την εκπαίδευση που έχουν λάβει οι συμβολαιογράφοι σε ζητήματα χρήσης ψηφιακών εργαλείων.

Από τον Πίνακα 5 προκύπτει πως η πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρεί σημαντικές ψηφιακές δεξιότητες στο επάγγελμα τους την ικανότητα διαχείρισης και οργάνωσης ψηφιακών αρχείων και εγγράφων (ν = 145, 91.2%), τη διαχείριση ψηφιακών συναλλαγών και ηλεκτρονικών πληρωμών (ν = 124, 78%), τις δεξιότητες ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών (ν = 121, 76.1%) και την ικανότητα χρήσης και επαλήθευσης ηλεκτρονικών υπογραφών (ν = 116, 73%). Αντίστοιχα, η πλειοψηφία

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

των συμβολαιογράφων θεωρεί σημαντικές ψηφιακές δεξιότητες στο επάγγελμα τους τις γνώσεις κυβερνοασφάλειας και προστασίας δεδομένων (ν = 100, 62.9%), την ικανότητα ηγεσίας και καθοδήγησης της μετάβασης σε ψηφιακές διαδικασίες (ν = 102, 64.2%) και τις δεξιότητες χρήσης συστημάτων ψηφιακής επικύρωσης και ψηφιακής σφραγίδας (ν = 94μ 59.1%). Η λιγότερο σημαντική δεξιότητα είναι η απομακρυσμένη ταυτοποίηση πελατών και εργαλεία τηλεδιάσκεψης (ν = 63, 39.6%).

	Ναι		Όχι	
	ν	%	ν	%
Ικανότητα διαχείρισης και οργάνωσης ψηφιακών αρχείων και εγγράφων	145	**91.2 %**	14	8.8%
Ικανότητα χρήσης και επαλήθευσης ηλεκτρονικών υπογραφών	116	**73.0 %**	43	27.0%
Γνώση κυβερνοασφάλειας και προστασίας δεδομένων	100	**62.9 %**	59	37.1%
Απομακρυσμένη ταυτοποίηση πελατών και εργαλεία τηλεδιάσκεψης	63	39.6 %	96	**60.4 %**
Δεξιότητες διαχείρισης ροής εργασίας (workflow management)	76	47.8 %	83	**52.2 %**
Δεξιότητες χρήσης συστημάτων ψηφιακής επικύρωσης και ψηφιακής σφραγίδας	94	**59.1 %**	65	40.9%
Διαχείριση ψηφιακών συναλλαγών και ηλεκτρονικών πληρωμών	124	**78.0 %**	35	22.0%
Δεξιότητες ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών	121	**76.1 %**	38	23.9%
Συμμόρφωση με κανονισμούς προστασίας δεδομένων (GDPR)	79	49.7 %	80	**50.3 %**
Ικανότητα ηγεσίας και καθοδήγησης της μετάβασης σε ψηφιακές διαδικασίες	102	**64.2 %**	57	35.8%

Πίνακας 5. Απόψεις για το ποιες ψηφιακές δεξιότητες είναι απαραίτητες για τους συμβολαιογράφους σε ένα περιβάλλον ψηφιακού μετασχηματισμού

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Στον Πίνακα 6 δίνονται τα ευρήματα για το ποιες συγκεκριμένες νομικές γνώσεις απαιτούνται για τους συμβολαιογράφους ώστε να συμμορφώνονται με τον ψηφιακό μετασχηματισμό. Από την ανάλυση προέκυψε πως η πλειοψηφία των συμβολαιογράφων θεωρούν σημαντικές γνώσεις που αφορούν τη νομοθεσία ηλεκτρονικών υπογραφών (ν = 122, 76.7%), τους κανονισμούς προστασίας δεδομένων (GDPR) (ν = 109, 68.6%) και τη νομοθεσία που αφορά τα ψηφιακά μέσα πληρωμής (ν = 100, 62.9%). Μικρότερο ποσοστό συμβολαιογράφων θεωρούν σημαντικές γνώσεις που συνδέονται με τη διαχείριση ψηφιακών αποδείξεων σε νομικές διαδικασίες (42.8%) και τις γνώσεις για τη νομοθεσία σχετικά με την εφαρμογή ηλεκτρονικών σφραγίδων (45.3%).

	Ναι		Όχι	
	ν	%	ν	%
Νομοθεσία ηλεκτρονικών υπογραφών	122	**76.7 %**	37	23.3%
Κανονισμοί προστασίας δεδομένων (GDPR)	109	**68.6 %**	50	31.4%
Νομοθεσία που αφορά τα ψηφιακά μέσα πληρωμής	100	**62.9 %**	59	37.1%
Διαχείριση ψηφιακών αποδείξεων σε νομικές διαδικασίες	68	42.8 %	91	**57.2 %**
Νομοθεσία σχετικά με την εφαρμογή ηλεκτρονικών σφραγίδων	72	45.3 %	87	**54.7 %**

Πίνακας 6. Απόψεις για το ποιες συγκεκριμένες νομικές γνώσεις απαιτούνται για τους συμβολαιογράφους ώστε να συμμορφώνονται με τον ψηφιακό μετασχηματισμό

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Από το Διάγραμμα 4 προκύπτει πως μόλις το 16.5% (ν = 26) των συμβολαιογράφων ανέφεραν πως έχουν λάβει επίσημη εκπαίδευση σχετικά με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων στις συμβολαιογραφικές διαδικασίες.

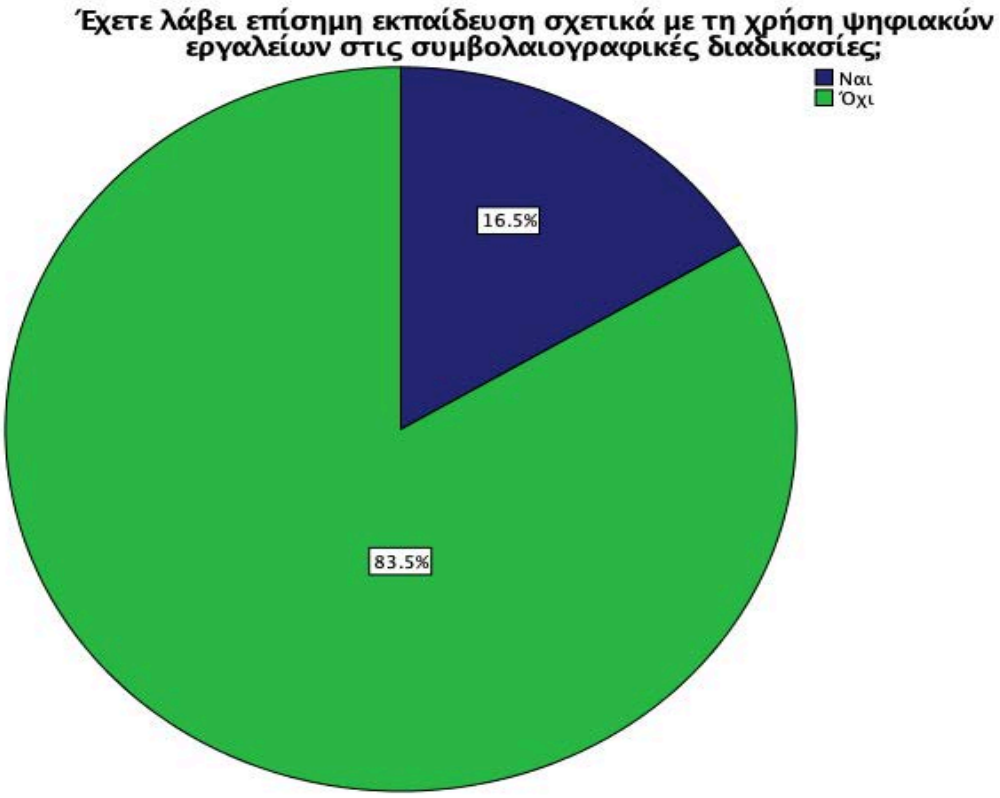

Διάγραμμα 4. Αποτελέσματα για το ποσοστό συμβολαιογράφων που έχουν λάβει επίσημη εκπαίδευση σχετικά με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων στις συμβολαιογραφικές διαδικασίες

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Από το σύνολο των 26 συμβολαιογράφων που ανέφεραν πως έχουν λάβει επίσημη εκπαίδευση σχετικά με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων στις συμβολαιογραφικές διαδικασίες, οι 19 (73.1%) ανέφεραν πως αυτό έγινε μέσα από προγράμματα που παρέχονται από τους Συλλόγους Συμβολαιογράφων και οι 13 (50%) ανέφεραν πως αυτό έγινε μέσα από αυτοεκπαίδευση. Μικρότερο ποσοστό συμβολαιογράφων ανέφερε άλλης πηγές εκπαίδευσης (προγράμματα που παρέχονται από την κυβέρνηση, ιδιωτικά εκπαιδευτικά προγράμματα διαδικτυακά μαθήματα) (Πίνακας 7).

	Ναι		Όχι	
	ν	%	ν	%
Αυτοεκπαίδευση	13	50.0%	13	50.0%
Προγράμματα που παρέχονται από τους Συλλόγους Συμβολαιογράφων	19	73.1%	7	26.9%
Προγράμματα που παρέχονται από την κυβέρνηση	2	7.7%	24	92.3%
Ιδιωτικά εκπαιδευτικά προγράμματα	6	23.1%	20	76.9%
Διαδικτυακά μαθήματα (π.χ. MOOCs)	3	11.5%	23	88.5%

Πίνακας 7. Αποτελέσματα για την πηγή εκπαίδευσης

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Στο Διάγραμμα 5 δίνονται τα αποτελέσματα για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης που έχουν λάβει. Συνολικά το 41.4% των συμβολαιογράφων ανέφεραν πως η αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης κρίνεται μέτρια ενώ το 37.9% των συμβολαιογράφων ανέφεραν πως η εκπαίδευση κρίνεται αποτελεσματική. Αντίθετα, το 11.5% των συμβολαιογράφων ανέφεραν πως η εκπαίδευση κρίνεται ως μη αποτελεσματική.

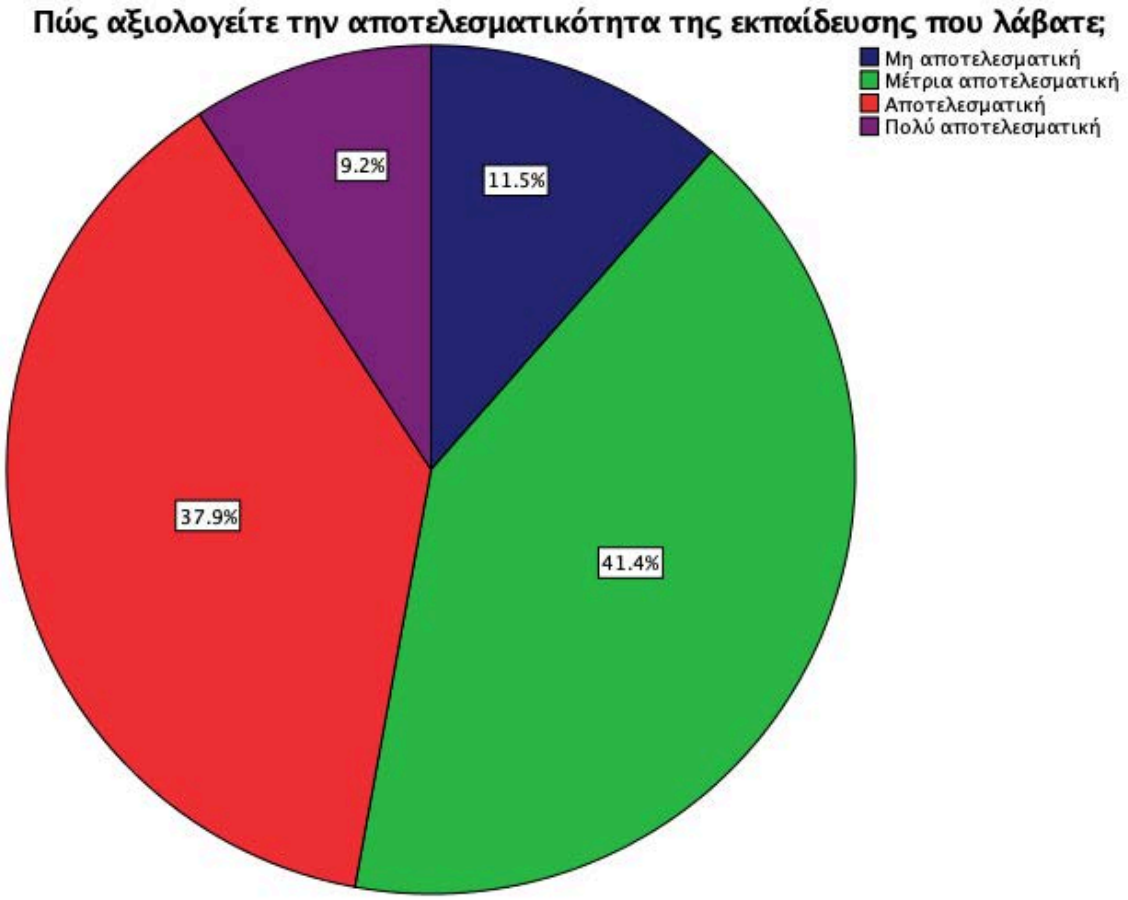

Διάγραμμα 5. Αποτελέσματα για την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης

Στον Πίνακα 8 δίνονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης σχετικά με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι συμβολαιογράφοι όταν αποκτούν ψηφιακές δεξιότητες. Οι δύο πιο συχνά παρατηρούμενες προκλήσεις είναι η έλλειψη διαθέσιμης εκπαίδευσης (ν = 115, 72.3%) και η πολυπλοκότητα των ψηφιακών εργαλείων (ν = 106, 66.7%).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Αντίστοιχα, το 40.3% των συμβολαιογράφων αναφέρουν ως βασική πρόκληση τους περιορισμούς του προϋπολογισμού.

	Ναι		Όχι	
	ν	%	ν	%
Έλλειψη διαθέσιμης εκπαίδευσης	115	**72.3%**	44	27.7%
Περιορισμοί προϋπολογισμού	64	40.3%	95	59.7%
Αντίσταση στην ψηφιακή αλλαγή μέσα στο επάγγελμα	27	17.0%	132	83.0%
Πολυπλοκότητα των ψηφιακών εργαλείων	106	**66.7%**	53	33.3%

Πίνακας 8. Αποτελέσματα για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι συμβολαιογράφοι όταν αποκτούν ψηφιακές δεξιότητες

Στον Πίνακα 9 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του ελέγχου ανεξαρτησίας χ^2 για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των ψηφιακών ικανοτήτων των συμβολαιογράφων και των δεξιοτήτων που θεωρούν απαραίτητες για τους συμβολαιογράφους σε ένα περιβάλλον ψηφιακού μετασχηματισμού. Η ανάλυση δεν ανέδειξε σημαντική εξάρτηση μεταξύ των ψηφιακών ικανοτήτων των συμβολαιογράφων και του ποιες δεξιότητες αναγνωρίζουν ως σημαντικές για τους συμβολαιογράφους σε ένα περιβάλλον ψηφιακού μετασχηματισμού

	Ικανότητα		p
	Μη ικανοί/ Μέτρια ικανοί	Ικανοί/ Πολύ ικανοί	
Ικανότητα διαχείρισης και οργάνωσης ψηφιακών αρχείων και εγγράφων	95.2%	90.5%	0.478
Ικανότητα χρήσης και επαλήθευσης ηλεκτρονικών υπογραφών	71.4%	73.0%	0.881
Γνώση κυβερνοασφάλειας και προστασίας δεδομένων	76.2%	60.6%	0.169
Απομακρυσμένη ταυτοποίησης πελατών και εργαλεία τηλεδιάσκεψης	52.4%	37.2%	0.185

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Δεξιότητες διαχείρισης ροής εργασίας (workflow management)	52.4%	47.4%	0.673
Δεξιότητες χρήσης συστημάτων ψηφιακής επικύρωσης και ψηφιακής σφραγίδας	66.7%	57.7%	0.435
Διαχείριση ψηφιακών συναλλαγών και ηλεκτρονικών πληρωμών	85.7%	76.6%	0.351
Δεξιότητες ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών	85.7%	74.5%	0.261
Συμμόρφωση με κανονισμούς προστασίας δεδομένων (GDPR)	52.4%	49.6%	0.815
Ικανότητα ηγεσίας και καθοδήγησης της μετάβασης σε ψηφιακές διαδικασίες	66.7%	63.5%	0.779

Πίνακας 9. Ψηφιακές ικανότητες που θεωρούνται απαραίτητες και ψηφιακή ικανότητα

Από τον Πίνακα 10 προκύπτει πως από το σύνολο των συμμετεχόντων που ήταν μη ικανοί ή μέτρια ικανοί, το 14.3% είχαν λάβει επίσημη εκπαίδευση σχετικά με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων στις συμβολαιογραφικές διαδικασίες. Αντίστοιχα, από το σύνολο των συμμετεχόντων που ήταν ικανοί ή πολύ ικανοί, το 16.9% είχαν λάβει επίσημη εκπαίδευση σχετικά με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων στις συμβολαιογραφικές διαδικασίες. Ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 έδειξε πως δεν υπάρχει σημαντική εξάρτηση μεταξύ της εκπαίδευσης σχετικά με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων στις συμβολαιογραφικές διαδικασίες και του επιπέδου ψηφιακών δεξιοτήτων ($p = 0.763$)

		Ικανότητα		p
		Μη ικανοί/ Μέτρια ικανοί	Ικανοί/ Πολύ ικανοί	
Έχετε λάβει επίσημη εκπαίδευση σχετικά με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων στις συμβολαιογραφικές διαδικασίες;	Ναι	14.3%	16.9%	0.763
	Όχι	85.7%	83.1%	

Πίνακας 10. Εκπαίδευση και ψηφιακή ικανότητα

Στη συνέχεια αξιολογήθηκε το κατά πόσο υπάρχει σημαντική εξάρτηση μεταξύ του επιπέδου ικανοτήτων των συμβολαιογράφων και του είδους εκπαίδευσης που είχαν λάβει. Τα ευρήματα του ελέγχου ανεξαρτησίας χ^2 έδειξαν πως το είδος εκπαίδευσης

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

δεν σχετίζεται σημαντικά με το επίπεδο ικανοτήτων των συμβολαιογράφων καθώς καταγράφηκε p-value άνω του 0.05 σε όλες τις περιπτώσεις (Πίνακας 11)

	Ικανότητα		p
	Μη ικανοί/ Μέτρια ικανοί	Ικανοί/ Πολύ ικανοί	
Αυτοεκπαίδευση	38.1%	46.7%	0.460
Προγράμματα που παρέχονται από τους Συλλόγους Συμβολαιογράφων	14.3%	20.4%	0.509
Προγράμματα που παρέχονται από την κυβέρνηση	4.8%	2.2%	0.485
Ιδιωτικά εκπαιδευτικά προγράμματα	14.3%	6.6%	0.214
Διαδικτυακά μαθήματα (π.χ. MOOCs)	0.0%	2.2%	0.494

Πίνακας 11. Είδος εκπαίδευσης και ψηφιακή ικανότητα

Τέλος. αξιολογήθηκε το κατά πόσο υπάρχει σημαντική εξάρτηση μεταξύ του επιπέδου ικανοτήτων των συμβολαιογράφων και της ικανοποίησης από την εκπαίδευση που είχαν λάβει. Τα ευρήματα του ελέγχου ανεξαρτησίας χ^2 έδειξαν πως υπάρχει σημαντική εξάρτηση ($p = 0.002$). Αναλυτικότερα, η πλειοψηφία των συμβολαιογράφων που είναι ικανοί ή πολύ ικανοί (53.4%) ανέφεραν πως η εκπαίδευση που είχαν λάβει ήταν αποτελεσματική ή πολύ αποτελεσματική. Αντίθετα, η πλειοψηφία των συμβολαιογράφων που είναι μη ικανοί ή μέτρια ικανοί (91.7%) ανέφεραν πως η εκπαίδευση που είχαν λάβει ήταν μέτρα αποτελεσματική.

		Ικανότητα		p
		Μη ικανοί/ Μέτρια ικανοί	Ικανοί/ Πολύ ικανοί	
Πώς αξιολογείτε την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης που λάβατε;	Μη αποτελεσματική	0.0%	13.3%	0.002
	Μέτρια αποτελεσματική	91.7%	33.3%	
	Αποτελεσματική	8.3%	42.7%	
	Πολύ αποτελεσματική	0.0%	10.7%	

Πίνακας 12. Ικανοποίηση από εκπαίδευση και ψηφιακή ικανότητα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

5.1.3 Επίδραση του ψηφιακού μετασχηματισμού

Στη συνέχεια δίνονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης σχετικά με τις απόψεις των συμβολαιογράφων για την επίδραση του ψηφιακού μετασχηματισμού. Από το Διάγραμμα 6 προκύπτει πως το 57.3% των συμβολαιογράφων αναγνωρίζει πως η υιοθέτηση ψηφιακών εργαλείων έχει κάποια θετική ή σημαντική θετική επίδραση στην αποδοτικότητα των συμβολαιογραφικών υπηρεσιών. Συνολικά, το 36.3% (ν = 57) του δείγματος ανέφεραν κάποια θετική επίδραση και το 21% (ν = 33) ανέφεραν σημαντική θετική επίδραση. Αντίθετα, αρνητική επίδραση ανέφερε το 15.3% (ν = 24) του δείγματος ενώ των 8.3% (ν = 13) του δείγματος δεν εξέφρασαν άποψη (δεν είναι σίγουροι).

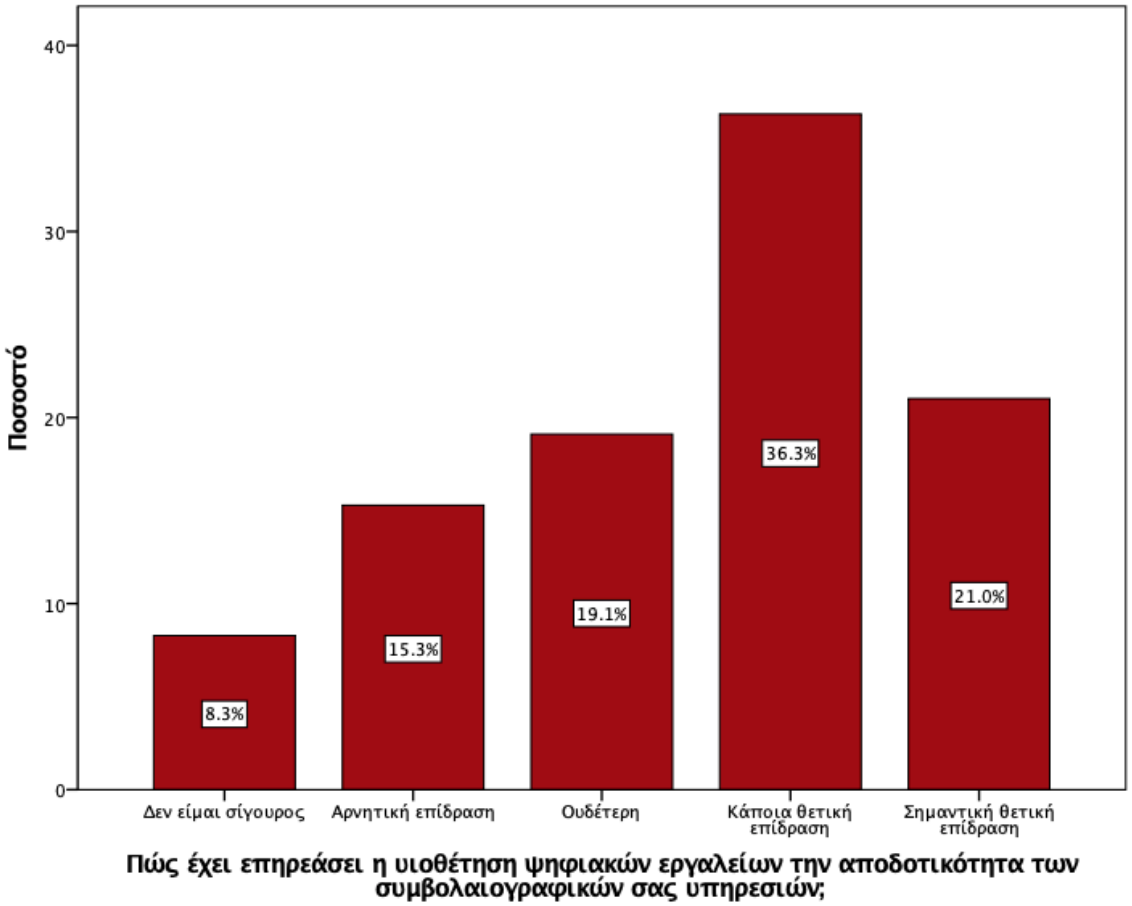

Διάγραμμα 6. Αποτελέσματα για το πόσο έχει επηρεάσει η υιοθέτηση ψηφιακών εργαλείων την αποδοτικότητα των συμβολαιογραφικών υπηρεσιών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Από το Διάγραμμα 7 προκύπτει πως το 50% των συμβολαιογράφων ανέφερε πως ο ψηφιακός μετασχηματισμός συμβάλει κάπως ή σημαντικά στη βελτίωση της ικανοποίησης των πελατών. Αναλυτικότερα, το 33.5% των συμβολαιογράφων ανέφεραν ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός συμβάλει κάπως στη βελτίωση της ικανοποίησης των πελατών ενώ το 16.5% των συμβολαιογράφων ανέφεραν ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός συμβάλει σημαντικά στη βελτίωση της ικανοποίησης των πελατών. Επιπλέον, η ανάλυση έδειξε πως ένα ποσοστό της τάξης του 30.4% του δείγματος ανέφερε πως ο ψηφιακός μετασχηματισμός δε συμβάλλει στη βελτίωση της ικανοποίησης των πελατών και το 19.6% δεν εξέφρασαν άποψη (δεν είναι σίγουροι).

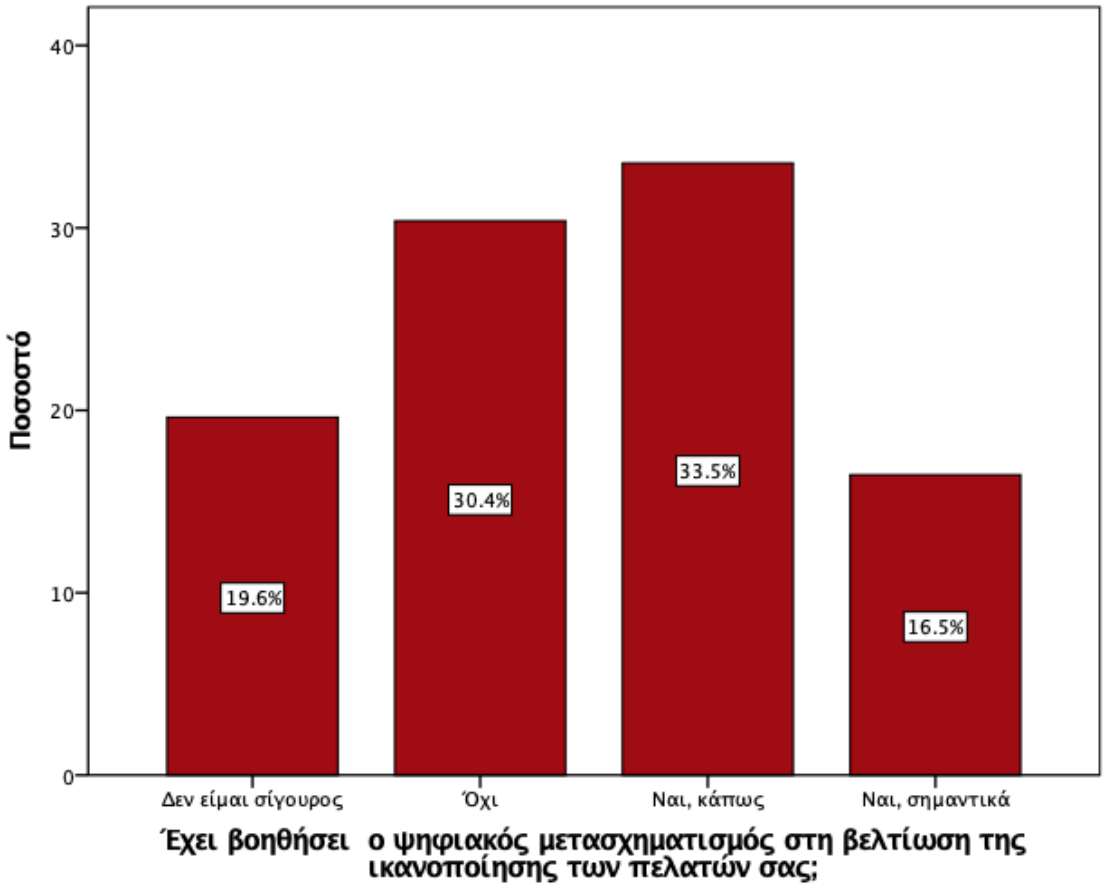

Διάγραμμα 7. Αποτελέσματα για το αν έχει βοηθήσει ο ψηφιακός μετασχηματισμός στη βελτίωση της ικανοποίησης των πελατών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Στη συνέχεια δίνονται τα αποτελέσματα για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι συμβολαιογράφοι κατά την εφαρμογή ψηφιακών εργαλείων. Από τον Πίνακα 13 προκύπτει πως ένα μεγάλο ποσοστό συμβολαιογράφων αναφέρει ως σημαντική πρόκληση τα τεχνικά προβλήματα (ν = 132, 83%). Επιπλέον, η πλειοψηφία των συμβολαιογράφων αναφέρει ως σημαντική πρόκληση την έλλειψη ψηφιακού αλφαβητισμού (ν = 88, 55.3%). Μικρότερο ποσοστό του δείγματος ανέφερε ως σημαντικές προκλήσεις το κόστος εφαρμογής (ν = 67, 42.1%) και την έλλειψη επαρκών νομοθετικών ρυθμίσεων (ν = 71, 44.7%).

	Ναι		Όχι	
	ν	%	ν	%
Τεχνικά προβλήματα	132	**83.0%**	27	17.0%
Κόστος εφαρμογής	67	42.1%	92	57.9%
Νομικά εμπόδια	37	23.3%	122	76.7%
Έλλειψη ψηφιακού αλφαβητισμού	88	**55.3%**	71	44.7%
Έλλειψη επαρκών νομοθετικών ρυθμίσεων	71	44.7%	88	55.3%

Πίνακας 13. Αποτελέσματα για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι συμβολαιογράφοι κατά την εφαρμογή ψηφιακών εργαλείων

Τέλος, δίνονται τα αποτελέσματα για το πως διασφαλίζεται η προστασία δεδομένων και η κυβερνοασφάλεια όταν χρησιμοποιούνται ψηφιακά εργαλεία. Από τον Πίνακα 14 προκύπτει πως το 72.3% (ν = 115) των συμβολαιογράφων θεωρεί πως η προστασία δεδομένων και η κυβερνοασφάλεια διασφαλίζεται από τις ασφαλείς ψηφιακές υπογραφές ενώ το 54.7% (ν = 87) των συμβολαιογράφων θεωρεί πως η προστασία δεδομένων και η κυβερνοασφάλεια διασφαλίζεται από τη συμμόρφωση με κανονισμούς προστασίας δεδομένων (π.χ., GDPR).

	Ναι		Όχι	
	ν	%	ν	%
Κρυπτογράφηση δεδομένων	24	15.1%	135	84.9%
Ασφαλείς ψηφιακές υπογραφές	115	**72.3%**	44	27.7%

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Συμμόρφωση με κανονισμούς προστασίας δεδομένων (π.χ., GDPR)	87	**54.7%**	72	45.3%

Πίνακας 14. Αποτελέσματα για το πως διασφαλίζεται η προστασία δεδομένων και η κυβερνοασφάλεια όταν χρησιμοποιούνται ψηφιακά εργαλεία

5.1.4 Διαστάσεις ψηφιακού μετασχηματισμού

Η επόμενη ερώτηση είχε σκοπό να καταγράψει τις απόψεις των συμβολαιογράφων αναφορικά με αν ο ψηφιακός μετασχηματισμός θα βελτιώσει την αποδοτικότητα και την ποιότητα των συμβολαιογραφικών υπηρεσιών. Από το Διάγραμμα 8 προκύπτει πως το 39% (ν = 62) των συμβολαιογράφων θεωρεί πως ο ψηφιακός μετασχηματισμός σε κάποιο βαθμό θα βελτιώσει την αποδοτικότητα και την ποιότητα των συμβολαιογραφικών υπηρεσιών. Αντίστοιχα, το 19.5% (ν = 31) των συμβολαιογράφων θεωρεί πως ο ψηφιακός μετασχηματισμός σε μεγάλο βαθμό θα βελτιώσει την αποδοτικότητα και την ποιότητα των συμβολαιογραφικών υπηρεσιών. Ένα ποσοστό της τάξης του 16.4% (ν = 26) ανέφερε πως ο ψηφιακός μετασχηματισμός δε θα βελτιώσει καθόλου την αποδοτικότητα και την ποιότητα των συμβολαιογραφικών υπηρεσιών ενώ το 11.3% εξέφρασαν ουδέτερη στάση και το 13.8% ανέφεραν πως δεν είναι σίγουροι.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

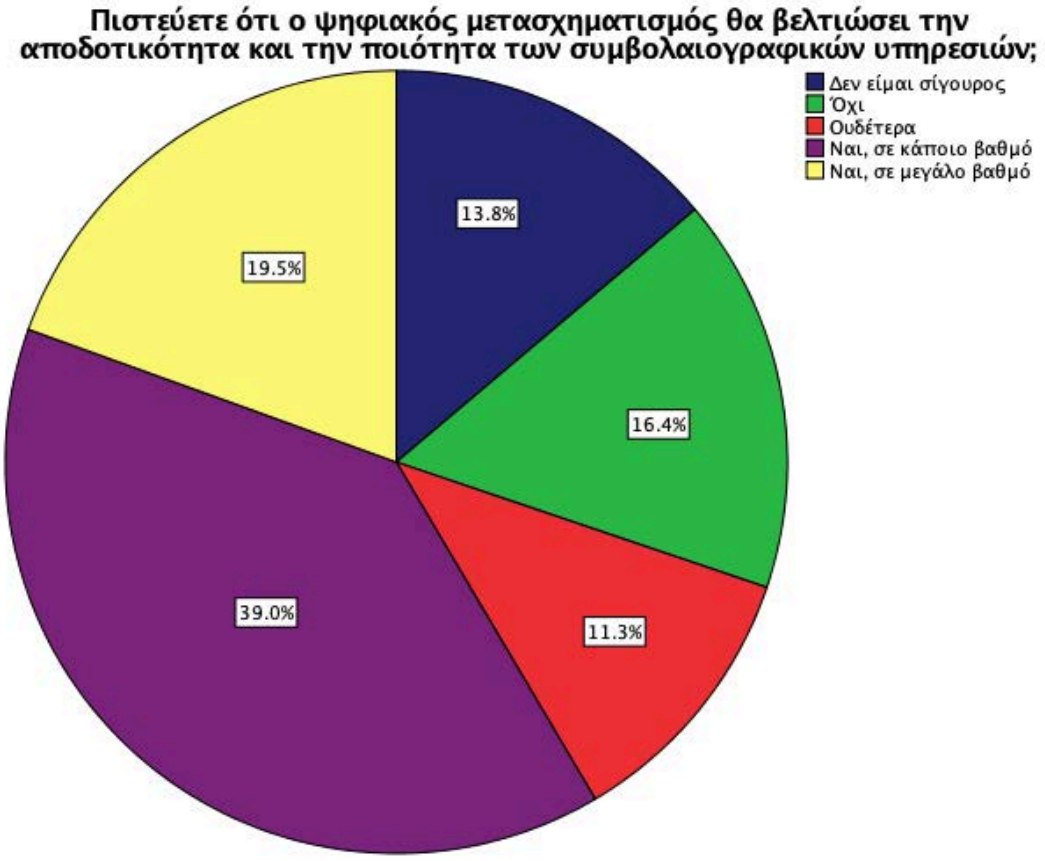

Διάγραμμα 8. Αποτελέσματα για το αν οι συμβολαιογράφοι θεωρούν πως ο ψηφιακός μετασχηματισμός θα βελτιώσει την αποδοτικότητα και την ποιότητα των συμβολαιογραφικών υπηρεσιών

Στον Πίνακα 15 δίνονται τα αποτελέσματα για το ποιες νέες τεχνολογίες ή εργαλεία θα μπορούσαν να μετασχηματίσουν περαιτέρω το επάγγελμα του συμβολαιογράφου στο μέλλον. Η πλειοψηφία των συμβολαιογράφων θεωρεί πως η ασφαλής αποθήκευση στο cloud είναι η τεχνολογία που θα μπορούσε να μετασχηματίσει περαιτέρω το επάγγελμα του συμβολαιογράφου στο μέλλον (ν = 89, 56%). Μικρότερο ποσοστό ανέφερε πως νέες τεχνολογίες ή εργαλεία θα μπορούσαν να μετασχηματίσουν περαιτέρω το επάγγελμα του συμβολαιογράφου στο μέλλον είναι το λογισμικό ηλεκτρονικής ταυτοποίησης (eID) για την ταυτοποίηση πελατών μέσω ασφαλών ψηφιακών μέσων (ν = 57, 35.8%), οι πλατφόρμες e-Notary για τη διεκπεραίωση απομακρυσμένων ψηφιακών συμβολαιογραφικών πράξεων (ν = 51, 32.1%), και τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης για την ανάλυση και επαλήθευση νομικών δεδομένων (ν = 40, 25.2%). Το λιγότερο σημαντικό εργαλείο είναι η

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

συμβολαιογραφία με χρήση του metaverse (ν = 3, 1.9%) και η συμβολαιογραφία βασισμένη σε blockchain (ν = 14, 8.8%).

	Ναι		Όχι	
	ν	%	ν	%
Συμβολαιογραφία βασισμένη σε blockchain	14	8.8%	145	91.2%
Συστήματα τεχνητής νοημοσύνης για την ανάλυση και επαλήθευση νομικών δεδομένων	40	25.2%	119	74.8%
Πλατφόρμες e-Notary για τη διεκπεραίωση απομακρυσμένων ψηφιακών συμβολαιογραφικών πράξεων	51	32.1%	108	67.9%
Λογισμικό ηλεκτρονικής ταυτοποίησης (eID) για την ταυτοποίηση πελατών μέσω ασφαλών ψηφιακών μέσων	57	35.8%	102	64.2%
Λογισμικό ανάλυσης και διαχείρισης δεδομένων	38	23.9%	121	76.1%
Ασφαλής αποθήκευση στο cloud	89	**56.0 %**	70	44.0%
Τεχνολογία τεχνητής νοημοσύνης για την ανάλυση νομικών δεδομένων	33	20.8%	126	79.2%
Συμβολαιογραφία με χρήση του metaverse	3	1.9%	156	98.1%

Πίνακας 15. Αποτελέσματα για το ποιες νέες τεχνολογίες ή εργαλεία θα μπορούσαν να μετασχηματίσουν περαιτέρω το επάγγελμα του συμβολαιογράφου στο μέλλον

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

5.1.5 Μελλοντικές κατευθύνσεις

Η τελευταία ενότητα ερωτήσεων είχε σκοπό να καταγράψει τις απόψεις των συμβολαιογράφων αναφορικά με τις μελλοντικές κατευθύνσεις στη χρήση ψηφιακών εργαλείων στο επάγγελμα τους. Από τον Πίνακα 16 προκύπτει πως η πλειοψηφία των συμβολαιογράφων θεωρεί πως για να είναι πιο αποδοτικά τα ψηφιακά εργαλεία θα πρέπει να υπάρχει μείωση του αριθμού βημάτων για την εκτέλεση μιας ενέργειας (ν = 126, 79.2%), να βελτιωθεί η ταχύτητα επεξεργασίας δεδομένων (ν = 101, 63.5%) και να παρέχεται ψηφιακός βοηθός (chat bot) για αποκλειστική υποστήριξη συμβολαιογράφων (ν = 100, 62.9%). Παρόμοια, η πλειοψηφία των συμβολαιογράφων θεωρεί πως για να είναι πιο αποδοτικά τα ψηφιακά εργαλεία θα πρέπει να γίνει πιο φιλικό το περιβάλλον διεπαφής για το χρήστη (ν = 99, 62.3%), να παρέχονται άμεσες ενημερώσεις συστήματος (ν = 99, 62.3%), να μειωθεί το κόστος απόκτησης και συντήρησης ψηφιακών εργαλείων (ν = 98, 61.6%), να γίνουν πιο εύκολα προσβάσιμα και οργανωμένα τα μενού λειτουργιών (ν = 97, 61%), να απλοποιηθούν οι διαδικασίες back up (ν = 95, 59.7%) και να παρέχεται ενημέρωση νομοθετικών αλλαγών σε πραγματικό χρόνο (ν = 92, 57.9%).

	Ναι		Όχι	
	ν	%	ν	%
Πιο φιλικό περιβάλλον διεπαφής για το χρήστη	99	**62.3 %**	60	37.7%
Ευελιξία χρήσης από κινητές συσκευές	54	34.0%	105	66.0%
Δυνατότητα λειτουργίας από κινητές συσκευές με χαμηλή απαίτηση χρήσης δεδομένων	36	22.6%	123	77.4%
Ταχύτητα επεξεργασίας δεδομένων	101	**63.5 %**	58	36.5%
Άμεσες ενημερώσεις συστήματος	99	**62.3 %**	60	37.7%

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Μείωση αριθμού βημάτων για την εκτέλεση μιας ενέργειας	126	**79.2 %**	33	20.8%
Ενημέρωση νομοθετικών αλλαγών σε πραγματικό χρόνο	92	**57.9 %**	67	42.1%
Ύπαρξη ψηφιακού βοηθού (chat bot) για αποκλειστική υποστήριξη συμβολαιογράφων	100	**62.9 %**	59	37.1%
Απλοποιημένο και αυτοματοποιημένο back up	95	**59.7 %**	64	40.3%
Χαμηλότερο κόστος απόκτησης και συντήρησης ψηφιακών εργαλείων	98	**61.6 %**	61	38.4%
Εύκολα προσβάσιμα και οργανωμένα μενού λειτουργιών	97	**61.0 %**	62	39.0%

Πίνακας 16. Αποτελέσματα για το ποιες βελτιώσεις θα πρέπει να γίνουν στα ψηφιακά εργαλεία

Τέλος, από το Διάγραμμα 9 προκύπτει πως το 46.5% (ν = 74) των συμμετεχόντων θεωρούν πως η ανάθεση της ψηφιοποίησης των γραφειοκρατικών διαδικασιών σε τεχνολογικές εταιρίες ή εταιρίες νομικής τεχνολογίας θα μπορούσαν να ενισχύσουν τον ψηφιακό μετασχηματισμό των συμβολαιογράφων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

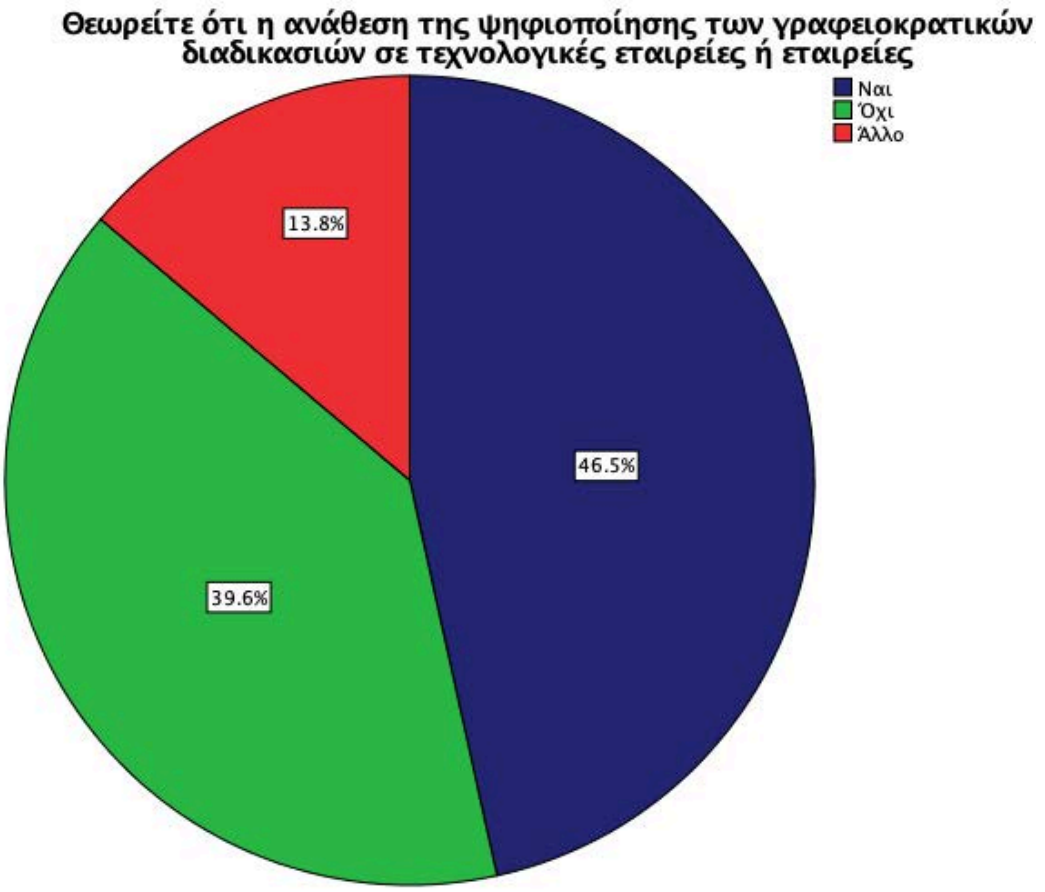

Διάγραμμα 9. Αποτελέσματα για το αν οι συμβολαιογράφοι θεωρούν ότι η ανάθεση της ψηφιοποίησης των γραφειοκρατικών διαδικασιών σε τεχνολογικές εταιρίες ή εταιρίες νομικής τεχνολογίας θα μπορούσαν να ενισχύσουν τον ψηφιακό μετασχηματισμό των συμβολαιογράφων

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Συμπεράσματα έρευνας και συζήτηση

Η κεντρική υπόθεση της παρούσας μελέτης ήταν ότι η ψηφιοποίηση και ο ψηφιακός μετασχηματισμός είναι σήμερα μια απτή πραγματικότητα σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, από την οποία δεν εξαιρείται το επάγγελμα του συμβολαιογράφου. Αν και το τελευταίο συγκαταλέγεται στα λεγόμενα «παραδοσιακά» επαγγέλματα δεν μένει ανεπηρέαστο από τις τεχνολογικές εξελίξεις, οι οποίες αναμφίβολα αλλάζουν το σκηνικό και ωφελούν ταυτόχρονα τους συμβολαιογράφους και τους πελάτες τους. Η ανάλυση που έλαβε χώρα στο πρώτο, το θεωρητικό μέρος της εργασίας τεκμηρίωσε αυτήν ακριβώς την υπόθεση και οδήγησε στον ορισμό ενός σύγχρονου τύπου συμβολαιογράφου, του ψηφιακού. Ουσιαστικά ορίστηκε ότι ο ψηφιακός συμβολαιογράφος είναι ο επαγγελματίας συμβολαιογράφος που αξιοποιεί ψηφιακά μέσα για τη διεκπεραίωση όλων ή ορισμένων καθηκόντων του.

Στην έρευνα που διενεργήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης δεν έγινε διαχωρισμός του πληθυσμού των συμβολαιογράφων που θα συμμετείχαν στη διαδικασία συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου. Με άλλα λόγια, δεν αναζητήθηκαν ή επιλέχθηκαν συμβολαιογράφοι που εργάζονται στην Ελλάδα ως ψηφιακοί, μιας και κάτι τέτοιο θεωρείται ακόμα δυσεύρετο στην εγχώρια δημοσιονομική και κοινωνική πολιτική. Υπό αυτό το πρίσμα, η κεντρική υπόθεση δεν διαφοροποιήθηκε και σίγουρα δεν υποστηρίχθηκε ως αναντίρρητη πραγματικότητα το ότι ο θεσμός του συμβολαιογράφου έχει μετασχηματιστεί ψηφιακά στην Ελλάδα. Για τον λόγο αυτό, οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα αποκτούν ακόμα μεγαλύτερη σημασία, δεδομένου και ότι δεν υπάρχει κάποια θεσμοθετημένη τυπική ή άτυπη εκπαίδευση των συμβολαιογράφων στην ψηφιακή τεχνολογία. Έτσι, ο ψηφιακός εγγραμματισμός τους προκύπτει ως τυχαία μεταβλητή που εξαρτάται από το μορφωτικό υπόβαθρο του κάθε συμμετέχοντα ή/και από τη φιλοδοξία του να αυτο-μορφωθεί τεχνολογικά προκειμένου να αποκτήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Από τις απαντήσεις των ερωτώμενων εξάγεται ότι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των συμβολαιογράφων στην Ελλάδα σήμερα (στην έρευνα υπερβαίνει το 98%), χρησιμοποιεί τα διαθέσιμα ψηφιακά εργαλεία με σκοπό την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη εκτέλεση των καθηκόντων τους. Ωστόσο, η εν λόγω στροφή στην ψηφιακή τεχνολογία είναι πολύ πρόσφατη μιας και άρχισε να καταγράφεται την

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

τελευταία τριετία. Η τάση αυτή συμφωνεί με την αντίστοιχη της διεθνούς βιβλιογραφίας, η οποία οφείλει την ανάδυσή της στο ξέσπασμα της πανδημίας Covid-19 και την επιβολή των μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης και ελαχιστοποίησης της κινητικότητας. Επομένως, η συμβολαιογραφία στην Ελλάδα ακολούθησε έστω και με διστακτικά βήματα, την επιβαλλόμενη συνθήκη και αναγκαστικά ίσως, «ανοίχθηκε» σε τεχνολογίες που διαφορετικά δε φαίνεται να είχαν την παραμικρή τύχη στο παγιωμένο παραδοσιακό πλαίσιο λειτουργίας.

Τα πιο δημοφιλή και ευρέως χρησιμοποιούμενα ψηφιακά εργαλεία από συμβολαιογράφους που δραστηριοποιούνται στην ελληνική δημοσιονομική και κοινωνική πολιτική, σύμφωνα με τους ερωτώμενους, είναι οι ψηφιακές σφραγίδες, οι ασφαλείς ηλεκτρονικές πλατφόρμες πληρωμών και τα λογισμικά διαχείρισης εγγράφων. Ένα από αυτά ή όλα αξιοποιούνται σε καθημερινή βάση για την ολοκλήρωση συμβολαιογραφικών πράξεων και δραστηριοτήτων από μια πολύ μεγάλη μερίδα συμβολαιογράφων, αφού το 88% των ερωτώμενων συμφώνησαν ως προς αυτό. Αξίζει να αναφερθεί ότι από τις απαντήσεις τους για τα δημοφιλέστερα ψηφιακά εργαλεία δεν μπορεί να διαπιστωθεί με ασφάλεια αν οι συμβολαιογράφοι αυτοί εκτελούν πράξεις απομακρυσμένες/διαδικτυακές ή ηλεκτρονικές. Ωστόσο, το τελευταίο δεν προσδιορίζει το είδος των εργασιών που υλοποιούνται μέσω της τεχνολογίας της τηλεδιάσκεψης, δεν αποκαλύπτει δηλαδή αν οι συμβολαιογράφοι αξιοποιούν τα εν λόγω εργαλεία για την ολοκλήρωση συμβολαιογραφικών πράξεων ή απλώς, για την επικοινωνία με τους εμπλεκόμενους στο περιθώριο των εργασιών.

Από την προσωπική εμπειρία της ερευνήτριας, αλλά με ένα αρκετά υψηλό βαθμό επισφάλειας, μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι Έλληνες συμβολαιογράφοι λειτουργούν περισσότερο ως e-συμβολαιογράφοι κι όχι ως online ακόμα, παρά το γεγονός ότι η απάντηση για τη χρήση λογισμικών τηλεδιάσκεψης αγγίζει σχεδόν το 50%. Η ανωτέρω «επισφαλής» διαπίστωση σχετίζεται με την απουσία αναφορών σε προηγμένα ψηφιακά εργαλεία, όπως το blockchain και το AI, καθώς επίσης με τα χαμηλά ποσοστά χρήσης λογισμικών δημιουργίας αυτοματοποιημένων νομικών εγγράφων, παρακολούθησης συμμόρφωσης σε νομικά και κανονιστικά πλαίσια, και διαχείρισης ροής εργασίας για την οργάνωση και την παρακολούθηση ψηφιακών διαδικασιών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Αναφορικά με τις ψηφιακές δεξιότητες που απαιτούνται προκειμένου ένας συμβολαιογράφος να καταστεί ψηφιακός, οι περισσότεροι συμμετέχοντες στην έρευνα δήλωσαν ότι είναι πολύ σημαντική η ικανότητά του να διαχειρίζεται και να οργανώνει ψηφιακά αρχεία και έγγραφα, να διαχειρίζεται ψηφιακές συναλλαγές και ηλεκτρονικές πληρωμές, να ενσωματώνει στην πράξη νέες τεχνολογίες, να χρησιμοποιεί και να επαληθεύει ηλεκτρονικές υπογραφές. Τα αμέσως πιο σημαντικά ψηφιακά προσόντα που καλό είναι να έχει ένας συμβολαιογράφος του μέλλοντος είναι κατά τους ερωτώμενους η ικανότητα ηγεσίας και καθοδήγησης της μετάβασης σε ψηφιακές διαδικασίες, η γνώση ζητημάτων κυβερνοασφάλειας και προστασίας προσωπικών δεδομένων, καθώς επίσης οι δεξιότητες χρήσης συστημάτων ψηφιακής επικύρωσης και ψηφιακής σφραγίδας. Σύμφωνα με τον κατάλογο των ψηφιακών δεξιοτήτων που ορίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2022), οι δεξιότητες που επισημαίνονται στην παρούσα μελέτη είναι κατεξοχήν «Πληροφοριακού εγγραμματισμού και γνώσης δεδομένων». Από την άλλη, συμφωνούν ότι λιγότερο σημαντικές είναι οι δεξιότητες απομακρυσμένης ταυτοποίησης πελατών και εργαλείων τηλεδιάσκεψης, διαχείρισης ροής εργασίας (workflow management) και συμμόρφωσης με κανονισμούς προστασίας δεδομένων (GDPR). Επομένως, σύμφωνα πάλι με τον κατάλογο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι συμμετέχοντες στην έρευνα θεωρούν μικρότερης σημασίας τις δεξιότητες «Ασφάλειας» και «Δημιουργίας ψηφιακού περιεχομένου».

Βάσει των ανωτέρω, οι συμβολαιογράφοι του δείγματος αντιλαμβάνονται τη μετάβαση στην ψηφιακή εποχή μέσω της κατάκτησης ενός υψηλού βαθμού ψηφιακού εγγραμματισμού και γνώσης. Θεωρούν δηλαδή, ότι καθίστανται τεχνολογικά επαρκείς όταν μαθαίνουν να αξιοποιούν συγκεκριμένα ψηφιακά εργαλεία σε καθημερινή συχνότητα. Ωστόσο, δεν φαίνεται να δίνουν ιδιαίτερη βάση στη δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου και σε σημαντικά ζητήματα ασφάλειας, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι οι συμβολαιογράφοι που δραστηριοποιούνται στην ελληνική δημοσιονομική και κοινωνική πολιτική εξακολουθούν να επενδύουν στη «δια ζώσης» και στην «πρόσωπο με πρόσωπο» επικοινωνία. Έτσι, κύριο μέλημά τους δεν είναι τόσο ο εξ ολοκλήρου ψηφιακός μετασχηματισμός των εργασιών τους, αλλά η ικανότητά τους να αξιοποιούν προς διευκόλυνση τα νέα τεχνολογικά εργαλεία που τους παρέχονται. Είναι ασφαλές να υποστηριχθεί ότι οι Έλληνες συμβολαιογράφοι εμφανίζονται περισσότερο έτοιμοι να ενσωματώσουν ψηφιακές πρακτικές στην

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

καθημερινότητά τους «στο γραφείο», παρά να υιοθετήσουν μια ολιστική τεχνολογική κουλτούρα που «δείχνει» τον δρόμο για τον ψηφιακό μετασχηματισμό στην πράξη.

Το ανωτέρω τεκμηριώνεται σε σημαντικό βαθμό και από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στα ερωτήματα σχετικά με τις νομικές γνώσεις που κατά τη γνώμη τους απαιτούνται για την προσαρμογή των συμβολαιογράφων στον ψηφιακό μετασχηματισμό. Αν και θα περίμενε κανείς ότι οι ερωτώμενοι θα συμφωνούσαν με μεγάλο ποσοστό ότι οι νομικές γνώσεις είναι απολύτως απαραίτητες για την ομαλή και αποτελεσματική μετάβαση στο ψηφιακό, παρατηρείται μια μετριοπάθεια που ενδεχομένως ερμηνεύεται από την ισχυρή προσκόλλησή τους στο «παραδοσιακό». Θεωρούν αρκετά σημαντικό να έχει ο σύγχρονος συμβολαιογράφος γνώσεις που αφορούν στη νομοθεσία που διέπει τις ηλεκτρονικές υπογραφές, αλλά σταδιακά οι απαντήσεις μεταξύ του «ναι» και του «όχι» δεν αποκλίνουν σημαντικά. Συγκεκριμένα, είναι λιγότεροι όσοι δηλώνουν ότι απαιτούνται γνώσεις κανονισμού προστασίας δεδομένων και ψηφιακών μέσων πληρωμής, και ακόμα λιγότεροι όσοι υπογραμμίζουν ως αναγκαίες εκείνες για τη διαχείριση ψηφιακών αποδείξεων σε νομικές διαδικασίες και για την εφαρμογή ηλεκτρονικών σφραγίδων. Βάσει αυτών, διαφαίνεται και πάλι ότι οι ερωτώμενοι συμβολαιογράφοι αντιλαμβάνονται τον ψηφιακό μετασχηματισμό ως ψηφιοποίηση, δηλαδή ως κάτι βοηθητικό στον μέχρι τώρα τρόπο που ασκούν τα καθήκοντά τους. Επομένως, δεν τον αντιλαμβάνονται ως ριζοσπαστική αλλαγή, αλλά μάλλον ως τεχνολογική προσαρμογή.

Στη συνέχεια της διαδικασίας υπογραμμίζουν ότι οι ανωτέρω γνώσεις και η κατάκτηση ενός ικανοποιητικού ψηφιακού εγγραμματισμού στην ελληνική συμβολαιογραφία είναι απόρροια προαιρετικής και επιλεγόμενης παρακολούθησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων κι όχι υποχρεωτικής τυπικής εκπαίδευσης. Όσοι δηλώνουν ότι έχουν εκπαιδευτεί ψηφιακά και νομικά είναι όσοι έχουν επενδύσει στην αυτοεκπαίδευση και συμμετείχαν σε προγράμματα που παρέχονται κυρίως από τους κατά τόπους Συλλόγους Συμβολαιογράφων ή από άλλους φορείς που δεν αναφέρονται. Σε κάθε περίπτωση είναι έκδηλη η απουσία της πολιτείας σε σχέση με την εκπαίδευση, την κατάρτιση ή την επιμόρφωση των συμβολαιογράφων στα ψηφιακά μέσα, γεγονός που επιβεβαιώνει την κυρίαρχη τάση που παρατηρείται σε διεθνές επίπεδο: απουσία της τυπικής εκπαίδευσης από τον ψηφιακό αλφαβητισμό των συμβολαιογράφων. Για τον λόγο αυτό, το 83% περίπου των συμβολαιογράφων του δείγματος απάντησαν ότι η ικανότητά τους να αξιοποιούν ψηφιακά μέσα κατά τη

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

διεκπεραίωση των καθηκόντων τους οφείλεται στην προσωπική τους επιλογή και επιθυμία να λάβουν εξειδικευμένη εκπαίδευση.

Το γεγονός ότι δεν προβλέπεται στην Ελλάδα τυπική ή και επαρκής άτυπη ειδική εκπαίδευση σχετικά με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων στις συμβολαιογραφικές διαδικασίες επισημαίνεται ως μια από τις βασικότερες προκλήσεις με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι οι εθνικοί συμβολαιογράφοι σήμερα. Έτσι, από τη μια οι συμβολαιογράφοι επιφορτίζονται σχεδόν αποκλειστικά την ευθύνη να κατακτήσουν τις απαιτούμενες ψηφιακές δεξιότητες προκειμένου να εξελιχθούν στο επάγγελμά τους σύμφωνα με τις επιταγές της ψηφιοποίησης και του ψηφιακού μετασχηματισμού και από την άλλη καλούνται να σπαταλήσουν χρόνο και χρήμα για την αναζήτηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων που δεν είναι απολύτως σίγουρο ότι θα τους βοηθήσουν πραγματικά να διαχειριστούν την πολυπλοκότητα των ψηφιακών εργαλείων. Ως προς το τελευταίο μάλιστα, το 50% περίπου όσων ερωτώμενων έλαβαν κάποιου είδους τεχνολογική εκπαίδευση, δηλώνουν ικανοποιημένοι από την αποτελεσματικότητά της. Έτσι, «μένει» ένα πολύ σημαντικό ποσοστό που δηλώνουν ότι οι γνώσεις που αποκόμισαν είναι μέτρια ή καθόλου αποτελεσματικές στην πράξη.

Επομένως, δεν είναι απαραίτητη μόνο η παρακολούθηση θεωρητικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, αλλά η καλλιέργεια και η κατάκτηση έμπρακτων γνώσεων που βρίσκουν αποτελεσματική εφαρμογή και πραγματικά βοηθούν τους συμβολαιογράφους όχι μόνο να αξιοποιούν ηλεκτρονικά μέσα, αλλά να επιδιώκουν να καταστούν ψηφιακοί. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η πανεπιστημιακή κατάρτιση των συμβολαιογράφων βασίζεται αποκλειστικά στο εδώ και δεκαετίες παραδοσιακό πλαίσιο λειτουργίας του θεσμού που εκπροσωπούν, η αναγκαστική στροφή στην τεχνολογία με ίδιο κόστος σε χρήμα, χρόνο και κόπο φαντάζει εξαιρετικά δύσκολη. Υπό αυτό το πρίσμα, οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι χωρίς περαιτέρω εξειδικευμένη κατάρτιση ή επιμόρφωση, οι συμβολαιογράφοι θα εξακολουθούν να στερούνται ψηφιακού αλφαβητισμού, θα εξακολουθούν να μην είναι σε θέση να αποκομίζουν τα οφέλη των ψηφιακών εργαλείων και θα μένουν σταθερά «πίσω από την εποχή τους». Στο περιθώριο αυτού του δεδομένου αξίζει να αναφερθεί ότι οι συμμετέχοντες δεν αναγνωρίζουν ότι υπάρχει οποιασδήποτε έντασης αντίσταση των συμβολαιογράφων στην ψηφιακή αλλαγή.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες στην έρευνα, σε ποσοστό που υπερβαίνει το 55%, αναγνωρίζουν ότι η υιοθέτηση και η χρήση ψηφιακών εργαλείων έχει σημαντική και πολύ σημαντική επίδραση στην αποδοτικότητα των συμβολαιογράφων, στην αξιοπιστία των παρεχόμενων υπηρεσιών και την ενίσχυση της ασφάλειάς τους. Αντιθέτως, αξιολογούν ως καθόλου ή μετρίως μόνο σημαντική τη συμβολή της ενσωμάτωσης της ψηφιακής τεχνολογίας σε σχέση με τη βελτίωση του αισθήματος ικανοποίησης και προστασίας των πελατών τους. Η αντίθεση αυτή καταδεικνύει κατά πάσα πιθανότητα, ότι οι συμβολαιογράφοι νιώθουν σίγουροι για τον εαυτό τους και την επαγγελματική τους επάρκεια, ώστε να μην εξαρτάται το αν θα ικανοποιήσουν τους πελάτες τους από τα τεχνολογικά μέσα που χρησιμοποιούν. Η τοποθέτηση αυτή είναι για ακόμη μια φορά ενδεικτική της πεποίθησής τους ότι η τεχνολογία είναι βοηθητική κι όχι το μέσο για τον ριζικό μετασχηματισμό του τρόπου που διεκπεραιώνουν τα καθήκοντά τους.

Κατά την εφαρμογή των ψηφιακών εργαλείων στην πράξη, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων απαντά ότι αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες όταν συντρέχουν τεχνικά προβλήματα με τα οποία δεν έχουν καμία εξοικείωση. Σε αυτό μπορεί να οφείλεται, όπως υποδεικνύουν οι ίδιοι, στην έλλειψη του επαρκούς ψηφιακού αλφαβητισμού, που όπως καταδείχθηκε σε προηγούμενες απαντήσεις τους, είναι μια υπαρκτή πρόκληση που τίθεται υπό διαχείριση μόνο κατόπιν ανάληψης πρωτοβουλιών. Αντιθέτως, δεν αναγνωρίζουν ως σημαντικά προσκόμματα τα νομικά εμπόδια, το κόστος της εφαρμογής των ψηφιακών μέσων και την έλλειψη επαρκών νομοθετικών ρυθμίσεων. Η παραγνώριση του προβλήματος του ελλιπούς νομοθετικού πλαισίου για τη ρύθμιση της ψηφιακής συμβολαιογραφίας είναι και πάλι ενδεικτική της αντίληψης των ερωτώμενων συμβολαιογράφων ότι τα ψηφιακά μέσα λειτουργούν υποστηρικτικά.

Ένα επιμέρους αποκαλυπτικό στοιχείο της χαμηλής ψηφιακής εγγραμματοσύνης των ερωτώμενων είναι η μικρή σημασία που αναγνωρίζουν στην ασφάλεια που παρέχουν πρωτίστως οι τεχνολογίες κρυπτογράφησης δεδομένων και δευτερευόντως οι κανονισμοί προστασίας δεδομένων. Αντιθέτως, επισημαίνουν σε ικανοποιητικό ποσοστό μόνο τη σπουδαιότητα των ασφαλών ψηφιακών υπογραφών που αποτελούν βασικό μέρος της e συμβολαιογραφικής διαδικασίας. Στο ίδιο πνεύμα, όταν καλούνται να αποτιμήσουν την αξία συγκεκριμένων τεχνολογιών και εργαλείων στον ψηφιακό μετασχηματισμό του επαγγέλματός τους στο μέλλον, επιδεικνύουν μια

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

σημαντική άγνοια και σαφώς μια ελλιπή γνώση ως προς αυτά. Οι μισοί περίπου από τους ερωτώμενους αναγνωρίζουν ως καθοριστικής σημασίας εργαλείο το cloud που επιτρέπει την αποθήκευση δεδομένων με ασφάλεια, ενώ αρκετά λιγότεροι επισημαίνουν τη σημασία του λογισμικού ηλεκτρονικής ταυτοποίησης και των πλατφορμών e-Notary για τη διεκπεραίωση απομακρυσμένων ή online πράξεων. Από εκεί και πέρα καθίσταται περισσότερο από σαφής η μη γνώση και η μη εξοικείωση με σημαντικά ψηφιακά εργαλεία που πραγματικά συμβάλλουν στον ψηφιακό μετασχηματισμό του θεσμού της συμβολαιογραφίας. Για παράδειγμα, η τεχνολογία blockchain που στη διεθνή βιβλιογραφία προτείνεται ως μια από τις πιο πρόσφατες εξελίξεις στον ψηφιακό μετασχηματισμό του επαγγέλματος του συμβολαιογράφου, αποτιμάται στην παρούσα έρευνα ως ήσσονος σημασίας. Πιθανότερη εξήγηση είναι ότι οι ερωτώμενοι συμβολαιογράφοι δεν γνωρίζουν τι μπορεί να τους προσφέρει η εν λόγω τεχνολογία.

Στις ερωτήσεις που αφορούν στις μελλοντικές κατευθύνσεις, οι συμμετέχοντες στην έρευνα συμβολαιογράφοι εστιάζουν στην ανάγκη απλοποίησης του τρόπου που εκτελούνται οι συμβολαιογραφικές πράξεις και ενέργειες. Αυτή η απάντηση συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό προτίμησης. Οι υπόλοιπες που κυμαίνονται στα ίδια επίπεδα είναι προσανατολισμένες στην επιτάχυνση των διαδικασιών επεξεργασίας δεδομένων, την παροχή ψηφιακού βοηθούν (chat bot) για την έμπρακτη υποστήριξη των συμβολαιογράφων κατά τη διεκπεραίωση των καθηκόντων τους, το φιλικότερο περιβάλλον διεπαφής για τον χρήστη και τις αμεσότερες ενημερώσεις των συστημάτων, το χαμηλότερο κόστος απόκτησης και συντήρησης των ψηφιακών εργαλείων, την προσβασιμότητα και την οργάνωση του μενού λειτουργιών, την ενημέρωση των νομοθετικών αλλαγών σε πραγματικό χρόνο, την αυτοματοποίηση και την απλοποίηση του back up. Οι περισσότεροι ερωτώμενοι δε βρίσκουν ιδιαίτερη χρησιμότητα στην προσαρμογή των ψηφιακών εργαλείων, ώστε να εκτελούν πράξεις από κινητές συσκευές, δείχνοντας εκ νέου τη σαφή τους προτίμηση στο «σταθερό» και «οικείο».

Όταν οι ανωτέρω απαντήσεις διασταυρώνονται με το αποτέλεσμα της τελευταίας απόφανσης διαμορφώνεται μια παραδοξότητα. Καθ' όλη την πορεία της διαδικασίας οι απαντήσεις των ερωτώμενων αποκαλύπτουν επαγγελματίες συμβολαιογράφους με μέτρια ή μικρή γνώση τεχνολογικών και ψηφιακών θεμάτων. Αναμφίβολα, ο ψηφιακός τους εγγραμματισμός περιορίζεται στη χρήση των καθημερινών εργαλείων

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

που λειτουργούν διευκολυντικά και βοηθητικά στα παραδοσιακά τους καθήκοντα. Για τον λόγο αυτό, δεν είναι καθόλου μη αναμενόμενο οι προτάσεις τους για το μέλλον να είναι προσανατολισμένες στην υποστήριξη, στην απλοποίηση, στη βελτίωση και στη διευκόλυνση. Εξάλλου, όπως προαναφέρθηκε οι ψηφιακές τους δεξιότητες περιορίζονται στη χρήση και όχι στη δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου. Επομένως, δεν είναι οι ίδιοι σε θέση να προσαρμόσουν τα εργαλεία στις δικές τους ανάγκες, δεν διαθέτουν τις κατάλληλες γνώσεις να τα επεκτείνουν ή να τα κατευθύνουν αναλόγως κάθε φορά την περίπτωση, δεν έχουν την εξειδικευμένη εκπαιδευτική εμπειρία να προχωρούν με βεβαιότητα στα επόμενα τεχνολογικά βήματα. Αν και δηλώνουν ότι χρειάζονται υποστήριξη ως προς τη διαχείριση των νέων μέσων, διαφωνούν με την ανάθεση της ψηφιοποίησης των γραφειοκρατικών τους καθηκόντων σε τεχνολογικές εταιρίες ή εταιρίες νομικής τεχνολογίας. Το παράδοξο αυτό ενδεχομένως, μπορεί να ερμηνευτεί ως απόρροια της πεποίθησής τους ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση κάποιων ψηφιακών ή ηλεκτρονικών μέσων κατά τη διεκπεραίωση των καθηκόντων τους με τρόπο που δεν διαφοροποιείται σημαντικά από τον παραδοσιακό. Με άλλα λόγια, αν οι ερωτώμενοι είχαν πλήρη επίγνωση του τι σημαίνει πραγματικά ο ψηφιακός μετασχηματισμός του επαγγέλματός τους, θα συμφωνούσαν σε ένα πολύ υψηλό ποσοστό ότι η ανάθεση της μετάβασης από το παραδοσιακό στο ψηφιακό μπορεί να ανατεθεί σε εξειδικευμένες εταιρίες τεχνολογίας.

Ενδιαφέροντα είναι τα ευρήματα των απαντήσεων των συμμετεχόντων συμβολαιογράφων στις ερωτήσεις που υπάρχει σαφής διαχωρισμός μεταξύ των «ικανών» ή/και «πολύ ικανών» και των «μέτρια ικανών» ή/και «μη ικανών» στον χειρισμό των ψηφιακών εργαλείων. Όσον αφορά στην ψηφιακή τους επάρκεια ή ανεπάρκεια αντιστοίχως, η διαφοροποίηση δεν φαίνεται να οφείλεται στην επιλογή του τρόπου (αυτο)εκπαίδευσης, αλλά μάλλον στο πώς αξιολογούν την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων που παρακολούθησαν. Συγκεκριμένα, όσοι ερωτώμενοι δηλώνουν «ικανοί» ή/και «πολύ ικανοί» δηλώνουν αρκετά ικανοποιημένοι από την (αυτο)εκπαίδευσή τους, την οποία χαρακτηρίζουν «αποτελεσματική», ενώ όσοι δηλώνουν «μη ικανοί» ή/και «μέτρια ικανοί» δηλώνουν μέτρια ικανοποιημένοι από την (αυτο)εκπαίδευσή τους, την οποία χαρακτηρίζουν ομοίως, «μέτρια αποτελεσματική». Ενδεχομένως, η αξιολόγηση της

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

αποτελεσματικότητας της (αυτο)εκπαίδευσης να σχετίζεται με τις ψηφιακές ή τεχνολογικές γνώσεις των συμμετεχόντων συμβολαιογράφων πριν από αυτή.

Τόσο οι πρώτοι όσο και οι δεύτεροι δηλώνουν ότι έχουν υψηλή επάρκεια στο να υπογράφουν ψηφιακά και να χειρίζονται με ασφάλεια τις ηλεκτρονικές πλατφόρμες πληρωμών, ενώ δηλώνουν ότι χειρίζονται αρκετά ικανοποιητικά τα λογισμικά διαχείρισης εγγράφων. Ομοίως, συμφωνούν ότι δυσκολεύονται πάρα πολύ να αξιοποιήσουν τα συστήματα παρακολούθησης της συμμόρφωσης σε νομικά και κανονιστικά πλαίσια, και αρκετά για να χειριστούν τα συστήματα διαχείρισης πελατών (CRM). Αν και οι έχοντες πολύ ικανοποιητική και ικανοποιητική επάρκεια ψηφιακών γνώσεων φαίνεται να υπερτερούν όσον αφορά στη γνώση και τον χειρισμό των ψηφιακών εργαλείων, οι διαφορές τους με τους μη έχοντες είναι ποσοστιαίως μικρές. Το γεγονός αυτό ενδεχομένως οφείλεται στην παραδοχή ότι οι ψηφιακές δεξιότητες των ερωτώμενων είναι απόρροια αυτοεκπαίδευσης σε ποσοστό που αγγίζει το 85% και στις δύο άτυπες κατηγορίες ερωτώμενων.

Παρά τη διαφοροποίηση στην κατά δήλωση ψηφιακή τους επάρκεια, οι ερωτώμενοι συμφωνούν ότι είναι πολύ σημαντική για τους συμβολαιογράφους κατά σειρά, η δεξιότητα της διαχείρισης και οργάνωσης ψηφιακών αρχείων και εγγράφων, της διαχείρισης ψηφιακών συναλλαγών και ηλεκτρονικών πληρωμών, της ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών και της χρήσης και επαλήθευσης ηλεκτρονικών υπογραφών. Στον αντίποδα, θεωρούν εξίσου, ότι η λιγότερο σημαντική δεξιότητα που χρειάζεται να έχει ένας σύγχρονος συμβολαιογράφος είναι της απομακρυσμένης ταυτοποίησης των πελατών και χειρισμού των εργαλείων τηλεδιάσκεψης. Το παράδοξο σε σχέση με το εν λόγω εύρημα έγκειται στο ότι όσο πιο «ικανοί» δηλώνουν οι ερωτώμενοι, τόσο περισσότερο διαφωνούν αναφορικά με τη χρησιμότητας της εν λόγω δεξιότητας. Η αρνητική αυτή στάση των συμμετεχόντων συμβολαιογράφων ως προς την ικανότητα διεκπεραίωσης απομακρυσμένων πράξεων, επιβεβαιώνουν τα προηγούμενα πορίσματα σχετικά με το ότι προτιμούν και εμμένουν στον παραδοσιακό χαρακτήρα των δια ζώσης και πρόσωπο-με-πρόσωπο διαδικασιών. Η διαπίστωση αυτή, καταδεικνύει επίσης, ότι οι συμβολαιογράφοι στην Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα, αν και εμφανίζονται «ανοικτοί» στην προοπτική της ψηφιοποίησης του επαγγέλματός τους, δεν διακατέχονται από ανάλογη κουλτούρα ψηφιακού μετασχηματισμού. Με άλλα λόγια, αρκούνται στη χρήση της «διεκπεραιωτικής» τεχνολογίας και όχι στη ριζική

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

αλλαγή του τρόπου που αντιλαμβάνονται το επάγγελμά τους ως επάγγελμα του τεχνολογικού μέλλοντος.

Επιγραμματικά και επιλογικά, η παρούσα έρευνα κατέδειξε ότι οι συμβολαιογράφοι που δραστηριοποιούνται στην ελληνική δημοσιονομική και κοινωνική πολιτική είναι εξοικειωμένοι με την είσοδο της τεχνολογίας στο επάγγελμά τους και προσπαθούν να την αξιοποιούν καθημερινά. Ωστόσο, οι συναφείς με την ψηφιακή τεχνολογία γνώσεις τους είναι απόρροια προσωπικών επιλογών επιμόρφωσης ή κατάρτισης, και όχι μέρος της θεσμοθετημένης και τυπικής εκπαίδευσής τους. Για τον λόγο αυτό, είτε δεν την αξιολογούν ως ιδιαιτέρως αποτελεσματική, είτε αρκούνται στο να τη θεωρούν ικανοποιητική για τη πιο ευέλικτη διεκπεραίωση των παραδοσιακών συμβολαιογραφικών τους πράξεων. Έτσι, οι συμβολαιογράφοι του δείγματος δεν μπορούν να θεωρηθούν ψηφιακά εγγράμματοι σε βαθμό που τους επιτρέπει να καταστούν ψηφιακοί. Αντιθέτως, θεωρούν ότι τα ηλεκτρονικά και ψηφιακά εργαλεία προορίζονται να διευκολύνουν τον τρόπο που χειρίζονται και αποθηκεύουν τα δεδομένα ή που αξιοποιούν την ηλεκτρονική υπογραφή ή σφραγίδα τους, και όχι ότι μπορούν να τους βοηθήσουν να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Θεωρούν ότι οι βασικές ψηφιακές δεξιότητές τους θα πρέπει να είναι προσανατολισμένες στον «πληροφοριακό εγγραμματισμό και την κατάκτηση γνώσεων δεδομένων» και ότι λοιπές δεξιότητες μπορούν να υποκατασταθούν από τις παραδοσιακές. Το τοπίο γύρω από τον ψηφιακό μετασχηματισμό του θεσμού του συμβολαιογράφου θολώνει κυρίως εξαιτίας της έλλειψης αυστηρού νομοθετικού πλαισίου και θεσμοθετημένης τυπικής εκπαίδευσης πανεπιστημιακού επιπέδου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Βαθρακοκοίλης, Β. (2010). *Ερμηνεία-Νομολογία Αστικού Κώδικα*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα

Βασιλόπουλος, Κ. (2018). Συμβολαιογραφική Πράξη και Αποδεικτική Δύναμη, *Δικαιοσύνη και Δίκαιο*, 42(3), 189-200

Γέσιου-Φαλτσή, Π. (2023). *Δίκαιο αναγκαστικής εκτελέσεως*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: 97

Γεωργιάδης, Α. (2019). *Γενικές αρχές Αστικού Δικαίου*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Π.Ν. Σάκκουλας

Creswell, J. W. (2016). *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση: Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση της Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας*, Κουβαράκου, Ν. (μτφρ), Αθήνα: Ίων

Ίσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*, Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

Καλφάογλου, Φ. (2022). Blockchain – Η τεχνολογία κατανεμημένου καθολικού, *eforologia*. Ανακτήθηκε στις 11/10/2024 από: https://www.e-forologia.gr/cms/viewContents.aspx?id=226276

Καράσης, Μ. (1996). *Εγχειρίδιο Γενικών Αρχών*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Αντ. Ν. Σάκκουλας

Καρλάφτη-Μουρατίδη Φ. (2008-2012). Το επάγγελμα του συμβολαιογράφου στην Κέρκυρα επί βενετοκρατίας, *Εώα και Εσπέρια*, 8, 145-205

Κωτσάκης, Η. (χ.χ.). *Αποστολή, σκοπός, έργο και ιστορική διαδρομή του συμβολαιογραφικού θεσμού*, Συμβολαιογραφικός Σύλλογος Εφετείων Αθηνών-Πειραιώς-Αιγαίου & Δωδεκανήσου

Μανωλόπουλος, Π. (2020). Η Διαδικασία Αναγκαστικής Εκτέλεσης από τον Συμβολαιογράφο, *Επιθεώρηση Δικαίου και Δικαιοσύνης*, 55(2), 123-137

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Murray, R., van den Bergh, R., Montangie, Y., Κωτσάκης, Η. & Villaló, P.C. (2011). *Πανδέκτης Συμβολαιογραφικής Λειτουργίας στην Ελλάδα και την Ευρώπη, AU*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα

Νίκας, Ν. (2023). *Δίκαιο αναγκαστικής εκτελέσεως*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα

Παπαγεωργίου, Ν. (2019). Ο ρόλος του συμβολαιογράφου στην ασφάλεια των συναλλαγών, *Νομικό Βήμα*, 67(4), 234-250

Παπαγεωργίου, Ι. (2015). Απλή Τυχαία Δειγματοληψία. Στο: Παπαγεωργίου, Ι. (επιμ), *Θεωρία δειγματοληψίας*, Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις

Παπαντωνίου, Δ. (2009). *Γενικές αρχές Αστικού Δικαίου*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα

Παπαστερίου, Δ. & Κλαβανίδου, Δ. (2021). *Δίκαιο της δικαιοπραξίας*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα

Παπαστερίου, Δ. (2008). *Εμπράγματο δίκαιο*, 3ος Τόμ., Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα

Πλαστήρας, Κ. (2017). Ο συμβολαιογράφος ως επί του πλειστηριασμού υπάλληλος. Στο: Διαμαντόπουλος, Γ. (επιμ), *Ο κομβικός ρόλος του συμβολαιογράφου στο Δίκαιο*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα

Robson, C. (2010). Η Έρευνα του Πραγματικού Κόσμου: ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές, Νταλάκου, Β. & Βασιλικού, Κ. (μτφρ), Αθήνα: Gutenberg

Σπυριδάκης, Ι. (2018). *Κληρονομικό δίκαιο*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα

Τσάκος, Γ. (2019). Η Αναγκαστική Εκτέλεση και ο Ρόλος του Συμβολαιογράφου στην Ελληνική Νομοθεσία, *Νομικό Βήμα*, 68(3), 198-210

Ξενόγλωσση

Adhi, Y.P., Sulistianingsih, D., Widanarti, H., Rahmanda, B. & Prabowo, M.S. (2022). Document Digitization by Notary as Part of Cyber Notary Provision, *Pandecta*, 17(2), 313-322

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Agibalova, E.N. & Ryzhova, A.A. (2022). Modern notary in the era of Digital Transformation, *Legal Concept Pravovaya paradigma*, 21(1), 166-170

Albukhitan, S. (2020). Developing Digital Transformation Strategy for Manufacturing, *Procedia Computer Science*, 170, 664–671

Bartholomae, F.W. (2018). Digital Transformation, International Competition and Specialization, *CESifo Forum*, 19(4), 23-28

Beavis, D. (2021). *Different Notarial Systems Around the World*. Ανακτήθηκε στις 24/09/2024 από: https://www.hk-lawyer.org/content/different-notarial-systems-around-world

Bailey, L. F. (1987). What Determines Quality in Qualitative Research?. *The Market Research Society Newsletter*, October, 44-45

Bellakhal, R. & Mouelhi, R.B.A. (2020). *Digitalisation and Firm Performance: Evidence from Tunisian SMEs*, EMNES Working Paper, No 36, July

Brown, N. & Brown, I. (2019). From Digital Business Strategy to Digital Transformation–How. In: *Proceedings of the South African Institute of Computer Scientists and Information Technologists 2019 on ZZZ - SAICSIT 2019*

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*, London: Routledge

De Vaus, D. (2014). *Surveys in Social Research*, London: Routledge

Gall, M. D., Gall., J. P., & Borg, W. R. (2007). *Educational Research: An Introduction*, New York: Pearson

Gong, C. & Ribiere, V. (2021). Developing a unified definition of digital transformation, *Technovation* 102, 102217

Earley, S. (2014). The Digital Transformation: Staying Competitive, *IT Professional*, 16(2), 58–60

European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) (2023). *Scientific Study of the CEPEJ on the Legal Professions: Notaries – 2020 data*, Contribution from the Council of the Notariats of the European Union (CNUE)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

European Commission, (2022a). *DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens - With new examples of knowledge, skills and attitudes*, Publications Office of the European Union

European Commission, (2022b). Digital skills and jobs coalition. Shaping Europe's digital future. Ανακτήθηκε στις 02/11/2024 από: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-skills-coalition

European Commission, (2021). *Annual Report on European SMEs 2020/2021*, Luxembourg: Publications Office of the European Union

European Commission, (2019). Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, *Key competences for lifelong learning*, Publications Office

Fisher, M. (2024). The future of Notary Services: Technological Innovations anf Legal Trends, *JSBNI, The Lawyer's Magazine*. Ανακτήθηκε στις 14/10/2024 από: https://www.jsbni.com/the-future-of-notary-services-technological-innovations-and-legal-trends/#What_is_the_Role_of_Notary_Services_in_Modern_Society

Grebe, M., Rüßmann, M., Leyh, M. & Marc Roman Franke (2018). *Digital Maturity Is Paying Off*, BCG. Ανακτήθηκε στις 04/07/2024 από: https://www.bcg.com/publications/2018/digital-maturity-is-paying-off

Hess, T., Matt, C., Benlian. A. & Wiesböck, F. (2016). Options for formulating a digital transformation strategy, *MIS Quarterly Executive*, 15(2), 123-139

Khanh, B.N. & Linh, P.X. (2022). Electronic Notarization in the Context of Digital Transformation in Vietnam: Challenges and Recommendations, *International Transaction Journal of Engineering, Management, & Applied Sciences & Technologies*, 13(9), 13A9U, 1-13

Koos, S. (2023). The Digitization of Notarial Tasks - A Comparative Overview and Outlook of 'Cyber Notary' In Indonesia and Germany, *The Indonesian Journal of Socio – Legal Studies*, 2(2)

Lancaster University Management School (2016). *Qualitative and quantitative research*. LUMS Effective Learning. Ανακτήθηκε στις 06/11/2024 από: https://www.research.lancs.ac.uk/portal/en/browse.html?from=publications&word=Quantitative%20and%20qualitative%20methods

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Leedy, P. D. & Ormrod, J. E. (2000). *Practical research: Planning and design*, Pearson College Div

Legner, C., Eymann, T., Hess, T., Matt, C., Böhmann, T., Drews, P., Mädche, A., Urbach, N. & Ahlemann, F. (2017). Digitalization: Opportunity and Challenge for the Business and Information Systems Engineering Community, *Business & Information Systems Engineering*, 59(4), 301–308

Lewis, W. (2024). Embracing Technology: How Notaries Can Overcome the Fear and Thrive in a Digital World. *Linkedin*. Ανακτήθηκε στις 13/10/2024 από: https://www.linkedin.com/pulse/embracing-technology-how-notaries-can-overcome-fear-thrive-lewis-armee

Li, F., Nucciarelli, A., Roden, S. & Graham, G. (2016). How Smart Cities Transform Operations Models: A New Research Agenda for Operations Management in the Digital Economy, *Production Planning & Control*, 27(6), 514- 528

Markovitch, S. & Willmott, P. (2014). *Accelerating the digitization of business processes*, McKinsey Digital. Ανακτήθηκε στις 02/08/2024 από: https://www.mckinsey.com/business-functions/mckinsey-digital/our-insights/accelerating-the-digitization-of-business-processes

Mergel, I., Edelmann, N. & Haug, N. (2019). Defining digital transformation: Results from expert interviews, Government Information Quarterly, 36(4), 101385

Qasem, M.H., Elkadi, H. & El Tazi, N. (2023). Consolidated Definition of Digital Transformation by using Text Mining, *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 14(3), 544-552

Patton. M.Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*, Thousand Oaks: Sage Publications

Riasanow, T., Setzke, D.S., Hoberg, P. & Krcmar, H. (2018). *Clarifying the Notion of Digital Transformation in IS Literature: A Comparison of Organizational Change Philosophies*, Social Science Research Network. Ανακτήθηκε στις 08/07/2024 από: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3072318

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Sebastian, I.M., Ross, J. W., Beath, C., Mocker, M., Moloney, K. G. & Fonstad, N.O. (2017). How Big Old Companies Navigate Digital Transformation, *MIS Quarterly Executive*, 16(3), 197-213

Singh, G. (2024). Revolutionizing Document Authentication: The Future of Notarization with Blockchain Technology, *Linkedin*. Ανακτήθηκε στις 12/10/2024 από: https://www.linkedin.com/pulse/revolutionizing-document-authentication-future-blockchain-singh-ttmkf

Skachkova, O.S., Chururova, T.V. & Gubaydullina, E.K. (2020). *Digital notary as a necessary element of digital economy: International experience*, II International Scientific Conference GCPMED 2019 "Global Challenges and Prospects of the Modern Economic Development", European Proceedings of Social and Behavioural Sciences EpSBS

Suen, L.-J. W., Huang, H. M. & Lee, H. H. (2014). A comparison of convenience sampling and purposive sampling. *HuLiZaZhi*, 61(3), 105-111

Thun, D. (2024a). Understanding Notary technology: eSeals, eSignatures and digital certificates *The National Notary Bulletin*. Ανακτήθηκε στις 01/11/2024 από: https://www.nationalnotary.org/notary-bulletin/blog/2020/03/notary-technology-digital-certificates

Thun, D. (2024b). How do you identify signers for a remote online notarization?. *The National Notary Bulletin*. Ανακτήθηκε στις 09/10/2024 από: https://www.nationalnotary.org/notary-bulletin/blog/2020/04/identify-signers-remote-online-notarization?srsltid=AfmBOoqCpUr99OFtaNuAbPfy2fVJdQhDaeXhaBRZBukook6MT8Y9bCug

Uikey, D., Brarskar, R., & Ahirwar, M. (2024). A Blockchain-Based Digital Notary System Provides Reliable and Tamper-Proof Timestamping and Verification Services for Digital Documents: A Review, International Journal for Multidisciplinary Research (IJFMR), 6(2)

UNESCO, (2009). *Guide to measuring Information and Communication Technologies (ICT) in education*, Montreal: UNESCO Institute for Statistics

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Vendrell-Herrero, F., Bustinza, O., Parry, G. & Georgantzis, N. (2017). Servitization, digitization and supply chain interdependency, *Industrial Marketing Management*, 60, 69-81

Wade, M., Noronha, A., Macaulay, J. & Barbier, J. (2017). *Orchestrating Digital Business Transformation: Working in Concert to Achieve Digital Excellence*, Global Center for Digital Business Transformation, IMD International Institute for Management Development

Westerman, G. C. (2011). *Digital transformation: a roadmap for billion-dollar organizations. Findings from phase 1 of the digital transformation study conducted by the mit center for digital business and Capgemini Consulting*, MIT Center for Digital Business and Capgemini Consulting

Wiesböck, F. & Hess, T. (2019). Digital innovations: Embedding in organizations, *Electronic Markets*, 30(2)

Wilson, C. (2021). *Πώς να γίνετε απομακρυσμένος διαδικτυακός συμβολαιογράφος* (RON). Ανακτήθηκε στις 16/10/2024 από: https://www.ssl.com/el/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CE%B9%CE%B1/%CE%B3%CE%AF%CE%BD%CE%B5%CF%84%CE%B5-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BC%CE%B1%CE%BA%CF%81%CF%85%CF%83%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CE%B9-online-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CE%BB%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%AC%CF%86%CE%BF%CE%B9/

Wolski, C.A. (2021). Notaries in the 21st Century: How to navigate the digital age. *The National Notary Bulletin*. Ανακτήθηκε στις 19/10/2024 από: https://www.nationalnotary.org/notary-bulletin/blog/2021/08/notaries-in-21st-century-navigate-digital-age?srsltid=AfmBOoq0rNd-mS4DOp7CRP43g3erfYnTQSbr-42zGr4hvDIC957e7HTN

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250

Διαδικτυακές πηγές

CynaNotary, (χ.χ.a). *The importance of continuing education for notaries*. Ανακτήθηκε στις 15/10/2024 από: https://www.cynanotary.com/the-importance-of-continuing-education-for-notaries/

CynaNotary, (χ.χ.b). *How to become a Remote Online Notary*. Ανακτήθηκε στις 16/10/2024 από: https://www.cynanotary.com/how-to-become-a-remote-online-notary/

Incognia (χ.χ.). *The Authentication Reference. Your go-to place for authentication information Knowledge-based authentication (KBA)*. Ανακτήθηκε στις 09/10/2024 από: https://www.incognia.com/the-authentication-reference/knowledge-based-authentication-kba-meaning-and-examples

NotaryCam, (2023). *The Difference Between Electronic Notarization, Remote Notary, and Mobile Notary*. Ανακτήθηκε στις 12/10/2024 από: https://www.notarycam.com/difference-between-electronic-notarization-remote-notary-and-mobile-notary/

The Hague Conference on Private International Law (HCCH) (χ.χ.). *Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents*. Ανακτήθηκε στις 25/07/2024 από: https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=41

The National Notary Bulletin-NNB, (2020). *Understanding Notary technology: eSeals, eSignatures and digital certificates*. Ανακτήθηκε στις 24/09/2024 από: https://www.nationalnotary.org/notary-bulletin/blog/2020/03/notary-technology-digital-certificates

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/09/2026 15:17:21 EEST - 216.73.216.250